

Säästöpankki Optian haasteet Ylä-Savossa

Aapeli Laitinen

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2015

Liiketalouden koulutusohjelma
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

Tekijä(t) Laitinen, Aapeli	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 20.4.2015
	Sivumäärä 97	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Säästöpankki Optian haasteet Ylä-Savossa		
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Anne Eskola		
Toimeksiantaja(t) Säästöpankki Optia		
Tiivistelmä Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitä haasteita opinnäytetyön toimeksiantajalla, Säästöpankki Optialla on Ylä-Savon talousalueella kannattavan pankkiliiketoiminnan toteuttamiseksi. Tutkimuksen aihe oli hyvin ajankohtainen – kansainvälisen finanssikriisin seurauksena myös Suomen talous on laskenut hyvin matalalle tasolle. Finanssikriisi johtui pankkien vastuuttomasta luotonannosta, minkä vuoksi myös pankkeja koskeva lainsäädäntö kiristyi. Samaan aikaan Ylä-Savossa merkittävän elinkeinon, maatalouden ja maidontuotannon, kannattavuus on heikentynyt ja seutukunnan ikärakenne kasvanut kokonaisväestömäärän vähentyessä. Keskeisimpinä teoreettisina teemoina ovat finanssikriisin seurauksena muuttunut nykyinen taloustilanne Suomessa sekä sen aikaansaamat muutokset pankkeja koskevassa lainsäädännössä. Myös Ylä-Savo seutukuntana on käsitelty pankin näkökulmasta sekä yksittäisenä pankkina Säästöpankki Optiaa. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, jonka empiirinen aineisto kerättiin teemahaastatteluin. Haastateltavat henkilöt olivat Säästöpankki Optian henkilöstöä. Tutkimuksen tuloksista ilmeni, että merkittävimmät haasteet pankille ovat talouden taantumasta johtuva korkokatteiden heikkeneminen, kiristynyt kilpailu, vakuuksien arvostamisen vaikeus sekä väliaikainen pankkivero. Väestörakenteen haasteet liittyivät ikääntyneeseen väestöön ja nuorison negatiiviseen muuttoliikkeeseen. Maatalouden huonon kehityksen nähtiin vaikuttavan suoraan pankin kannattavuuteen riskien lisääntyessä. Kiristyneiden lainsäädäntövaateiden nähtiin heikentävän pankin tuloksenteokkyä, mutta toisaalta lainsäädäntövaateiden ansiosta Säästöpankit ajautuivat yhteensuittymään, joka nähdään tulevaisuuden kannalta positiivisena. Tutkimus antaa lukijalle kattavan kuvan Suomen nykyisestä taloustilanteesta sekä Säästöpankki Optian haasteista Ylä-Savossa. Aihe on hyvin tärkeä, sillä pankin on tiedostettava tarkasti toimialueensa haasteet, jotta sillä on edellytykset toteuttaa kannattavaa pankkiliiketoimintaa. Ilman haasteiden tiedostamista niistä voi tulla ylitsepääsemättömiä. Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää alueen pankkien henkilöstön keskuudessa lisäämään tietoisuutta pankin nykytilanteen haasteista Ylä-Savossa.		
Avainsanat (asiasanat) Basel III, ikärakenne, kannattavuus, kilpailu, korkokate, maatalouden kehitys, pankki, pankkitoiminnan lainsäädäntö, pankkivero, rahoituslaitos, Säästöpankki Optia, taloustilanne, vakuusarvo, väestörakenne, Ylä-Savo		
Muut tiedot		

Author(s) Laitinen, Apeli	Type of publication Bachelor's thesis	Date 20.4.2015
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 97	Permission for web publication: x
Title of publication The challenges faced by Säästöpankki Optia in the Ylä-Savo region		
Degree programme Business Administration		
Tutor(s) Eskola, Anne		
Assigned by Säästöpankki Optia (a Finnish saving bank)		
Abstract <p>The aim of this thesis was to find out what challenges the principal, Säästöpankki Optia, have in Ylä-Savo, Finland in pursuing profitable banking now and in the future. The topic of the survey is current. As a result from the global financial crisis, the Finnish economy has fallen especially low. The financial crisis was due to the irresponsible lending by the banks, and that is why the bank legislation was tightened. At the same time in Ylä-Savo, the profitability of a major industry, farming and milk production has been declining as the regions' age structure has become biased with the total population decreasing in the area.</p> <p>The main theoretical themes were the current economic situation in Finland caused by the financial crisis from the banking point of view. The themes also include the tightened legislation concerning the Finnish banks. In order to inform the reader of the research environment, the Ylä-Savo area as seen by the banks was described including a specific description of a single bank, Säästöpankki Optia. The study was carried out using qualitative methods. The empirical material was collected through theme interviews. The interviewees were employees of Säästöpankki Optia. The research showed that the most significant challenges for Säästöpankki Optia include the economic downturn, which has reduced the banks' net interest income, the tightened competition, reduced collateral value and temporary bank taxes. The challenges of the population structures include the aging population and the youths' migration. The weak development of agriculture has a negative effect on the banks' profitability as it increases the risks. The tightened legislation was supposed to reduce the banks' earning abilities. Due to the tightened legislation, the Säästöpankki type of banks were forced to merge, which is regarded as a positive thing in the future.</p> <p>The thesis gives a comprehensive view of the current economic situation in Finland and of the challenges of Säästöpankki Optia in Ylä-Savo. This topic is very important because a bank has to be aware of the challenges in their domain in order to be capable of profitable banking. Without recognizing these challenges, profitable banking would become impossible. The results of the research are exploitable among the bank employees in Ylä-Savo to increase an awareness of the current challenges in the region.</p>		
Keywords/tags (subjects) age structure, agricultural development, bank, banking legislation, bank tax, Basel III, collateral value, competition, economic situation, financial institution, net interest income, population structure, profitability, Säästöpankki Optia, Ylä-Savo		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Tutkimusasetelma.....	6
2.1	Tutkimusongelma ja tutkimuksen tavoitteet	6
2.2	Tutkimusote ja tutkimusmenetelmä	8
2.3	Tutkimuksen luotettavuus.....	12
3	Pankkitoiminta	14
3.1	Pankkitoiminnan merkitys kansantaloudessa	14
3.2	Pankkitoiminnan kehitys Suomessa	17
3.3	Pankkitoiminta tänään.....	21
4	Pankkitoiminnan lainsäädäntö ja sen muutokset.....	25
4.1	Pankkitoiminnan lainsäädäntöjen muutoksen taustat	26
4.2	Basel.....	27
5	Tutkimuksen konteksti.....	33
5.1	Säästöpankit	34
5.1.1	Säästöpankki Optia.....	34
5.1.2	Säästöpankki Optian vertailu muihin Säästöpankkeihin.....	37
5.2	Ylä-Savon talousalue.....	41
5.2.1	Väestörakenne Ylä-Savossa.....	41
5.2.2	Maatalouden merkitys Ylä-Savon talousalueella	45
6	Tutkimuksen toteuttaminen ja tutkimustulokset.....	46
6.1	Tutkimuksen toteuttaminen.....	47
6.2	SP Optia nykyisessä taloustilanteessa	49
6.3	Lainsäädäntövaateiden muutokset	59
6.4	Maatalouden kehitys.....	62
6.5	Ikärakenteen haasteet.....	64
6.6	Säästöpankkien yhteenliittymä	70
6.7	Tulosten yhteenveto.....	73
7	Pohdinta	75
	Lähteet.....	87
	Liitteet	93

Liite 1. Teemahaastattelulomake.....	93
Liite 2. Säästöpankki Optian tilinpäätös 2011-2013.....	94
Liite 3. Kaikkien Säästöpankkien yhteenlaskettu tilinpäätös 2011-2013.....	96

Kuviot

Kuvio 1. Rahoitusjärjestelmän toiminta.....	16
Kuvio 2. Pankkisektori muutoksessa	19
Kuvio 3. Euriborkorot kuukausittain 1999–2014	21
Kuvio 4. Suomen reaalisien BKT:n vuosimuutos	24
Kuvio 5. Baselin pilarit	31
Kuvio 6. Ylä-Savon väestönkehitys vuosina 1985–2013	43
Kuvio 7. Keski-ikä kehitys Ylä-Savossa vuosina 1990-2013.....	44
Kuvio 8. Säästöpankki Optian haasteet Ylä-Savossa	74

Taulukot

Taulukko 1. Basel III voimaantulo	32
Taulukko 2. Säästöpankki Optian tilinpäätösluvut verrattuna muihin Säästöpankkeihin vuonna 2013	39
Taulukko 3. Tutkimukseen osallistuneet haastateltavat.....	49

1 Johdanto

Pankkitoiminta on viime vuosina ollut rajussa murroksessa. Vuonna 2007 Yhdysvaltojen asuntomarkkinat ylikuumentivat matalan korkotason takia ja luotonanto kasvoi merkittävästi. Yhtenä syynä tähän olivat maan rahoituslaitokset, jotka eivät piittäneet tarpeeksi mahdollisista riskeistä (The origins of the financial crisis: Crash course 2013). Vuonna 2008 tilanne kärjistyi asuntokuplan puhkeamiseen. Yhdysvaltojen talousmarkkinoilta globaalisti levinnyt finanssikriisi ja sen vaikutukset alkoivat pian sen puhkeamisen jälkeen näkyä myös Suomessa talouden hiipumisena (Ala-Nissilä 2011, 16). Aluksi hiipui vienti, minkä johdosta maamme vuosittainen bruttokansantuote alkoi laskea. Heikentyneen taloustilanteen johdosta pankkien luotonantopolitiikka kiristyi vähintään erilaisia riskilisiä lisäämällä. Yksittäisten pankkien tulevaisuuden pelkojen lisäksi Euroopan Keskuspankki (EKP) sekä Baselin pankkivalvontakomitea alkoivat kiivaasti tiukentamaan Euro maiden yhteistä finanssipolitiikkaa rakentamalla uusia, yhteisiä säädöksiä. Niiden avulla pankeista tavoitellaan maailmanlaajuisesti entistä vakavaraisempia ja luotettavampia kuluttajaa silmälläpitäen. (Finanssikriisin vaikutuksista Suomen talouteen 2011.)

Tällä hetkellä yksi EKP:n tärkein tehtävä on euroalueen pankkien pääomien yhtenäistäminen. Kauppalehden 28.10.2014 kirjoittamassa julkaisussa Suomen pankin pääjohtaja Erkki Liikasen mukaan suomalaispankit ovat tällä hetkellä pääosin hyvässä kunnossa verrattuna muihin eurooppalaisiin pankkeihin. Syynä tähän hän olettaa olevan Suomen 1990-luvun laman, joka on vielä pankkien ja kuluttajien tuoreessa muistissa. (Isotalus 2014.)

Vaikka Suomessa rahoituslaitoksien lainsäädännön vaatimat minimivaatimustasot ovatkin pääasiassa hyvällä tasolla, tuovat uudet vaatimukset haasteita jokaiselle alalla toimivalle. Finanssikriisin, Euroopassa Eurokriisin, myötä talous lähti alamäkeen, josta ei Suomessa vieläkään ole täysin päästy yli. Tästä johtuen Suomen finanssisektoria vaivaavat vielä tälläkin hetkellä heikentynyt talous sekä uudet tiukentuvat lainsäädäntövaateet. (Finanssikriisin vaikutuksista Suomen talouteen 2011.) Tilanne

on ristiriitainen, sillä samalla kun pankit taistelevat asiakkaistaan taantumassa ja heikossa korkotilanteessa pankeille asetetaan entistäkin tiukempia lainsäädäntövaateita.

Alueellisesti pienet kaupungit ja taajamat ovat talouden laskusuhdanteessa ja taantumassa usein heikompia verrattuna niitä suurempiin kaupunkeihin, koska jopa yhden suuren yrityksen irtisanomiset saattavat nostaa pienen paikkakunnan työttömyysprosenttia merkittävästi (Niemi 2004). Ylä-Savon talousalue on Suomen seutukunnista hieman syrjässä suurista kasvukeskuksista. Ylä-Savon talousalueelle on kuitenkin rakentunut suuria, myös vahvasti vientiin keskittyviä teollisuusyrityksiä. Suuryritykset luovat seutukunnalle laajan pienyritysverkoston. Suurin osa seutukunnan työvoimasta työllistyykin juuri pienyritysten avulla. Maatalous- ja alkutuotanto on myös merkittävässä roolissa seutukunnan elinkeinorakenteessa. Taloustilanteesta ja poliittisista ratkaisuksista johtuen maatalouden ja yrityssektorin kehittyminen aiheuttaa haasteita myös paikallisten pankkien taloudelliselle kannattavuudelle.

Uusista pankkeihin kohdistuvista vakavaraisuus- ja likviditeettivaatimuksista on olemassa sekä suomen- että englanninkielisiä opinnäytetöitä. Esimerkkinä voidaan mainita Mikko Halmeen vuonna 2013 kirjoittama opinnäytetyö Turun ammattikorkeakoulussa, jossa käsitellään uusien lainsäädäntövaateiden vaikutuksista sijoitusmarkkinoiden vakauttamiseen. Työssä käsitellään lyhyesti sekä vanha Basel II -säännöstö sekä uudet Basel III -säännökset. Tutkimuksen tulokset kertovat, että stressitestien suorittamisen voidaan nähdä olevan askeleen lähempänä Euroopan syvempää integraatiota. Stressitestien todettiin olevan epäonnistuneita, koska niihin ei luotettu eikä niissä otettu huomioon maiden välisiä eroja. Onnistuneiden stressitestien suorittamisen ehtona ovat yhteiset säännöt sekä yksi valvoja. Toisena lainsäädäntövaateisiin liittyvänä teoksena on esimerkiksi Niina Karjalaisen vuonna 2014 kirjoittama opinnäytetyö Lahden ammattikorkeakoulussa. Siinä aiheena on uusien vakavaraisuus- ja likviditeettisäännösten vaikutus pankkitoimintaan. Sen keskeisimmät tulokset osoittavat, että uudet lainsäädäntövaateet lisäävät yksittäisiin pankkeihin kohdistuvia kuluja. Korkeampien kulujen kattamiseksi tuottoja haetaan korkeammilla lainamarginaaleilla ja näin ollen kulujen kattaminen peritään asiakkailta. Pankkitoimintaan ja

sen viimeaikaisiin muutoksiin liittyvästä taloudellisesta analysoinnista on myös olemassa useita teoksia. Vuonna 2014 Tommi Laurenin Hämeen ammattikorkeakoulussa kirjoittamassa opinnäytetyössä käsitellään paikallispankkien nykyistä taloustilannetta sekä sitä, kuinka pankkien tulokset onnistuu, vaikka korkokate on laskenut historiallisesti erittäin alas. Sen tuloksista käy ilmi, että erityisesti säästämis- ja sijoitus- tuotteiden tarjonnan merkitys on noussut merkittävään rooliin.

Opinnäytetyöni aiheena on tutkia Säästöpankki Optian haasteita Ylä-Savossa. Sanana ”haaste” tarkoittaa jotain vaikeaa ja kiehtovaa, joka on mahdollista selvittää. Otsikossa voitaisiin käyttää myös sanaa ongelma, mutta ongelma tarkoittaa vaikeammin ratkaistavia asioita. Haaste-sanalla käyttö otsikossa lieventää Säästöpankki Optian ratkaistavia asioita Ylä-Savossa. Kaikki vaikeat asiat eivät välttämättä vaikuta kohteeseen negatiivisesti, joten ongelma-sanalla käyttö olisi liian vahva tähän tarkoitukseen. Työn yksinomainen tarkoitus ei ole keskittyä vain lainsäädäntövaateisiin tai korkokatteiden alenemiseen vaan laajasti niihin seikkoihin, jotka asettavat haasteita Säästöpankki Optialle Ylä-Savossa. Ajankohta aiheelle on otollinen, sillä Suomessa finanssisektori on tällä hetkellä tietynlaisessa murroksessa – talouden taantuma on ajanut toimialan perinteisen korkokatteiden alas ja toisaalta Euroopan Keskuspankki ja Baselin pankkivalvontakomitea asettavat jatkuvasti uusia lisävaateita yksittäisille toimijoille. Vaikeasta taloustilanteesta ja pankkien heikentyneistä tuloksista huolimatta pankkeille asetettiin myös väliaikainen pankkivero. Ylä-Savossa väestörakenne on viime vuosikymmeninä muuttunut merkittävästi eikä maatalouden tulevasta kehityksestä ole tietoa.

Opinnäytetyön kirjoittaja on toiminut kaksi viimeistä kesää töissä ja suorittanut Jyväskylän ammattikorkeakouluun liittyvän harjoittelun Säästöpankki Optiassa, Jyväskylän konttorissa. Aiheen valintaan vaikuttivat erityisesti sen ajankohtaisuus ja työn tekijän mielenkiinto pankkitoimialaa kohtaan sekä tarkemmin siihen, kuinka taantuvilla seuduilla pystytään toteuttamaan kannattavaa pankkiliiketoimintaa ja siihen, mitkä päällimmäiset haasteet koettelevat sen toteutumista.

2 Tutkimusasetelma

Tässä luvussa selvitetään opinnäytetyön tekemiseen johtanutta tekijän motivaatiota ja taustoja tutkimuksen tarpeellisuudelle. Jotta saataisiin tutkimusongelma, täytyy ympäristössä havaita puutteita ongelmien selvittämiseksi. Kun tutkimusongelma on kuvailtu, selvitetään, mikä tutkimusmenetelmä on valittu ja miksi. Tutkimusasetelma sisältää kuvauksen niistä järjestelyistä, joilla tutkimus on tarkoitus toteuttaa. Tutkimuksesta saadaan sitä luotettavampi, mitä tarkemmin ja paremmin asetelma on kuvailtu.

Opinnäytetyön teoriaosuus käsittää pankkitoiminnan yleisesti, nykyiseen taloustilanteeseen johtaneet tekijät ja uusien pankkilainsäädäntövaateiden keskeisimmät tavoitteet. Ennen tutkimuksen empiiristä osaa johdatetaan lukija tutkimusympäristöön tutkimuksen kontekstissa. Konteksti käsittää opinnäytetyön valokeilassa olevan Säästöpankki Optian nykytilanteen ja sen toimintaympäristön - Ylä-Savon seutukunnan elinkeino- ja väestörakenteen. Teoreettisen viitekehyksen ja kuvailevan kontekstin jälkeen esitetään tutkimuksessa esiin nousseet tutkimustulokset.

Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisella teemahaastattelulla haastatteleamalla Säästöpankki Optian henkilöstöä: Ylä-Savon alueen konttoreiden johtajia sekä pankin hallinnollisen puolen aluejohtajia. Teemahaastattelujen avulla haastateltavista saadaan irti se, mikä teemahaastattelun rungon mukaan on tarkoitus saada. Haastatteluiden jälkeen tutkimustulokset lajitellaan teemojen mukaan ja kirjoitetaan tutkimustulokset auki. Kun tutkimustulokset on saatu ja avattu sekä teoreettinen viitekehys täydennetty tutkimustuloksia vastaavaksi, pohdinta-osuus kiteyttää koko työn – teorian ja tutkimustulokset. Pohdinnassa tulkitaan myös mahdollisuuksia tutkimustuloksista ilmenneiden haasteiden selvittämiseksi.

2.1 Tutkimusongelma ja tutkimuksen tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, kuinka Säästöpankki Optia kykenee toteuttamaan taloudellisesti kannattavaa pankkiliiketoimintaa tulevaisuudessa, kiristyneessä

taloustilanteessa ja tiukentuneiden lainsäädäntövaateiden alaisuudessa. Työssä keskitytään pieniin, Pohjois-Savon maakunnassa sijaitseviin Ylä-Savon seutukunnan kuntiin ja taajamiin, joissa Säästöpankki Optia toimii. Näissä pienissä taajamissa ja kunnissa uusasiakashankinnan ja kannattavan pankkiliiketoiminnan toteuttaminen voi olettaa olevan haastavaa nykytilanteessa. Tutkimuksen toteuttaminen on hyvin ajankohtaista, sillä finanssikriisin puhjetessa talous on kääntynyt alamäkeen, mistä johtuen korkotaso on laskenut erityisen matalalle (Finanssikriisin vaikutuksia Suomen talouteen 2011). Finanssikriisin vaikutukset horjuttivat välittömästi ihmisten luottamusta pankkeja kohtaan, minkä johdosta Baselin pankkivalvontakomitea on jatkuvasti työstänyt uusia lainsäädäntökriteereitä rahoituslaitoksille. Ylä-Savon talousalueella maatalouden merkitys seudun elinkeinorakenteessa on erityisen suuri. Viime vuosina myös maatalouden kannattavuus on Suomessa ollut vaakalaudalla.

Tutkimusongelma:

- Säästöpankki Optian Ylä-Savon talousalueella toimivien toimipaikkojen haasteet nykytilanteessa ja tulevaisuudessa kannattavan pankkiliiketoiminnan toteuttamiseksi

Tutkimuskysymykset:

- Kuinka talouden taantuma konkreettisesti vaikuttaa pankkiliiketoimintaan Ylä-Savossa?
- Millä keinoilla asiakashankintaa saadaan tehostettua ja onko se ehtona kannattavan toiminnan ylläpitämiseen ja kasvattamiseen?
- Millä keinoilla kannattava pankkiliiketoiminta rakennetaan tänä päivänä Ylä-Savossa?
- Millä keinoilla lainsäädäntövaateiden haasteet ratkaistaan?
- Millä keinoin Säästöpankkien yhteenliittymän vaatimat kustannukset ja velvoitteet saadaan katettua?
- Kuinka maatalouden kehitys vaikuttaa pankkiliiketoimintaan Ylä-Savossa?

Tutkimuksen keskeisenä teoreettisena asiana on keskittyä finanssikriisin aikaansaamiin muutoksiin pankkisektorilla. Finanssikriisin vaikutuksesta talous laski myös Suomessa rajusti, eikä Suomen talous vielä tänäänkään ole kääntynyt kunnolla nousuun. Samalla pankkien lainsäädäntövaateet ovat jatkuvasti kiristyneet, mikä on entuudestaan aiheuttanut ongelmia kannattavan pankkiliiketoiminnan toteuttamisessa. Jotta itse maailmantalouden muutoksiin ja viimeaikaisiin muutoksiin finanssisektorilla voidaan syventyä, käsitellään ensin pankkitoimintaa teoriassa: kuinka Suomen pankkistoria on kehittynyt ja yksittäisenä pankkina Säästöpankki Optiaa. Kun pankkitoiminnan ja sen kehittymisen teoreettinen viitekehys on avattu, käsitellään vielä ennen empiiristä osaa Ylä-Savon aluetta elinkeinorakenteen kannalta kannattavaa pankkiliiketoimintaan silmälläpitäen.

Tämän opinnäytetyön tulokset ovat hyödynnettävissä ajankohtaisuutensa vuoksi erityisesti syrjäseuduilla toimiville pankkitoiminnan ammattilaisille. Työ käsittelee pankkitoiminnan sekä sen muutokset ja haasteet Ylä-Savossa, joten sen kokonaisuus antaa kattavan kuvan myös muuten aiheesta kiinnostuneille. Työn toimeksiantaja, Säästöpankki Optia, hyötyy tutkimuksesta saamalla asioihin uusia, koottuja näkökulmia siitä, mitkä ovat pankin konkreettisia haasteita nyt ja tulevaisuudessa. On erityisen tärkeää, että pankkityötä tekevät tiedostavat mahdolliset haasteet, jotta haasteet pystytään ratkaisemaan ja muuttamaan jopa eduksi.

2.2 Tutkimusote ja tutkimusmenetelmä

Työn tutkimus- eli empiirinen osa toteutetaan kvalitatiivisena tutkimuksena. Yleisesti ottaen sääntönä on, että mikäli asiasta tiedetään entuudestaan vähän, tutkimusotteenksi valitaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivinen tutkimus sopii tilanteisiin, joissa tutkija haluaa tutkittavasta kohteesta hyvän kuvauksen sekä luoda uusia teorioita tai saada ilmiöstä syvällisen näkemyksen. Kvalitatiivinen tutkimus sisältää myös triangulaation. (Kananen 2010.) Triangulaatiolla tarkoitetaan tutkimusmenetelmien yhteiskäyttöä. Sitä voidaan käyttää joko useiden tutkimusmenetelmien yhdistelmänä, useiden tutkijoiden yhdistelmänä, teorioiden yhdistelmänä sekä aineistojen yhdistelmänä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 233.)

Tutkimusotteena laadullinen tutkimus sopii hyvin tilanteeseen, jossa kyseessä on uusi ilmiö. Siinä on tavoitteena pyrkiä kuvaamaan todellista elämää mahdollisimman kattavasti. Tutkimuksen kokonaisuus rakennetaan mahdollisimman luonnollisista ja todellisista olosuhteista ja näin ollen lopputuloksesta saadaan inhimillinen ja ymmärrettävä kokonaisuus. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160–164.)

Aineistonkeruumenetelmä

Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän aineistonkeruussa tiedonlähteenä suositaan ihmisiä. Saatua aineistoa pyritään analysoimaan ja tarkastelemaan monista näkökulmista yksityiskohtaisesti. Tiedonkeruun tavoitteena on paljastaa odottamattomia asioita, joissa tarkoituksena ei ole testata valmista teoriaa tai hypoteesia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 160–164.) Jotta tutkittavasta asiasta saataisiin mahdollisimman yksityiskohtaista ja rajoittamatonta tietoa, aineistonkeruumenetelmäksi sopii hyvin kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän aineistonkeruumenetelmät, kuten erilaiset haastattelumuodot sekä havainnointi. (Kananen 2008, 73.) Eskola ja Suoranta (1998, 87) ovat jakaneet haastattelut neljään eri luokkaan: strukturoidut, puolistrukturoidut, teema- ja avoimet haastattelut.

Tässä opinnäytetyössä tutkimusaineisto tullaan pääasiassa keräämään teemahaastattelujen muodossa. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa on ominaista, että haastattelun näkökulmat on osittain lyöty lukkoon. Teemahaastattelulle on ominaista, että haastattelun sisältö kohdennetaan valmiiksi suunniteltuihin aihepiireihin. Tässä haastattelumenetelmässä erityisen tärkeää on, että haastateltavat ovat kokeneet haastattelun aihepiirin sisällön mukaisia kokemuksia eli sitä, että aihe ei heille itsessään ole uusi. Sillä pyritään avaamaan ja saamaan tietoa haastateltavien subjektiivisista kokemuksista. Teemahaastattelulla pyritään tarkemmin tutkimaan haastateltavan ajatuksia, kokemuksia, tunteita sekä sanatonta kokemustietoa. Teemahaastattelu tuo tutkittavien äänen kuuluviin, ja merkityksellistä on, että siinä korostuu heidän elämysmaailma. (Hirsjärvi & Hurme 2000.)

Haastattelu on usein kahden henkilön välinen sosiaalinen vuorovaikutustilanne, joka perustuu puhekieleen. Haastattelijan tutkimuksen kohteena on haastateltavan puheen sisältö, jossa haastateltavan vastaus heijastuu myös usein haastattelijan läsnäoloon sekä tilanteeseen. (Hirsjärvi & Hurme 2000.) Tutkimushaastattelussa haastatteli on usein osapuolista tietämätön ja haastateltavalla on vahva tietämys aiheesta. Haastattelijalla on yleensä jokin tarve toteuttaa tutkimushaastattelu, joten hän tekee aloitteen tutkimuksen tekemiseksi. Haastateltavalla on velvollisuus perehtyä aiheeseen, jotta hän osaisi esittää haastateltavalle kysymyksiä ja sisäistää saatua tietoa. Haastateltavan tehtävänä on myös ohjata keskustelua oikeisiin aihepiireihin ja saada sitä kautta haastateltavasta irti haluttu tieto. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 22.)

Teemahaastattelussa ajatuksena on, että tutkimuksen tekijä eli haastatteli on ennen haastattelua määrittänyt haastateltavalle haastattelussa käytävät aihealueet eli teemat, jotta myös haastateltava tietäisi ja pystyisi perehtymään aiheeseen etukäteen. Sillä pyritään varmistamaan myös se, että kaikki haastateltavan haluamat aihealueet käydään haastattelutilanteessa läpi. (Kananen 2008, 73–74.) Haastattelun teema-alueet tulee miettiä tarkkaan ennen haastattelua. Paras tapa on hankkia tutkimuksen teema-alueen teoria tietoa ja sen jälkeen muodostaa niistä teorian sisältöön liittyvät teemakysymykset. Kun teema-alueet ja kysymykset on tarkkaan mietitty, myös tutkija osaa analysoida tutkimuksen tuloksia aiemmin oppimansa teorian yhteyteen. (Eskola & Vastamäki 2001, 33.)

Koska tutkimuksen aihe ja tutkimusongelma ovat varsin uusia ja vähän käsiteltyjä, on perusteltua käyttää haastattelumuotona teemahaastattelua. Syynä siihen on se, että sen avulla haastateltava saa aiheeseen riittävän väljyyden, mutta toisaalta se, että aihe voidaan rajata nimettyihin teemoihin. Kun tutkimuskysymykset eivät ole liian tarkkoja ja rajattuja, voi myös haastateltava kehittää jo valmiita teemakysymyksiä oikeaan suuntaan. Jotta haastattelurungosta tulisi mahdollisimman kattava ja tarkka, tulisi haastattelijan toteuttaa ennen lopullisen teemahaastattelun toteutusta niin sanottuja esihaastatteluja. Näitä on hyvä tehdä jopa useampaan kertaan tutkimuksen ulkopuolisen henkilön kanssa, joka on myös aiheen asiantuntija. Esihaastattelua käyt-

tämällä varmistetaan siitä, että haastattelurungon sisältö muokkaantuu juuri tarpeeseen sopivaksi sekä haastattelun kesto aika saadaan arvioitua. (Bell 2006, 159; Kananen 2008, 73–74.)

Aineiston analysointimenetelmä

Laadullisen tutkimuksen aineiston analysointiin on olemassa useita erilaisia tapoja. Tutkimuksesta ja sen aineistonkeruutavasta riippuen valitaan oikea analysointimenetelmä. Tyypillisimmät analyysimenetelmät ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 224.) Jo aineistoa litteroitaessa tutkimusaineisto rajataan keräämällä siitä epäolennainen tieto pois, minkä jälkeen aineisto teemoitellaan tai luokitellaan eri aihepiirien mukaan. Teemoittelussa on kyse aineiston pilkkomisesta osiin sekä ryhmittelystä eri aihepiirien mukaan. Tämä mahdollistaa yksittäisten teemojen esiintymisten vertailun. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92–93, 108.)

Tässä tutkimuksessa luonnollisin keino on aineiston teemoittelu. Syynä teemoittelutavan valintaan on se, että teemahaastattelun pääaiheista nousee esiin keskeisimmät aiheeseen liittyvät teemat. Teemahaastattelu on rakennettu teorian yhteyteen, jolloin aineiston analysointi teemoittain johtaa siihen lopputulokseen, että kaikki teema-alueet tulevat sitomaan sekä teorian, että empiirisen eli kerätyn aineiston. Näin ollen työn kokonaisuudesta tulee yhtenäinen. Jotta empiirinen osa on luotettava, on analysoinnissa käytetty myös haastateltavien sitaatteja selventämään dokumentaatiota. (Eskola & Suoranta 1998, 175–176.)

2.3 Tutkimuksen luotettavuus

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ei voida suoraan mitata. Toisin kuin kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa, tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida esimerkiksi käsitteillä validiteetti ja reliabiliteetti. Reliabiliteetilla kuvataan tutkimuksen ja tulosten pysyvyyttä eli sitä, että jos tutkimus tehtäisiin uudestaan vastaavalla tavalla, tulisi tulosten olla myös samanlaisia. Validiteetilla tarkastellaan sitä, että tutkitaan oikeita asioita. Laadullisen tutkimuksen yksi ehdottomasti tärkein luotettavuustarkastelun kohde on opinnäytetyön tarkka dokumentointi. Lukija saa opinnäytetyön kokonaisuudesta sitä luotettavamman kuvan, mitä

tarkemmin opinnäytetyön prosessi ja siihen vaikuttavat ratkaisut on perusteltu ja kuvailtu. (Kananen 2010, 68–69.) On tärkeää, että opinnäytetyön runko perustuu alusta loppuun ”punaisen langan” ympärille. Ei voi olla niin, että kokonaisuudessa on asiahaaroja, joita ei pystytä linkittämään opinnäytetyön kokonaisuuteen ja merkittävyyteen ilman, että se on järkevästi perusteltu.

Kanasen (2010, 70) mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa saturaatiolla on tärkeä rooli opinnäytetyön luotettavuuden kannalta. Saturaatiolla tarkoitetaan tutkimustulosten kylläntyneisyyttä. Selkeämmin se tarkoittaa sitä, että tutkimuksen aineisto on kylläntynyt eli saturoitunut silloin, kun haastattelujen vastaukset alkavat toistaa itseään, eikä vastauksista saada enää uutta tietoa. On tärkeää, että haastateltavien määrä on ainakin aluksi tarpeeksi suuri. Haastattelujen edetessä haastateltavien määrää voidaan jopa laskea, mikäli huomataan, että uutta tietoa ei enää saada. Tosin on myös mahdollista, että haastattelujen edetessä huomataan, että aiheesta nousee jatkuvasti uusia asioita esille. Siinä tapauksessa haastateltavien määrää on lisättävä, mikäli se on mahdollista. Näin tutkimustuloksista saadaan varmasti irti kaikki se, mitä kyseisestä haastateltavien joukosta on mahdollista saada. Saturaation avulla voidaan siis varmasti todeta, että haastattelujen määrä on riittävä.

Tutkittavaa ilmiötä voidaan ja voi olla jopa suotavaa tarkastella useista eri näkökulmista monimenetelmällisesti. Tätä menetelmää kutsutaan triangulaatioksi, ja sen tarkoituksena on lisätä tutkimuksen luotettavuutta. Triangulaation tarkoituksena on saada lukija ymmärtämään tutkimuksen kokonaisuus paremmin. Triangulaatiossa on olemassa esimerkiksi menetelmätriangulaatio ja aineistotriangulaatio. Samassa tutkimuksessa voidaan käyttää menetelmätriangulaatiota, jolloin tutkimusta käsitellään useiden eri tutkimusmenetelmien avulla. Aineistotriangulaatiossa on tavoitteena hyödyntää useita eri aineistoja. Tutkimusmenetelmänä käytettävän laadullisen tutkimuksen teemahaastattelujen lisäksi voidaan esimerkiksi käyttää erilaisia aineistoja, kuten tilastoja tai kyselyjä. Näin ollen haastattelujen tulokset voidaan linkittää joko aikaisempiin tai tutkimuksen yhteydessä tehtyihin aineistoihin. Mikäli tuloksista saadaan samankaltaisia verraten muuhun aineistoon, saadaan tutkimuksen tuloksista

luotettavampia sekä uskottavampia. (Kananen 2010, 72–73.) Tässä työssä haastattelujen tukena käytetään vertausaineistona Suomessa toimivien Säästöpankkien tilinpäätöstietoja verrattuna Säästöpankki Optian tilinpäätöstietoihin, jolloin juuri Säästöpankki Optian taloudellista tilaa pystytään luotettavasti arvioimaan vertausaineiston avulla.

3 Pankkitoiminta

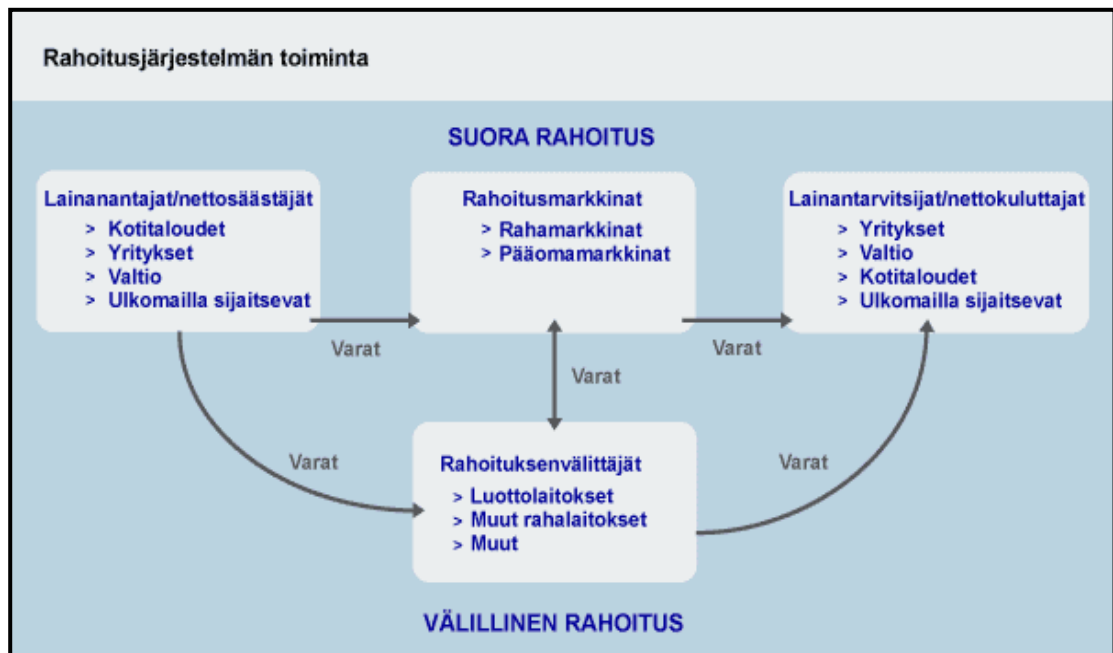
Tässä luvussa käsitellään pankkitoimintaa ja sen kehittymisen historiaa Suomessa. Pankkien olemassaololla on merkittävä vaikutus kansantalouteen. Pankit toimivat rahan välittäjinä, jolloin raha saadaan tehokkaasti ohjattua sinne, mistä siitä on puutetta. Pankkien ansaintalogiikka perustuu pitkälti korkokatteeseen. Se on yksinkertaista kaupankäyntiä: ostetaan halvemmalla ja myydään kalliimmalla. Niin sijoittamisessa kuin pankkitoiminnassakin on lähtökohtana, että sijoittajan riskin suurentuessa myös tuotto kasvaa. Viime vuosikymmeninä suurimmista pankeista on kasvanut niin kutsuttuja finanssitavarataloja, jotka tarjoavat asiakkailleen kaikki finanssipalvelut, kuten lainat, talletusten vastaanottamisen, rahaliikenteen hoitamisen ja ylläpitämisen, säästämisen- ja sijoitustuotteet, riskienhallintapalvelut, laina- ja henkivakuutukset sekä vahinkovakuuttamisen. Tänä päivänä pankkien toimintaa on ohjannut digitalisoituminen ja asiakkaiden käyttäytymisen muutokset. Vuoden 2007 finanssikriisistä johtuen myös perinteinen korkokate on alentunut ja pankkeja koskeva lainsäädäntö lisääntynyt. Heikosta talouskehityksestä huolimatta Suomen valtio asetti eduskunnan hyväksynnällä kaikille Suomessa toimiville pankeille väliaikaisen pankkiveron vuosille 2013–2015, joka jo valmiiksi huonon taloustilanteen lisäksi heikentää pankkien kannattavuutta entisestään.

3.1 Pankkitoiminnan merkitys kansantaloudessa

Pankkitoiminta jaetaan pääasiassa kahteen luokkaan, vähittäispankkitoimintaan ja tukkupankkitoimintaan. Vähittäispankkitoiminta käsittää pääasiassa talletusten vastaanottamisen ja niiden edelleen lainaamisen suhteellisesti pieniltä yrityksiltä ja yksi-

tyisiltä henkilöiltä. Vähittäispankkitoiminnan oheiseksi liiketoimeksi on viime vuosikymmenien saatossa vakiintunut myös asiakkaiden maksuliikenteen hoitaminen. (Kontkanen 2011, 11.) Tukkupankkitoimintaan ja sen ominaisuuksiin ei tässä tutkimuksessa ole syytä syventyä, sillä tutkimuksen kohteena olevan Säästöpankki Optian liiketoiminta kuuluu yksinomaisesti vähittäispankkitoiminnan piiriin.

Kansantaloudellisesti ajatellen rahoitusmarkkinoilla voi toimia joko suoraan tai väliskäsiä, kuten pankkien tai pankkiiriliikkeiden, välityksellä. Suoraan rahoitusmarkkinoilla toimimalla ylijäämäinen (liikaa rahaa käytössä) talous sijoittaa varallisuuttaan esimerkiksi arvopaperimarkkinoille: osakemarkkinoille, joukkovelkakirjamarkkinoille tai rahamarkkinoille, jolloin sijoituksen saaja (alijäämäinen) talous saa rahaa suoraan käyttöönsä. Mikäli sijoittajat eivät suoraan tiedä kohdetta, mihin varojaan laittaa, järkeväksi vaihtoehdoksi jää pankki. (Kontkanen 2011, 11.)

Kuvio 1. Rahoitusjärjestelmän toiminta (Rahoitusjärjestelmän vakaus n.d.)

Kuten kuviosta 1 nähdään, lainantajat eli ylijäämäiset taloudet voivat tallettaa varansa suoraan rahoitusmarkkinoille eli esimerkiksi yrityksen osakkeisiin, valtion joukkovelkakirjoihin tai vaihtoehtoisesti rahoituksen välittäjille. Voidaan todeta, että rahoituksen välittäjä ottaa ylijäämäiseltä sektorilta velkaa, jonka se edelleen lainaa alijäämäiselle sektorille. Molempia tapoja käyttäen tallettajien varat kulkeutuvat lainantarvitsijoille. (Rahoitusjärjestelmän vakaus n.d.)

Kontkasen (2011, 12–13) mukaan pankeilla on kolme perustehtävää: rahoituksen välitys, maksujen välitys sekä riskien hallintapalveluiden tuottaminen. Pankit keräävät yleisöltä varallisuutta antamalla siitä vastineeksi tuottoa eli korkoa. Kun pankeilla on käytössään tallettajien varallisuutta, välittävät ne sitä edelleen rahan tarvitsijoille eli lainaajille keräten siitä hieman suurempaa korkoa kuin mitä maksavat siitä tallettajille. Pankit toimivat usein myös rahoituksen välittäjinä siten, että ne ottavat vastaan talletuksia, jotka ne edelleen sijoittavat eri rahoitusinstrumentteihin, kuten rahastoihin ja osakkeisiin. Mikäli pankkeja ei olisi olemassa, suuri osa varallisuudesta jäisi paikoilleen, eivätkä alijäämätaloudet pystyisi hyväksikäyttämään kansantaloudessa seisovaa ylijäämäistä varallisuutta. Kansantaloudellisesti ajateltuna voidaan siis todeta, että pankeilla on oleellinen tehtävä rahoituksen välittäjänä.

Pankkien toisena tärkeänä tehtävänä on maksuliikenteen hoitaminen. Nykyään raha- ja maksuliikenne tapahtuu pääasiassa sähköisesti, joten pankkien sähköisten järjestelmien toimivuus ja sujuvuus on viime vuosina korostunut. Siihen vastatakseen pankkien täytyy jatkuvasti olla ajan tasalla elektronisen tiedonsiirron ja teknologian kehityksessä. Kolmantena perustehtävänä pankeilla on riskienhallintapalveluiden tuottaminen. Kuten ennen, myös nyt yhtenä tärkeänä palveluna ovat säilytyspalvelut, kuten tallelokerot. Niiden merkitys on kuitenkin vähentynyt, koska suurin osa arvopapereista on nykyään sähköisessä muodossa. Riskienhallinnan toisena merkittävänä osana on sijoittamiseen liittyvä hajauttaminen sekä sijoittamiseen ja säästämiin liittyvien tuotteiden tarjoaminen. Myös vakuutuspalvelut voidaan lukea tähän kategoriaan, sillä kaikki pankit tarjoavat luotoilleen erityyppisiä vakuutuspalveluja esimerkiksi korkoriskin tai lainanottajan mahdollisen tapaturman tai kuoleman varalle. Useat pankit ovat viime vuosina alkaneet tarjoamaan myös vahinkovakuutuspalveluja. Pankkeja, jotka tarjoavat asiakkailleen kaikkia finanssipalveluja, on alettu kutsumaan ”finanssitavarataloiksi”. (Kontkanen 2011, 12–14.)

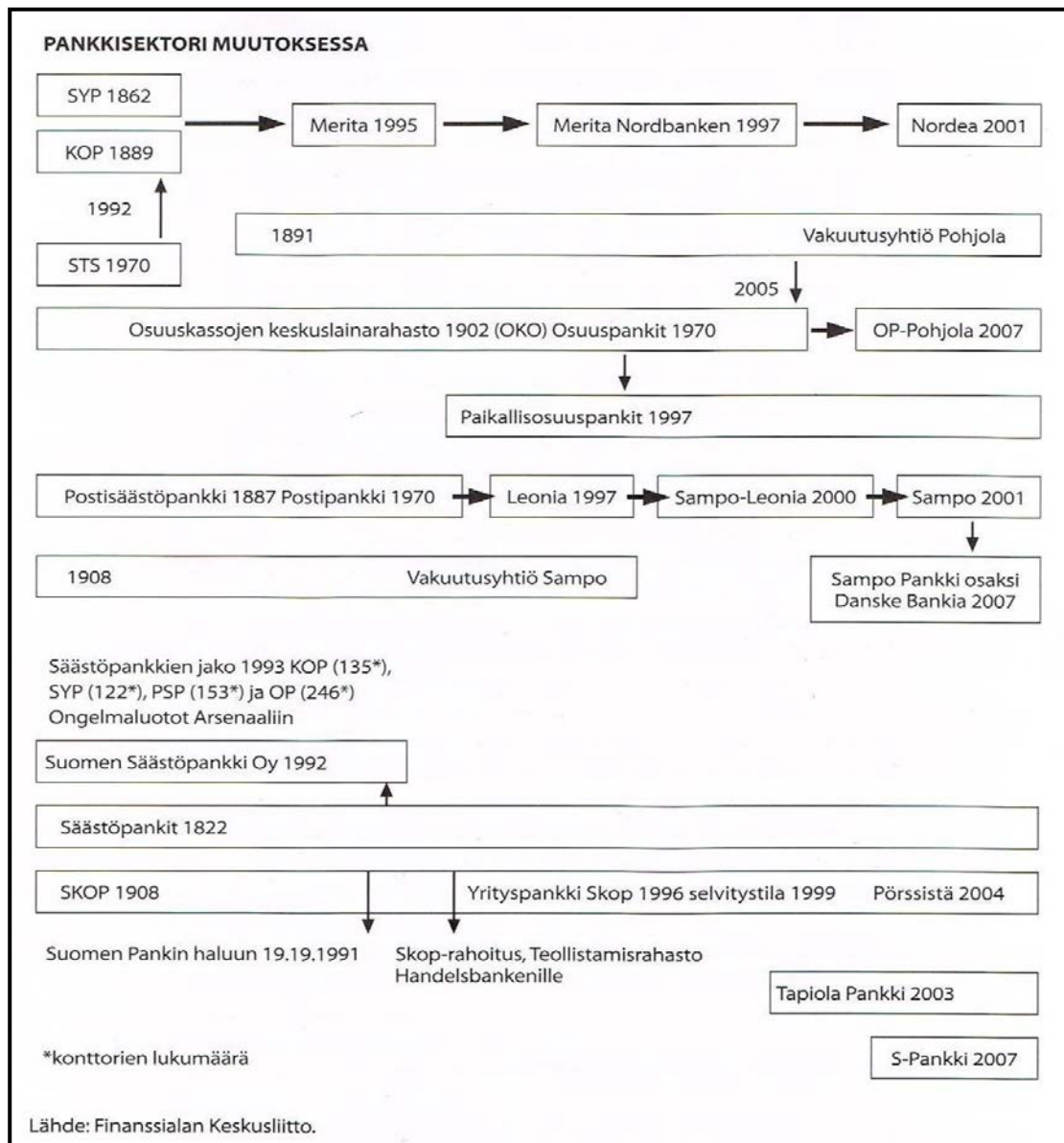
3.2 Pankkitoiminnan kehitys Suomessa

Suomessa pankkien historia ulottuu 1820-luvulle, jolloin ensimmäiset säästöpankit perustettiin. Maailman neljänneksi vanhin keskuspankki on Suomen Keskuspankki, joka perustettiin vuonna 1811 Turkuun. Virallisesti Suomen Pankin nimen se sai muuttaessaan Helsinkiin vuonna 1940. Säästöpankin perustamisidean taustana oli säästöpankkiaate, jonka tavoitteena oli tavallisten palkkaa saavien taloudellisen aseman parantaminen. Ensimmäinen kiinnitysluottolaitos oli vuonna 1860 perustettu Suomen Hypoteekkiyhdistys. (Kontkanen 2011, 14.) Kiinnitysluottopankin ajatuksena on kerätä varoja joukkolainoilla ja myöntää ne edelleen vakuudellisina luottoina asiakkailleen (Luottoyhteisöt 2014). Vuonna 1862 perustettu Suomen Yhdyspankki (SYP) oli Suomen ensimmäinen liikepankki, jonka kilpailijaksi tuli vuonna 1889 Suomen Kansallis-Osake-Pankki (KOP). Kansallis-Osake-Pankki fuusioitui vuonna 1919 vuonna 1872 perustettuun Pohjoispankkiin, joka oli perustettu Pohjoismaiseksi Osakepankiksi kauppaa ja teollisuutta varten. Fuusioitumisen yhteydessä pankin nimeksi tuli

Pohjoismaiden Yhdyspankki (PYP). Muutaman vuosikymmenen jälkeen Pohjoismaiden yhdyspankki halusi entistä vahvemmaksi suomalaiseksi pankiksi, jolloin sen nimi muuttui uudestaan Suomen Yhdyspankiksi (SYP). Myös muita pankkeja syntyi 1800-luvun lopulla sekä 1900-luvun alussa. Niitä olivat mm. Postisäästöpankki, Työväen Säästöpankit ja Osuuskassat sekä Osuuspankit. (Kontkanen 2011, 11.)

1980-luvulle tultaessa rahoitusmarkkinoiden vapautumiseen saakka rahoitusmarkkinat olivat Suomessa suljettuja ja pankkikeskeisiä. Kun rahoitusmarkkinat vapautuivat, tuli markkinoille myös lukuisia muita toimijoita, kuten ulkomaalaisia pankkeja sekä pankkiiriliikkeitä. Koska Suomen Keskuspankki sääтели jatkuvasti korkotasoa ja sen ajan valuutan eli markan ulkoista arvoa, oli korkotaso jatkuvasti matala ja markkinoilla vallitsi jatkuvasti lainarahan ylikysyntä. Silloiset pankit luotottivat asiakkaitaan rohkeasti, sillä lainarahaa oli paljon rahoituslaitosten käytössä. Tästä johtuen lainantottajat eli kotitaloudet ja yritykset velkaantuivat nopeasti. Koska rahoituslaitokset lainasivat paljon, täytyi heidän myös itse saada lainarahaa tilalle. Suuria riskejä otti erityisesti Suomen Kansallis-Osake-Pankki, joka pyrki jopa luopumaan vanhanaikaiseksi ajatellusta talletuspankkitoiminnasta. Talouden ylikuumentuminen sekä muun muassa valuuttaluotonannon riskien realisoituminen 1980-luvun lopussa johtivat pankkikriisin syntymiseen 1990-luvun alussa. Rajun pankkikriisin seurauksena suomalainen pankkirakenne muuttui voimakkaasti ja johti pankkikonttoreiden ja henkilöstön rajuun karsimiseen. (Kontkanen 2009, 14.)

Erityisesti pankkirakenteen muuttuminen näkyi vuonna 1993, jolloin Säästöpankkien yhdistymisten myötä syntynyt Suomen Säästöpankki myytiin neljälle kilpailijapankille. Toisena merkittävänä pankkirakenteen muuttumiseen liittyvänä tapahtumana oli Suomen Yhdyspankin sekä Kansallis-Osake-Pankin fuusio vuonna 1995. Tämä fuusiokehitys johti myös osaltaan nykypäivänäkin toimivien Pohjoismaissa rajat ylittävien pankkikonsernien syntyyn. Kolmantena rakenteellisena muutoksena nähtiin pankki- ja vakuutustoiminnan lähentyminen, kun molempia toimia alettiin harjoittaa samassa konsernissa (ks. kuvio 2). (Kontkanen 2009, 14–15.)

Kuvio 2. Pankkisektori muutoksessa (Kontkanen 2009, 15)

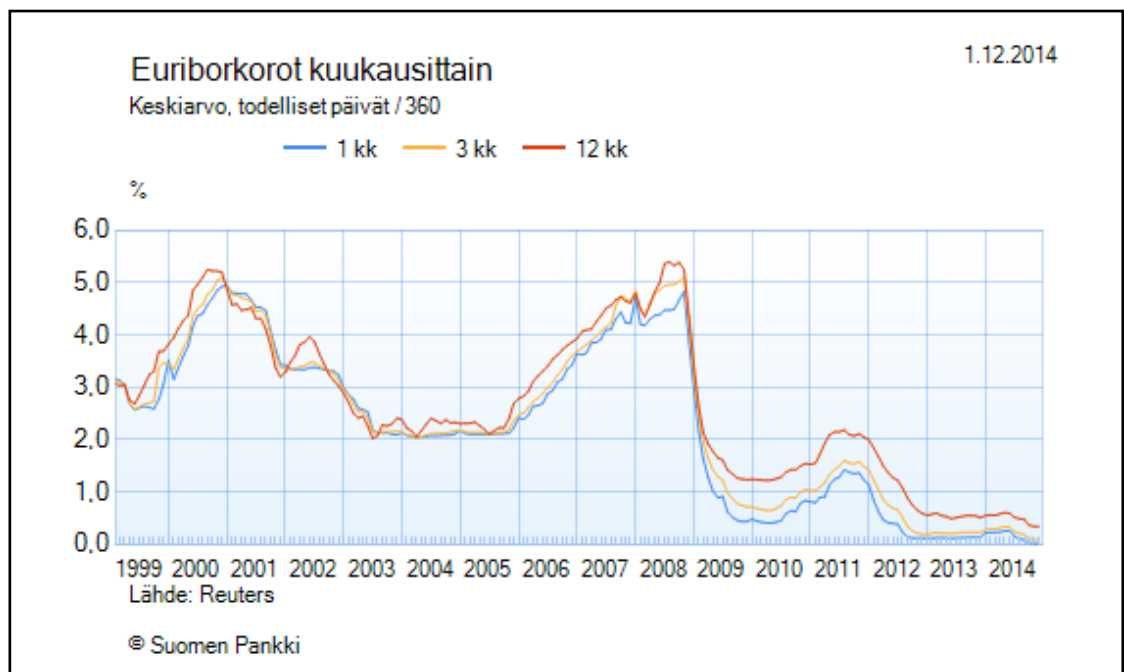
Pankkitoiminnan muutoksiin ovat vaikuttaneet lisäksi viime vuosina ja vuosikymmeninä esimerkiksi fuusiot ja yhteenliittymät, tietotekninen kehitys, kansainvälistyminen, kilpailun lisääntyminen, vakavaraisuusvaateiden uudistuminen, riskienhallinnan kehittyminen sekä yleisesti asiakkaiden käyttäytymisen ja tarpeiden muutokset. Fuusioiden ja yhteenliittymien seurauksena Suomeen on syntynyt suuria finanssikonserneja sekä pankkien ja vakuutusyhtiöiden sopimuksista johtuvia yhteistoimintasopimuksia. Finanssikonsernia kutsutaan usein käsitteellä ”finanssitavaratalo”, ja siihen kuuluvat usein pankki, rahoitusyhtiö, rahastoyhtiö, vahinkovakuutusyhtiö ja henkiva-

kuutusyhtiö. Nykyään Suomessa toimivat suurimmat pankkiryhmät ovatkin niin kutsuttuja finanssitavarataloja. Pienempien pankkiryhmien resurssit eivät välttämättä riitä omien yhtiöiden perustamiseen vaan heillä on usein käytössään yhteistyösopimuksia, joiden avulla ne pystyvät tarjoamaan asiakkailleen heidän haluamiaan palveluja. (Kontkanen 2009,16.)

Viimevuosina merkittävimpana muutoksena pankkisektorilla voidaan pitää tietotekniikan kehitystä. Asiakkaiden perinteinen konttoriasiointi on siirtynyt internetiin verkko- ja mobiilipalveluiden käyttöön. Verkkopankkipalveluiden nopea kehitys on johtanut konttoriasioinnin merkittävään vähenemiseen. Enää alle kymmenen prosenttia pankin asiakkaista käyttää päivittäistä konttoriasiointia pääasiallisena kanavana maksuliikenteen hoitamiseen, sillä suurin osa käyttää käteisen ja perinteisen pankkikonttorin kassalla laskun maksun sijaan kortti-, verkko- ja mobiilipalveluita. Finanssikriisin seurauksena lisääntyneet vakavaraisuussäntelyt ovat merkittävästi lisänneet pankkien riskienhallintaa, joka myös osaltaan vaatii pankeilta tehokkuutta. Heikko taloustilanne ja uusien pankkilainsäädäntöjen voimaantulo on toisaalta ajankohtana otollinen tietoteknisellä kehitykselle, sillä pankit voivat siirtää resurssejaan aikaisemmin paljon resursseja vievästä päivittäisasioinnista esimerkiksi verkko- ja mobiilipalveluiden kehittämiseen. Toisin kuin aikaisemmin, pankkien asiakaspalvelun rooli on muuttunut enemmän asiakkaiden neuvomiseen ja ohjaamiseen. Nyt ja tulevaisuudessa vanhentuvien suurien ikäluokkien palvelutarpeet ovat muuttuneet pankeissa enemmän säästämis- ja sijoituspalveluiden tarjontaan. (Kontkanen 2009, 16.)

3.3 Pankkitoiminta tänään

Pankkitoiminta on Suomessa tällä hetkellä melko haasteellista johtuen pitkittyneestä finanssikriisistä. Suomessa se on viimevuosina näkynyt talouden taantumana ja mataltuneena korkotasona. Alentunut korkotaso on asettanut pankkien peruskannattavuuden koetukselle, sillä pankkien perinteisin tulonlähde eli korkokate on laskenut hyvin matalaksi.

Kuvio 3. Euriborkorot kuukausittain 1999–2014 (Euribor-korot kuukausittain 2014)

Kuviosta 3 nähdään, että Euroopassa käytettävä viitekorko, Euribor-korko on heti finanssikriisin jälkeen syöksynyt todella alas. Euribor-korko (Euro Interbank Offered Rate) tarkoittaa päivittäin julkaistavaa euromaiden yhteistä viitekorkoa, jolla pankit tarjoutuvat lainaamaan euromääräisillä rahamarkkinoilla vakuudettomia varoja toisille pankeille. (Euribor N.d.) Sekä anto- että ottolainauksessa usein käytetty viitekorko onkin juuri Euribor-korko, johon joko lisätään tai siitä vähennetään pankin marginaali riippuen asiakkaasta sekä siitä, onko kyseessä laina vai talletus asiakkaalta. Pankit käyttävät usein myös omaa viitekorkoaan eli Prime-korkoa (Prime interest rate). Prime-korko määräytyy kuitenkin yhtä lailla yleisen markkinatilanteen eli

Euribor-koron mukaan, mutta pankit lisäävät siihen usein myös lähiajan epävarmuuden lisän. (Korot, kulut ja lyhennystavat vaikuttavat kokonaiskustannuksiin 2014.)

Markkinakorkojen ollessa matalalla pankkien on myös lainattava rahaa pienemmällä tuotolla, koska asiakkaat ymmärtävät kilpailuttaa pankkipalveluidensa hintoja kilpailijapankeilla.

Uudet, pankkeihin kohdistuvat lainsäädäntövelvoitteet vaikean taloustilanteen lisänä aiheuttavat myös lisäkustannuksia ja vaativat lisäresursseja pankeilta. Nämä uudet, osittain vaiheittain voimaan tulevat lainsäädäntövaateet vaativat pankeilta jopa kaksinkertaisia pääomavaateita verrattuna vanhoihin lainsäädäntöihin. Uudistuneiden pääomavaateiden lisäksi sääntelyyn liittyy myös uusia maksuvalmiusvaatimuksia. Säädöksiin tavoitteena on torjua vuoden 2008 finanssikriisin kaltaisia tilanteita ja saada kuluttajien luottamus finanssisektoriin palautettua. Koska uusien vaatimusten toteuttaminen vaatii kustannuksia, näkyy se tulevaisuudessa pankkipalveluiden hinnoissa sekä luotonannon tiukentumisena. Tulevaisuudessa markkinakorko tuskin voi enää paljoa laskea. Tulevaisuus tulee olemaan haastava, sillä tulevaisuudessa korkojen nousu ja lainsäädäntövaateiden kustannukset nostavat lainarahan hintaa, jolloin asiakkaat todennäköisesti harkitsevat tarkemmin pankkipalveluidensa käyttöä ja lainanottoa. (Vauhkonen 2010.)

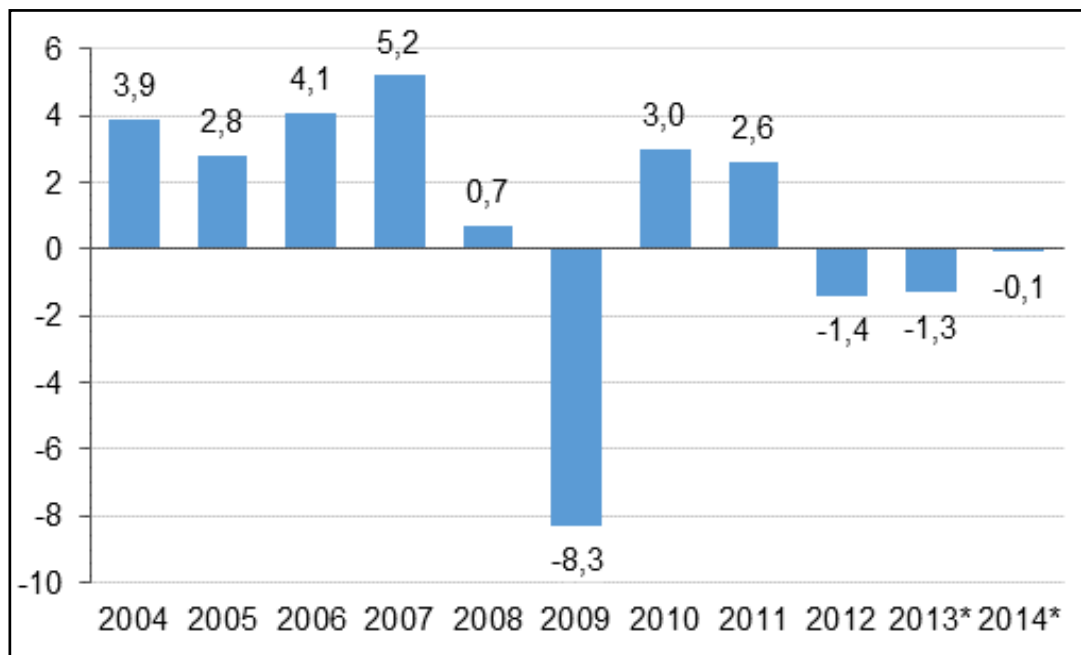
Pankkivero

Suomessa asetettiin laki väliaikaisesta pankkiverosta 1.1.2013. Se on kolmevuotinen, ja alkaa vuonna 2013 ja loppuu vuonna 2015. Pankkiveron suuruus lasketaan pankkien vakavaraisuusvalvonnassa käytettävien riskipainotettujen erien edellisvuoden lopun määrästä. Pankkiveron yhteenlaskettu osuus pankkia kohti on 0,125 % riskipainotettujen erien määrästä. Pankkiveron tavoitteena on kerätä valtion kassaan varallisuutta mahdollisten rahoitusongelmien varalle. (Pankkiveron eräpäivä on 30. huhtikuuta 2014.) Kansainvälisen luottoluokittaja Moody's:n mukaan pankkivero tulee heikentämään suomalaispankkien luottoluokitusnäkyä. Ajankohta väliaikaisen pankkiveron keruulle on erittäin huono, sillä pankkien tuloksentelekyky kärsii jo nyt

luottotappioiden kasvusta ja heikosta talouskasvusta. (Lassila 2012.) OP-ryhmän pääjohtaja Reijo Karhisen mukaan uusi, väliaikainen pankkivero on turha ja ainoastaan nostaa luottokustannuksia (Repo 2013).

Taloustilanne tänään

Vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen Suomen talous lähti rajusti alamäkeen, mutta pian sen jälkeen talous kääntyi kuitenkin positiiviseksi. Vuoteen 2012 saakka talous kehittyi positiivisesti, mutta jo 2012 vuoden kevästä saakka Suomen kokonaistuotanto on supistunut tasaisesti. Finanssikriisin vaikutuksesta Suomen talouden ulkoinen tasapaino heikkeni voimakkaasti, mistä johtuen niin julkinen kuin yksityinenkin sektori joutuivat supistamaan menojaan irtisanomalla työntekijöitä ja vähentämällä investointeja. Finanssikriisin jälkeinen nousu ei ollut tarpeeksi pitkäkestoinen ajatellen finanssikriisin edeltävää ajanjaksoa. Kun vuonna 2012 talouden kehitys suistui jälleen alamäkeen, ei etenkään yksityinen sektori ollut vielä saanut toimintaansa riittävää kasvua, jotta olisi ollut valmis investoimaan tai lisäämään työvoimaa. Tästä johtuen myös kotitalouksien kulutus laski vuoteen 2014 saakka. Vuoden 2014 alusta lähtien Suomen talous on jo kuitenkin tasaantunut, ja lähivuosina talouden nähdään jo kasvavan. Vaikka talouden kasvu kääntyy aikanaan positiiviseksi, Suomessa talous tulee kasvamaan hitaasti johtuen heikosta tulokehityksestä ja työllisyystilanteesta sekä vientiteollisuuden tilauksien vähydestä. Vaikka talouden kehitys on positiivista, kestää vielä vuosia, ennen kuin talouskasvu saavuttaa finanssikriisiä edeltäneen tason. (Talouden näkymät 2014, 6–11.)

Kuvio 4. Suomen reaalisien BKT:n vuosimuutos (Suomen virallinen tilasto 2014)

Kuten kuviosta 4 nähdään, Suomen bkt (bruttokansantuote) laski rajusti finanssikriisin seurauksena. Heti finanssikriisin jälkeen tilanne kuitenkin kääntyi hetkeksi positiiviseksi. Kuitenkin vuonna 2012 bkt kääntyi jälleen laskuun. Suomen pankki arvioi, että Suomen kokonaistuotanto kääntyy todellisuudessa kasvuun aikaisintaan vuonna 2016. (Talouden näkymät 2014, 5.)

Rahoitusmarkkinoiden kehitys on alkuvuonna 2014 ollut vakaata, mutta useat pankit ovat kuitenkin hillinneet suuririskisten yritysten lainoitusta perusteena taseidensa vahvistaminen. Tämä on itsessään nostanut yrityslainojen korkomarginaaleja. Vaikka pankeilla olisikin halua myöntää luottoa kotitalouksille ja yrityksille, vaikean talouskasvun aikana näiden luottokysyntä on ollut heikkoa. Heikko talouskasvu ja pankkien huono perusliiketoiminnan kannattavuus ovat riskejä koko rahoitussektorin vakauden kannalta. Koska korkotaso on matala, sijoittajat etsivät tuottoja entistä suurempiriskisistä kohteista. Toisaalta se tukee arvopaperi- ja asuntomarkkinoita, mutta pitkittyessään se saattaa johtaa markkinoiden ylikuumenemiseen. (Talouden näkymät 2014, 18–19.)

Nyt toteutettavat uudet, pankkeihin kohdistuvat lainsäädäntövaateet vakauttavat rahoitusjärjestelmän vakautta pitkällä aikavälillä. Suomen pankin pääjohtaja Erkki Liikainen sanookin, että tänä vuonna toteutetut pankkien läpivalaisut ja stressitestit palauttavat euroalueen uskottavuuden, vaikka pankkiunioni ei olekaan vielä täysin valmis (Isotalus 2014). Suurimmat tulevaisuuden rahoitusjärjestelmän riskit Suomessa liittyvät talouskasvuun, mutta pankkien riskinsietokyky on kuitenkin tällä hetkellä hyvä. Taloustilanteesta johtuen kuluttaja- ja pk-yritysten sektorilla on kasvanut huoli luoton saatavuudesta, mutta kokonaisuuden kannalta on hyvä, että suuremmat yritykset ovat saaneet rahoitusta joukkovelkajamarkkinoilta. Toisaalta talouden hidas kasvu ja vähäiset investointitarpeet ovat vähentäneet luottojen kysyntää. Monien pk-yritysten rahantarve kohdistuukin tässä tilanteessa käyttöpääomaan eikä niinkään paljon uusiin investointeihin. Myös kotitalouksiin myönnetyt luotot ovat vähentyneet johtuen heikentyneestä taloustilanteesta. (Talouden näkymät 2014, 18–19.) Toisaalta tilannetta tasapainottaa alentunut korkotaso, jonka keskiarvo oli Suomessa lokakuun 2014 lopussa vain 1,74 % (Elinkeinoharjoittajat nostaneet korkoja maltillisesti 2014). Vaikka pankkien korkokate onkin tällä hetkellä varsin pieni, tulevaisuudessa positiivisena asiana voidaan todeta, että korkotaso ei voi enää juurikaan laskea. (Talouden näkymät 2014, 18–19).

4 Pankkitoiminnan lainsäädäntö ja sen muutokset

Pankkitoiminta on toimialana vahvasti säänneltyä. Sääntelyn perimmäinen tavoite on kansantalouden vakaus sekä tallettajien aseman turvaaminen. Suomessa talletuspankkeja ja luottoyhteisöjä valvoo Finanssivalvonta. Finanssivalvonta seuraa, että pankit ja luottoyhteisöt noudattavat lainsäädäntöä sekä asetettuja vaatimuksia. Näitä ovat muun muassa niiden toiminta, vakavaraisuus, riskienhallinta sekä riskienotto. Mikäli puutteita havaitaan, yksittäisille toimijoille annetaan suosituksia ja määräyksiä puutteiden korjaamiseksi. (Pankki- ja rahoitusalan palveluntarjoajat 2014.) Euroopassa Euroopan Unionin uusi vakavaraisuusasetus ja direktiivi astui voimaan 1.1.2014, ja se pohjautuu Baselin komitean vuoden 2010 antamiin suosituksiin (Osavuosikatsaus 1.1.–30.6.2014 2014). Tämän luvun tarkoituksena on selvittää

asiat, jotka johtivat uusien pankkisäännösten voimaantuloon. Lisäksi tarkoituksena on selvittää uusien lainsäädäntövaateiden keskeisimmät muutoskohdat sekä tavoitteet.

4.1 Pankkitoiminnan lainsäädäntöjen muutoksen taustat

Viime vuosien globaali talouden taantuma lähti liikkeelle Yhdysvalloista, jossa USA:n keskuspankki tarkoituksenmukaisesti piti lainarahan korkoa ennätysellisen matalalla pidemmän aikaa. Tästä alkoi kohtuuton asuntoluototus – lähes kuka vain sai asuntolainan. 90-luvun loppupuolella ihmiset ottivat asuntolainoja ennätysellisen paljon ja pyrkivät maksimoimaan tuottonsa velkavivun avulla. Kun rahoituslaitoksilla oli rahaa annettavanaan, ne ottivat suuria riskejä ajattelematta tarkemmin sitä, saavatko myöntämistään lainoista koskaan omiaan pois. Syynä tähän oli USA:n hallitus, joka painosti luottolaitoksia luottottamaan matalatuloisia tarkoituksena nopeuttaa kansantalouden kasvua. Tätä holtitonta luototusta kutsutaan subprime-kriisiksi. Hallituksen alaiset järjestöt saattoivat taata tai ostaa jopa puolet myönnettyistä asuntolainoista, joka oli osaltaan turvana rahoituslaitoksille. Asuntoluoton myöntäneet pankit järjestivät luotoista suurille investointipankeille johdannaisia, jotka edelleen myivät niitä kansainvälisesti hyvillä reittauksilla ja tuotto-odotuksilla. Suuremmat ja pienemmät sijoittajat ostivat näitä papereita ”varman” tuoton odotuksella, mutta toisin kävi. Asuntojen arvot olivat keinotekoisesti nousseet pilviin, mistä johtuen niiden todellinen arvo olikin aivan jotain muuta. Vuonna 2006 asuntojen arvot alkoivat rajusti laskea, mistä johtuen yhä useampi velallinen jätti maksueränsä maksamatta. Kun johdannaispapereiden arvo oli noussut jopa kymmenkertaisiksi, niiden realisoiminen oli mahdotonta. Kun yksittäiset luottotappiot alkoivat johdannaiset mukanaan realisoitua, huomattiin subprime-kriisin vaihtuvan finanssikriisiksi. (The Financial Crisis Inquiry Commission 2011.)

Vuonna 2007 monet asuntoluottopankit joutuivat konkurssiin, koska kuluttajat eivät pystyneet hoitamaan osaansa lainasopimuksista. Tästä johtuen pankit pyrkivät realisoimaan omaisuuttaan niiden nimellisarvosta, mutta niiden nimellisarvot olivat ko-

honneet niin järjettömiksi asuntokuplan johdosta, ettei tämä ollut mahdollista. Syksyllä 2008 vanha vakavarainen yhdysvaltalainen investointipankki Lehman Brothers hakeutui yrityssaneeraukseen, joka oli viimeinen isku koko Yhdysvaltain rahoitusmarkkinoille. Koska asuntoluottojen johdannaisia oli levinnyt globaalisti koko maailmalle, myös kriisi levittäytyi koko maailmaan. (Ala-Nissilä 2011, 14–16; Shin 2011.)

Viimeistään vuoden 2008 jälkeen finanssikriisin vaikutukset alkoivat näkyä myös Suomen finanssimarkkinoilla. Vaikka finanssikriisi ei suoranaisesti vaikuttanut Suomen talouteen, maailmantalouden heikentyminen alkoi kuitenkin vaikuttaa myös Suomeen, tosin pienellä viiveellä. Vienti hiipui, mikä alkoi vaikuttaa koko maan bruttokansantuottoon. Huonon taloustilanteen johdosta pankit alkoivat kiristää luotonmyöntöpolitiikkaansa vähintään erilaisten riskilisien muodossa. Rahoitusmarkkinat kokivat kasvojen menetyksen globaalisti. Euroopassa etenkin muutamat Etelä-Euroopan maat ajautuivat vakaviin taloudellisiin ongelmiin. Syinä siihen olivat vuonna 2008 kärjistynyt maailmanlaajuinen finanssikriisi, joka ajoi talouden alamäkeen, sekä entuudestaan vanha velkataakka, joka oli euroon liittymisen johdosta vaatinut paljon lainarahaa näille maille. Euroopan Keskuspankki oli katsonut näiden Etelä-Euroopan talouskriisimaiden velkapapereiden olevan yhtä arvokkaita vakuuksia kuin muualla Euroopassa. Tästä johtuen myös EU:n finanssipolitiikka kiristyi. Alettiin rakentaa uusia säännöksiä ja vaateita rahoituslaitoksille, koska vastaavanlaista tilannetta rahoitussektori ei pystyisi enää kantamaan. Eurooppaa koskettavaa finanssikriisiä alettiin kutsua eurokriisiksi. (Finanssikriisin vaikutuksista Suomen talouteen 2011.)

4.2 Basel

Baselin säännökset ovat Baselin pankkivalvontakomitean (Basel Committee on Banking supervision, BSCS) kehittämiä. Sen muotoilemat lainsäädäntövaatteet ovat kansainvälisiä, ja niiden tarkoituksena on pääasiassa kehittää poliittisista ratkaisuksista kehitettyjä säädöksiä ja suosituksia. Tavoitteena on, että viranomaiset ryhtyvät toteuttamaan niitä omiin lainsäädäntöihinsä ja sen avulla parantamaan pankkivalvontaa maailmanlaajuisesti. (Basel Committee on Banking Supervision n.d.)

EU:n komissio oli jo ennen varsinaista finanssikriisiä laatinut koko EU-jäsenvaltioille yhtenäisiä vakavaraisuussäännöksiä, Basel I ja II -säännöt. Basel I -säännöstö tuli voimaan vuonna 1988. Sen tavoitteena oli eri maiden pankkien vähimmäispääomavaatimusten yhtenäistäminen. Tätä ennen useilla kansainvälisillä pankeilla oli tapana toteuttaa tuloksellista toimintaa sijoittamalla varojaan sellaisiin maihin, joissa pääomavaatimustasot olivat hyvin pienet. Jo Basel I -säädöksen edellytys oli, että pankeilla on omaa pääomaa 8 % suhteessa riskipainotettuihin saataviin. Todellisuudessa pankkien riskejä ei voitu tehokkaasti mitata, joten nähtiin järkeväksi asettaa uusi, tehokkaampi Basel II -säännöstö. (Jokivuolle & Vauhkonen 2010, 9.) Basel II -säännöstö hyväksyttiin vuonna 2004, ja sen oli tarkoitus tulla voimaan vuoden 2006 lopussa. Säännöstöä ei kuitenkaan saatu toiveaikataulussa käytäntöön, vaan kokonaisuudessaan se tuli voimaan vasta vuoden 2010 lopussa. (Vakavaraisuusvalvonta 2011.)

Basel II -säädöksessä merkittävimpänä tavoitteena oli pankkien luottoriskillisten saamisten riskipainojen laskeminen. Kaikkiaan Basel II -säännöksessä oli kolme pilaria. Pääomavaatimusten lisäksi toiseen pilariin sisältyi omien varojen riittävyyden arviointi ja niiden valvojalle oikeus lisäpääomien vaatimiseen, mikäli niistä olisi puutetta. Kolmannessa pilarissa olivat julkistamisvaatimukset, joiden tarkoitus oli lisätä pankkien markkinakuria. (Farquhar & Meidan 2010, 38–39; Jokivuolle & Vauhkonen 2010, 9–19.)

Yhtenä syynä finanssikriisin syntyyn ja sen vakavuuteen oli se, että monissa maissa pankeilla oli huomattavasti taseen ulkopuolista lainarahoitusta. Tämä johti myös oman pääomapohjan määrän ja laadun heikkenemiseen. Myös likviditeettipuskurit olivat riittämättömiä kestämään talouden notkahdusta. Näistä syistä johtuen pankit eivät kyenneet selviytymään luottotappioistaan eivätkä taseen ulkopuolisista vastuista, joita varjopankkitoiminta oli kasvattanut. Tilannetta voidaan kuvata vierivänä lumipallona, joka suureni edetessään. (Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems 2010.) Myös pankkitoiminnan valvonnan puute oli yksi merkittävä finanssikriisin syntyyn vaikuttava tekijä (Vesala 2010).

Basel I ja II -säännökset eivät siis olleet riittäviä sääntelemään finanssikriisin kaltaisten kriisitilanteissa toimivien pankkien toimintaa. Heti finanssikriisin puhjettua alettiin suunnittelemaan uutta, täydentävää Basel III -säännöstä, jonka tarkoituksena olisi puuttua edesmenneestä kriisistä löydettyihin, säädöksissä havaittaviin puutteisiin. Tämän uuden Basel III -säännösten tarkoituksena on siis asettaa lisäsääntelyä jo vanhojen säännösten lisäksi. (Laitinen 2011.) Uusien vakavaraisuussäädösten tavoitteena on erityisesti pankkien luottoriskillisten saamisten riskipainojen uudistaminen. Tämän uudistuksen avulla pystytään entistä paremmin varautumaan rajuihin luottotappioihin. Mikäli pankkien vakavaraisuus olisi erityisen heikko, finanssikriisin tyyppiset luottotappiot olisi joka tapauksessa oltava mahdollista kattaa ilman, että tallettajien talletussuoja olisi uhattuna. Tällä tavoin pyritään parantamaan kuluttajien asemaa ja heidän luottamusta rahoitussektoriin. (Paineita pankkien vakavaraisuussääntelyn muuttamiseen 2010.)

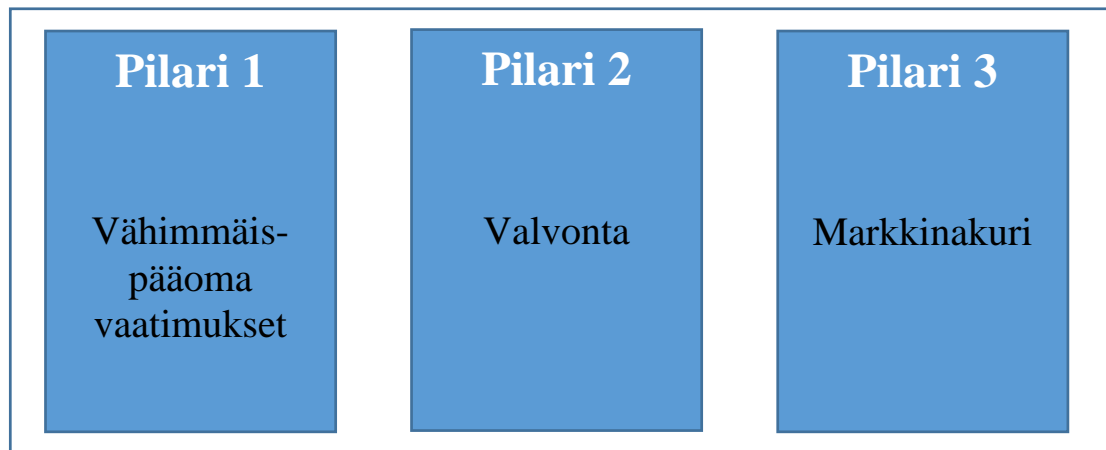
Basel III

Kun vuoden 2008 finanssikriisin jälkeen huomattiin Basel II -säädöksen heikkoudet, Euroopan Unioni ja Baselin pankkivalvontakomitea alkoivat kiivaasti valmistella muutoksia vanhaan säännöstöön (Kontkanen 2011,90). Uuden Basel III -säännösten tavoitteena on pankkisääntelyyn liittyvä laaja uudistuskokonaisuus, jonka myötä pankkikohtaisten omien pääomien laatuvaatimukset tulevat kiristymään (Vauhkonen 2010, 29). Vuonna 2010 Baselin komitea julkaisi Basel III suosituksensa uusista pankkeja koskevista vakavaraisuus- ja likviditeettivaatimuksista (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/36/EU 2013, 176).

Basel III -säädöksillä pyritään parantamaan pankkien vakavaraisuusastetta, riskipuskureita sekä asettaa uusia likviditeettivaatimuksia (Euroopan pankeilta puuttuu 70 miljardia euroa 2013). Basel III -säännösten keskeisin muutos verrattuna Basel II -säännöstöön liittyy siis sen ensimmäiseen pilariin eli vähimmäispääomavaatimusten laskentaan. Tarkoituksena on, että viranomaisilla on paremmat välineet puuttua pankkien taloudellisiin ongelmiin ja vastuuttomaan toimintaan. Kyseinen säädös on maailmanlaajuinen, ja sen on tarkoitus tulla asteittain voimaan vuoteen 2019 mennessä. Basel III tiukentaa vakavaraisuusvaateita kolmella eri tavalla: tiukentamalla omien varojen laatuvaatimuksia, riskipainotettuja saamisia vähentämällä ja vähimmäisvakavaraisuussuhteen tasoa korottamalla. Näiden avulla pystytään parantamaan pankkien kriisinsietokykyä ja pienentämään pankkien järjestelmäriskejä. Kriisinsietokyky tarkoittaa sitä, että pankeilta vaaditaan entistä enemmän omia, laadukkaampia varoja sekä suurempia maksuvalmiuspuskureita kriisitilanteiden varalle. Ennen varsinaisen finanssikriisin syntyä yksittäiset suuret pankit laskivat liikkeelle erilaisia hybridi-lainoja. Finanssikriisin aikana näiden rahoitusinstrumenttien luottamus kärsi, joten uuden Basel III:n mukaan myös rajoituksenalaisten omien varojen hyväksymiskriteerejä ollaan nyt kiristämässä. (Liikanen 2012, 444.)

Konkreettisina tavoitteina kuluttajan silmissä voidaan nähdä pankkijärjestelmän lisääntyvä vakaus ja luotettavuus (Vakavaraisuusvalvonta 2011). Mikäli Basel III osoit-

tautuu käytännössä tehokkaaksi, voi sillä olla tulevaisuudessa merkittävä rooli ajatellen pankkien riskinoton kannustimia sekä liiallisen velkarahan käyttöä (Liikanen 2012, 444).

Kuvio 5. Baselin pilarit (Basel Committee on Banking Supervision reforms – Basel III 2014)

Kuten kuviosta 5 nähdään, Baselin lainsäädäntövaateet jakautuvat kolmeen, toinen toistaan täydentävään pilariin. Ensimmäisessä pilarissa ovat vakavaraisuussuhde, pääomapuskurit sekä vähimmäisomavaraisuusaste. Toisessa pilarissa ovat riskienhallinta ja valvontamenetelmät sekä mahdolliset sanktiot. Kolmas pilari sisältää markkinakurin mukaiset julkistamisvaatimukset ja sanktiot. (Basel Committee on Banking Supervision reforms – Basel III 2014.)

Taulukko 1. Basel III voimaantulo (Basel III phase-in-arrangements 2014)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ydinpääoman vähimmäismäärä	3,5 %	4,0 %	4,5 %				4,5 %
Yleinen pääomapuskuri				0,625 %	1,25 %	1,875 %	2,5 %
Ydinpääoma + yleinen pääomapuskuri	3,5 %	4,0 %	4,5 %	5,125 %	5,75 %	6,375 %	7,0 %
Aseittain voimaantulevat vähennykset ydinpääomasta		20 %	40 %	60 %	80 %	100 %	100 %
Ensisijainen pääoma	4,5 %	5,5 %	6,0 %				6,0 %
Kokonaispääoma	8,0 %						8,0 %
Kokonaispääoma + yleinen pääomapuskuri	8,0 %			8,625 %	9,25 %	9,875 %	10,5 %
Maksuvalmiusvaatimus (LCR)			60 %	70 %	80 %	90 %	100 %
Pysyvän varainhankinnan vaatimus (NSFR)						Vähimmäisvaatimukset	

Taulukosta 1 nähdään, että pankkien ydinpääoman koostumus tulee muuttumaan merkittävästi, lukuun ottamatta kokonaispääoman vaatimustasoa. Vuoden 2015 jälkeen ydinpääomaa pitää olla vähintään 4,5 % riskipainotetuista saatavista. Myös yleisen pääomapuskurin suuruus kasvattaa ydinpääomaa, sillä yleinen pääomapuskuri koostuu samanlaisista varoista kuin ydinpääoma. Kaikkiaan ydinpääomaan luettavia varoja tulee olla vuoteen 2019 tultaessa 7 %. Vaikka oman pääoman kokonaismäärä pysyikin ennallaan, nousee se kuitenkin yleisen pääomapuskurin myötä, sillä vuonna 2019 oman pääoman ja yleisen pääomapuskurin vähimmäisvaatimus on 10,5 % riskipitoisista saatavista. (Basel III phase-in-arrangements 2014.)

Maksuvalmiuskriiseistä selviytymiseksi Basel III:n myötä luottolaitoksille asetetaan myös uusi maksuvalmiusvaatimus LCR (Liquidity Coverage Ratio), joka määrää luottolaitosten maksuvalmiuspuskurin olevan yhtä suuri kuin se, mikä on ulosmenevien stressitettävien kassavirtojen määrä kuukaudessa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että pankeilla on oltava laadukkaita, likvidejä varoja kattamaan 30 päivän raju likviditeettihäiriö. Noin viikon mittaisten häiriöiden kattamiseksi pankeilla tulee olla käteistä ja erittäin likvidejä varoja, kuten valtion joukkolainoja, mutta pidemmän häi-

riön varalta reservissä voi olla myös vähemmän likvidejä varoja. (Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools 2013.) Pysyvän varainhankinnan, NSFR:n (Net Stable Funding Ratio) kriteereiden mukaan rahoituslaitoksilla tulee olla enemmän myös pitkäaikaista rahoitusta (Basel III: The Net Stable Funding Ratio 2014). Uudet likviditeettivaateet vaativat luottolaitoksilta lisää resursseja. Jotta kulut ja tavoitteet tulee katettua, näkyvät vaatimukset myös ulospäin, sillä lopulta asiakas on se, joka maksaa.

Useat, etenkin pienet pankit valittavat lainsäädäntövaateiden merkittävää kiristymistä. Pienille pankeille lisääntyvä työn määrä esimerkiksi lisääntyneen raportoinnin muodossa on suhteellisesti suuri, mutta pääasiassa Suomessa toimivat pankit ovat jo saavuttaneet uuden Basel III:n asettamat minimivaatimustasot. Useat toimijat myös väittävät kannattavuuden laskevan hyvin alhaiseksi johtuen uusista lainsäädäntövelvoitteista. Todellisuus kuitenkin on se, että kannattavuus tulee lähtökohtaisesti laskemaan perinteisen korkokatteen johdosta. Toisaalta uusien lainsäädäntövaateiden asettamista jo valmiiksi hyviin, vähempiriskisiin pankkeihin tuntuu järjettömältä ja ylimääräiseltä, mutta on kuitenkin muistettava, että tavoitteena on luoda globaali, yhtenevä keino valvoa pankkeja ja niiden toimintaa. (Valvottavien taloudellinen tila ja riskit 2013.)

5 Tutkimuksen konteksti

Tutkimuksen kontekstilla pyritään saattamaan lukija siihen ympäristöön, jossa tutkimus on konkreettisesti toteutettu (Kyrö 2003). Tämän luvun tavoitteena on kuvata Säästöpankki Optiaa ja sen toimintaympäristönä Ylä-Savon seutukuntaa. Tutkimuksen kontekstin tarkalla kuvaamisella lukija saa tutkimuksen ympäristöstä ja siihen liittyvistä ratkaisuista luotettavan kuvan, ja se antaa lähtökohdat tutkimuksen toteuttamiselle.

5.1 Säästöpankit

Tämän luvun tarkoituksena on selvittää, kuinka Säästöpankit ovat historiallisesti kehittyneet. Yksittäisenä Säästöpankkina käsitellään Säästöpankki Optiaa ja vertaillaan sen taloutta muihin Säästöpankkeihin.

Säästöpankki on alun perin perustettu säästöpankkiaatteelle, jossa tavoitteena oli säännöllistä rahapalkkaa nauttivien työntekijöiden taloudellisen aseman parantaminen. Suomessa ensimmäinen Säästöpankki perustettiin vuonna 1823 Turkuun. Kolme vuotta sen jälkeen perustettiin toinen Säästöpankki Helsinkiin. Ennen seuraavien Säästöpankkien perustamista aikaa kului pari vuosikymmentä johtuen teollisuuden heikosta kehitymisestä. 1860-luvulla Säästöpankit kokivat kasvojen menetyksen, sillä ne eivät pystyneet maksamaan asiakkaidensa talletuksia johtuen suhteellisen pienestä kassavirrasta. Säästöpankit alkoivat vahvistua 1870-luvulla, jolloin kunnat ja yksityiset toimijat alkoivat yhteistyössä perustaa Säästöpankkeja. Vuonna 1896 asetettu säästöpankkilaki yhtenäisti Säästöpankkien toimintaa. Kun säästöpankkilain jälkeen perustettiin lisää Säästöpankkeja, perustettiin vuonna 1922 Säästöpankkiliitto, jonka tarkoituksena oli tukea maan Säästöpankkien toimintaan sekä kehitystä ja valvoa niiden etuja. (Yli 190 vuotta Säästöpankkihistoriaa 2014.)

Kansainvälisen EPSI Rating -tutkimuksen mukaan Säästöpankkien asiakastyytyväisyys on ollut jo vuodesta 2010 suomalaisten pankkien parhaimmista. Vuonna 2013 jopa 83 % asiakastyytyväisyyskyselyyn vastanneesta olisi suositellut Säästöpankkia myös ystävilleen. (Säästöpankeilla on tyytyväiset asiakkaat 2013.)

5.1.1 Säästöpankki Optia

Säästöpankki Optia on suomalainen, vakavarainen, itsenäinen Säästöpankki, joka on perustettu vuonna 1883. Pankin konttorit sijaitsevat Itä-, Keski- ja Pohjois-Suomessa: Iisalmessa, Jyväskylässä, Kajaanissa, Kiuruvedellä, Kuopiossa, Kuusamossa, Lapinlahdella, Oulussa, Kempeleessä, Pyhäsalmissa, Rautavaaralla, Rovaniemellä, Sonkajärvellä, Torniossa, Varpaisjärvellä ja Vieremällä. Tällä hetkellä Säästöpankki Optia on

Suomen suurin yksittäinen säästöpankki. Asiakkaita sillä on lähes 70 000, joita palvelee noin 160 työntekijää. (Säästöpankki Optia 2014.)

Alun perin Säästöpankki Optia on perustettu vuonna 1883 Iisalmessa, jossa sen pääkonttori sijaitsee edelleenkin. Iisalmen Säästöpankkiin (nykyään Säästöpankki Optia) fuusioituivat vuonna 1969 Kiuruveden, Lapinlahden ja Pyhäjärven Säästöpankit, jolloin pankin nimeksi tuli Ylä-Savon Säästöpankki. Vuonna 1992 vanha Säästöpankkiryhmä hajosi, jolloin osa silloisista Säästöpankeista yhdistyi Aktia Säästöpankkiin tai Suomen Säästöpankkiin. Ylä-Savon Säästöpankin hallitus kuitenkin päätti jatkaa toimintaansa itsenäisenä pankkina eikä siis liittynyt Aktia Säästöpankkiin tai Suomen Säästöpankkiin. Vuosien 1993–1996 aikana pankin hallitus päätti perustaa konttorit Ouluun, Kuopioon, Jyväskylään, Joensuuhun ja Kajaaniin. Pankin toimialueen laajentuessa pankin nimi päätettiin muuttaa Säästöpankki Optiaksi vuonna 1995. Vuosien 2007–2011 aikana pankki on laajentanut toimintaansa avaamalla konttorit Tornioon, Rovaniemelle, Kuusamoon ja Kempeleeseen. (Säästöpankki Optia 2014.)

Säästöpankkiryhmä

Säästöpankkiryhmä koostuu 25 itsenäisestä Säästöpankista mukaan lukien Säästöpankki Optia. Lokakuussa 2014 finanssivalvonta myönsi Säästöpankkiliitto osk:lle toimiluvan, jonka myötä se voi toimia muodostettavan Säästöpankkien yhteenliittymän keskusyhteisönä. (Säästöpankkien yhteenliittymä sai Finanssivalvonnalta toimiluvan 2014.) Syynä yhteenliittymän muodostamiseen olivat uudet pankkilainsäädännön vaateet, joiden kriteereissä ei tunnettu lainkaan ennen yhteenliittymää olevaa Säästöpankkiryhmän muotoista ”löyhää” yhteisöä. Vanhanaikaista Säästöpankkiryhmää voidaan kaukaisesti verrata franchising-yritykseen, jossa itsenäisillä pankeilla olivat käytössä samat tuotteet ja järjestelmät, muttei mitään velvoitteita toisista pankeista. Säästöpankkien yhteenliittymän johdosta kaikki siihen kuuluvat 25 itsenäistä Säästöpankkia ovat viranomaisten ja sijoittajien näkökulmasta ikään kuin yhtä, samaa pankkia. Todellisuudessa pankit pysyvät vastedeskin itsenäisinä, mutta yhteenliittymän takia jokaisella jäsenpankilla on yhteisvastuu toistensa veloista. (Lassila 2013.)

Säästöpankkien keskusyhteisö kerää jäsenpankeiltaan maksuvalmiusreserviä ja valvoo pankkien taloudenpitoa. Näin ollen yhteenliittymästä johtuva yhteisvastuullisuus tarkoittaa sitä, että kriisitilanteissa ryhmän pankit vastaavat toistensa tappioista. Yhteenliittymä tuo turvaa asiakkailleen, mutta toisaalta se lisää yksittäisen Säästöpankin menoja, sillä sen täytyy maksaa varoja Säästöpankkiliitolle maksuvalmiusreserviin. Merkittävimpana muutoksena asiakkaan silmin Säästöpankkien yhteenliittymästä voidaan nähdä talletussuojan muutos. Talletussuojalla tarkoitetaan valtion myöntämää asiakkaan turvaa talletuksiinsa talletuspankin mahdollisessa maksukyvyttömyystilanteessa, joka on pankkia kohden maksimissaan 100 000 € per asiakas. Aikaisemmin jokaisella yksittäisen Säästöpankin asiakkaalla oli talletussuoja jokaiseen erilliseen Säästöpankkiin, johon hän oli varojaan tallettanut. Yhteenliittymän myötä talletussuoja supistui niin, että talletussuoja kattaa asiakkaan talletukset 100 000 €:n saakka kaikkiin Säästöpankkeihin nähden, koska viranomaisten silmin kaikki Suomessa toimivat Säästöpankit ovat nykyään ”yhtä” pankkia, vaikka käytännössä ne ovatkin täysin itsenäisiä. (Lassila 2013.)

Koska uudet lainsäädäntövelvoitteet vaativat pankeilta yhteenliittymää, Säästöpankkien piti purkaa sopimus Aktia Hypoteekkipankki Oyj:n luottojen välittämisestä. Aktia Hypoteekkipankki Oyj on kiinnitysluottolain puitteissa toimiva suomalainen asuntoluottopankki. Sen päällimmäisenä tehtävänä on myöntää kiinteistöluottoja, joiden vakuutena on kiinteistöjä tai asunto-osakkeita ja julkisyhteisöluottoja, joiden vakuutena on takaus tai saaminen julkisyhteisöiltä. Kiinteistöluottopankin tavoitteena on hakea suurilta markkinoilta, esimerkiksi Euroopasta, yksittäisiltä sijoittajilta sijoituksia myöntämilleen lainoille, joissa vakuutena on luototettu kiinteistö tai asunto-osake. Asuntoluottopankkiin sijoittaminen on kansainvälisesti arvostettua, ja sen luottokelpoisuusluokitus eli reittaus on lähtökohtaisesti melko korkea. Tästä johtuen sijoittajat pitävä asuntoluottopankkiin sijoittamista turvallisena, eivätkä vaadi sijoituksilleen niin suurta tuottoa, kuin sijoittajat saisivat esimerkiksi tallettamalla kaikki varat määräraikaistalletuksena pankkiin. (Aktia Hypoteekkipankki 2012.) Yhteenliittymän seurauksena tämä sopimus raukesi, joten Säästöpankkiliitto osk:n tulee tulevaisuudessa

rakentaa oma kiinteistöluottopankki, jotta se pystyy mahdollisimman pienin kustannuksin keräämään varoja suurelta yleisöltä.

Ennen yhteenliittymää Säästöpankki Optia keräsi varoja myös joukkovelkakirjamarkkinoilta laskemalla liikkeeseen joukkovelkakirjalainoja. Ihmiset pystyivät sijoittamaan näihin papereihin varallisuuttaan määrääjäksi saamalla siitä tuottoja eli korkoa ennalta sovituilla ehdoilla. Yhteenliittymän vuoksi Säästöpankki Optia ei voi enää tulevaisuudessa hakea varoja joukkovelkakirjamarkkinoilta. (Hilli 2015.)

Säästöpankki Optia on viimevuosina kasvattanut tasettaan vahvasti. Yksi keino tähän on ollut luottojen myynnin lisääminen. Ennen kuin Säästöpankkiliitto osk saa perustettua oman kiinteistöluottopankin, tulee Säästöpankki Optian käytännössä kerätä taseeseensa talletuksia hieman enemmän, kuin se myöntää edelleen lainoina, jotta sen vakavaraisuus ei kärsi suunnattomasti. (Hilli 2015.)

5.1.2 Säästöpankki Optian vertailu muihin Säästöpankkeihin

Säästöpankki Optian taloudellinen tila on vakaalla pohjalla. Opinnäytetyön liitteenä on Säästöpankki Optian tilinpäätös vuosilta 2011–2013 sekä kaikkien Säästöpankkien yhteenlaskettu tilinpäätös vuosilta 2011–2013. Koska viimeisimmät tilinpäätöstiedot ovat vuodelta 2013, on otettava huomioon, että näiden tilinpäätöstietojen jälkeen on tapahtunut Säästöpankkien yhteenliittymä, jonka takia kaikkien Säästöpankkien tilinpäätöstiedossa ovat mukana myös ne Säästöpankit, jotka eivät lähteneet mukaan Säästöpankkien yhteenliittymään. Toisaalta tässä työssä ei ole tarkoituksenmukaista lähteä spekuloidaan tunnuslukuja tarkemmin, vaan tarkoitus on saada näkemys siihen, kuinka Säästöpankki Optia on vuoden 2013 tilinpäätöksen mukaan pärjännyt verraten sitä muiden Säästöpankkien yhteenlaskettuun tilinpäätökseen.

Kun verrataan Säästöpankki Optian taseen suuruutta kaikkien Säästöpankkien yhteenlaskettuun taseeseen, saadaan Säästöpankki Optian taseen osuus kaikista Säästöpankeista. Säästöpankki Optian tilinpäätöksessä vuonna 2013 on tilinpäätöksen vastaavaa puolelle merkattu 1 188 376 000 €, ja kaikkien Säästöpankkien yhteenlas-

kettu vastaavaa puoli on 9 070 496 000 €. Nämä luvut jakamalla saadaan Säästöpankki Optian suhteellinen osuus kaikista vuonna 2013 toimineista Säästöpankeista. Luvuksi saadaan 13,1 %, jota voidaan pitää vertauslukuna verrattaessa kaikkia Säästöpankkeja Säästöpankki Optiaan. Pankin tilinpäätöksiä vertailtaessa oleellisimpia lukuja tulopuolelta on selvittää rahoituskate, muut tuotot (kuten palkkiotuotot) sekä liikevoitto. Kulupuolelta oleellisimpana lukuna ovat hallintokulut. Pankkilainsäädäntöjen muuttuessa on myös syytä tarkastella pankin vakavaraisuutta, kulut/tuotto-suhdetta sekä liikevoittoa ja keskitasetta (%). Myös järjestämättömien saamisten vertailu on tarpeen taloustilanteen heikentyessä. Kun halutaan katsoa tulevaisuutta ja kasvupotentiaalia, on aiheellista tarkastella myös taseen kasvuprosenttia.

Jotta Säästöpankki Optiaa ja kaikkia Säästöpankkeja pystytään selkeästi vertailemaan, esitetään edellä mainitut oleellimmat tunnusluvut alla olevassa taulukossa.

Taulukko 2. Säästöpankki Optian tilinpäätösluvut verrattuna muihin Säästöpankkeihin vuonna 2013 (Tilinpäätöksen avainluvut 2011–2013 2014a; Tilinpäätöksen avainluvut 2011–2013 2014b, muutettu)

Avainluku	Sp Optia	Kaikki Sp:t yhteensä	Sp Optian osuus kaikista Sp:sta %
Tase yhteensä €	1 188 376 000	9 070 496 000	13,1 %
Rahoituskate €	25 822 000	135 540 000	19,1 %
Muut tuotot €	16 089 000	110 219 000	14,6 %
Liiketoiminnasta aiheutuneet kulut €	21 283 000	172 752 000	12,3 %
Liikevoitto €	20 629 000	73 007 000	28,3 %
Vakavaraisuus %	18,4	22,1	
Kulut / Tuotto %	49,0	66,8	
Liikevoitto / Keskitase %	1,8	0,8	
Järjestämättömät saamiset %	0,9	0,8	
Taseen kasvu %	13,1	8,0	

Tase yhteensä -lukujen alla näemme rahoituskatteen, joka Sp Optialla on 19,1 % kaikista Säästöpankeista. Rahoituskatteella eli korkokatteella tarkoitetaan pankin perinteisestä liiketoiminnasta muodostuvaa tuottoa eli pankin saamien ja maksamien korkojen erotusta. (Näin luet pankkien tunnuslukuja 2013). Sp Optian muut tuotot ovat 14,6 % kaikista Säästöpankeista. Muut tuotot sisältävät palkkiotuotot eli asiakkailta perityt maksut palveluista, arvopaperikaupasta ja valuuttatoiminnasta sekä liiketoiminnan muut tuotot, joita voivat olla esimerkiksi pankkien omistamien kiinteistöjen vuokratuotot. (Näin luet pankkien tunnuslukuja 2013.) Edellä käsitellyt luvut käsittävät pankkitoiminnan tilinpäätöksen tulopuolen. Lukuja vertailtaessa voidaan todeta, että Sp Optia on suoriutunut tulonhankinnassa kaikilla osa-alueilla paremmin kuin muut Säästöpankit keskimääräisesti yhteensä. Liiketoiminnasta aiheutuneet kulut ovat Sp Optialla 12,3 % kaikista Säästöpankeista, mikä kertoo pankin kustannustehokkuudesta, sillä vastaava luku on pienempi, verrattuna muihin Säästöpankkeihin. Liikevoittoa Säästöpankki Optia on kerännyt merkittävästi vuonna 2013, sillä taseen

ollessa 13,1 % kaikista Säästöpankeista Sp Optia on kerryttänyt kaikkien Säästöpankkien liikevoitosta peräti 28,3 %. (Tilinpäätöksen avainluvut 2011–2013 2014a; Tilinpäätöksen avainluvut 2011–2013 2014b.)

Pankkien vakavaraisuussuhde kuvaa pankin ensisijaisten omien pääomien osuutta riskipainotetuista sitoumuksista (Näin luet pankkien tunnuslukuja 2013). Finanssikriisin seurauksena lainsäädäntövaateet ovat kasvattaneet vakavaraisuussuhteen minimiä. Sp Optialla vakavaraisuusprosentti oli 18,4 % vuonna 2013, kun kaikkien Säästöpankkien yhteenlaskettu luku oli 22,1 %. Tämä johtuu siitä, että viimevuosina Sp Optia on hakenut kasvua erityisesti antolainaukseen kasvattamalla. Antolainauksen suhde on ollut lähes 100, jolloin omia pääomia ei ole kertynyt niin paljoa. Myös yritys- ja maatalo-asiakkaiden määrän suuruus ja niiden luottojen lisääminen vaikuttavat vakavaraisuussuhdelukuun, sillä riskipainotetut saatavat kasvavat ja laskevat vakavaraisuutta. Säästöpankki Optian merkittävin toimialue on Ylä-Savo, jossa pienyritykset ja maa- ja metsätalousasiakkaat ovat merkittävä osa asiakaskunnasta. Taseen kasvuprosentti vahvistaa Sp Optian viimeaikaisen kasvun, sillä kasvu ollut 13,1 % pankin taseesta kaikkien Säästöpankkien vastaavan luvun ollessa 8 %.

Kulut/tuotto-suhdeluku kuvaa pankin tehokkuutta eli sitä, millä kuluilla se saa tehtyä tuloksensa (Näin luet pankkien tunnuslukuja 2013). Mitä pienempi kyseinen luku on, sitä tehokkaammin pankin tulos rakentuu. Sp Optian voidaan todeta olevan tehokkaampi kuin Säästöpankit keskimäärin, sillä vastaava luku Sp Optialla on 49 %, kun kaikkien Säästöpankkien yhteenlaskettu suhde on 66,8 %. Järjestämättömät saamiset ovat Sp Optialla olleet 0,9 % taseesta, kun kaikilla Säästöpankeilla se on ollut yhteensä 0,8 %. Järjestämättömillä saamisilla tarkoitetaan niitä saamisia, jotka ovat erääntyneet ja olleet maksamatta vähintään 90 päivää. (Luottolaitosten tilinpäätökset n.d.)

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että Säästöpankki Optia on vuoden 2013 tilinpäätöstietojen perusteella vahvassa kunnossa verrattuna Suomessa toimiviin muihin Säästöpankkeihin. Myös vuoden 2014 tilikausi oli Säästöpankki Optialla myös vahva. Koko pankissa korkokate parani 8,5 % vuoden 2013 tilikauden tuloksiin verrattuna,

mutta samaan aikaan liikevoitto laski noin 19,5 miljoonaan euroon johtuen saamisten arvonalennuksista. Arvonalennuksia kuitenkin kompensoivat palkkiotuotot, jotka olivat 11,5 miljoonaa euroa koko liikevoitosta. Myös asiakasmäärä kasvoi 2,6 %, mikä tarkoittaa, että asiakasluku nousi määrällisesti noin 71 000 asiakkaaseen. Kokonaisuudessaan pankki saavutti kokonaismarkkinoita suuremman volyymikasvun kaikissa asiakasryhmissä – niin kotitalouksissa, pienyritys- kuin maatilatalouksissakin. (Rahkonen 2015.)

Vuoden 2014 syksyllä toteutettu Säästöpankkien yhteenliittymä turvaa jatkossakin Säästöpankki Optian kasvun mahdollisuudet, sillä yhteenliittymän myötä Säästöpankit pystyvät rakentamaan asuntoluottolaitoksen, jonka avulla ne pystyvät keräämään Euroopan suurelta yleisöltä niin kutsuttua tukkurahaa (Säästöpankkien yhteenliittymä sai Finanssivalvonnalta toimiluvan 2014).

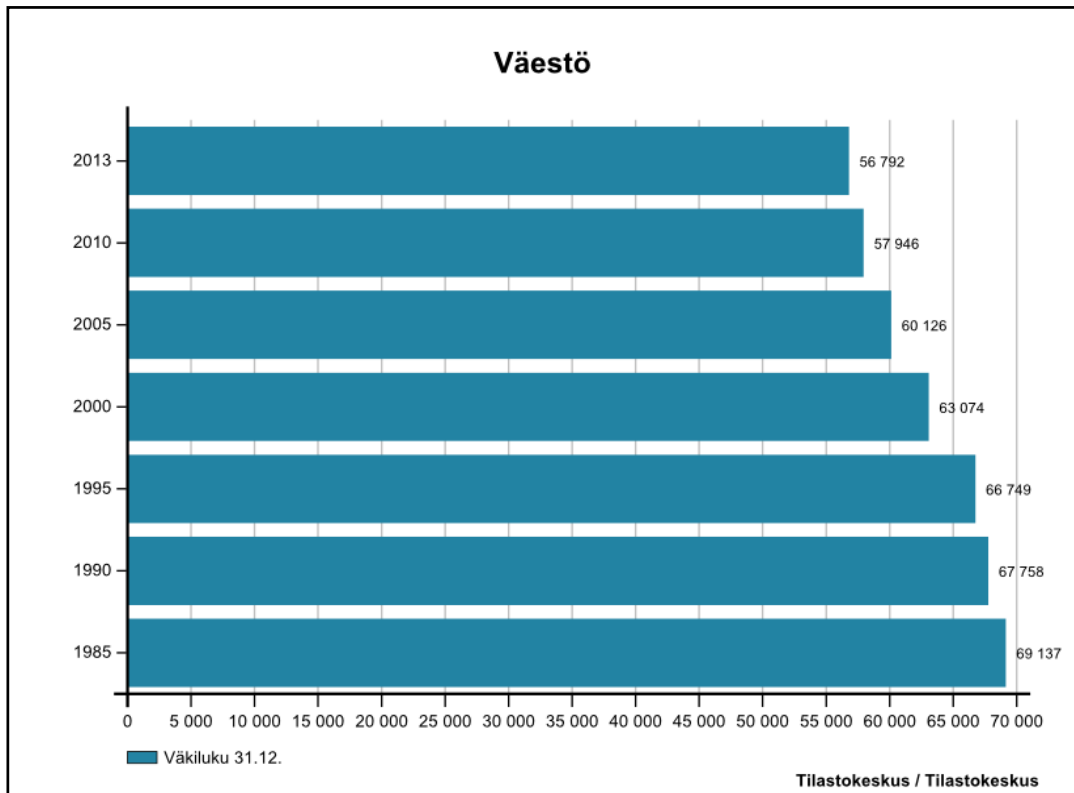
5.2 Ylä-Savon talousalue

Ylä-Savon seutukunta (talousalue) kuuluu Pohjois-Savon maakuntaan. Pohjois-Savon maakunta koostuu yhteensä 19 kunnasta ja Ylä-Savon seutukunta koostuu seitsemästä kunnasta, joita ovat Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi ja Vieremä. Seutukunta-nimitystä käytetään tilanteessa, jossa muutamat kunnat ovat muodostaneet aluekokonaisuuksia, joiden välillä on vahvaa yhteistyötä ja työssäkäyntiä. Saman seutukunnan kunnat koostuvat aina saman maakunnan alueella olevista kunnista. (Ylä-Savon alue 2014.)

5.2.1 Väestörakenne Ylä-Savossa

Asutus on viime vuosikymmeninä alkanut keskittyä suurempiin kasvukeskuksiin, ja pienemmät sekä syrjäisemmät paikkakunnat ovat alkaneet kärsiä muuttotappiosta. Syynä keskittymiseen voidaan pitää teollistumista ja maan muuttumista teollistumisen kautta yhä enemmän palveluyhteiskunnaksi. Monet ihmiset pitävät kuitenkin maaseudulla asumista laadukkaampana kuin kaupungissa asumista, ja suurten kaupunkien ympäristön ”elinkeinomaaseutu” onkin muuttunut viime aikoina ”asumis-

maaseutuun”. Myös kaupunkien läheisyydessä olevat haja-asutusalueet ovat laajentuneet hallitsemattomasti, kun perinteiset kylämuodot ovat samaan aikaan alkaneet häviämään. (Iisakkila 2013, 1–3.)

Kuvio 6. Ylä-Savon väestönkehitys vuosina 1985–2013 (Väestömäärän kehitys vuosina 1985–2013 2014)

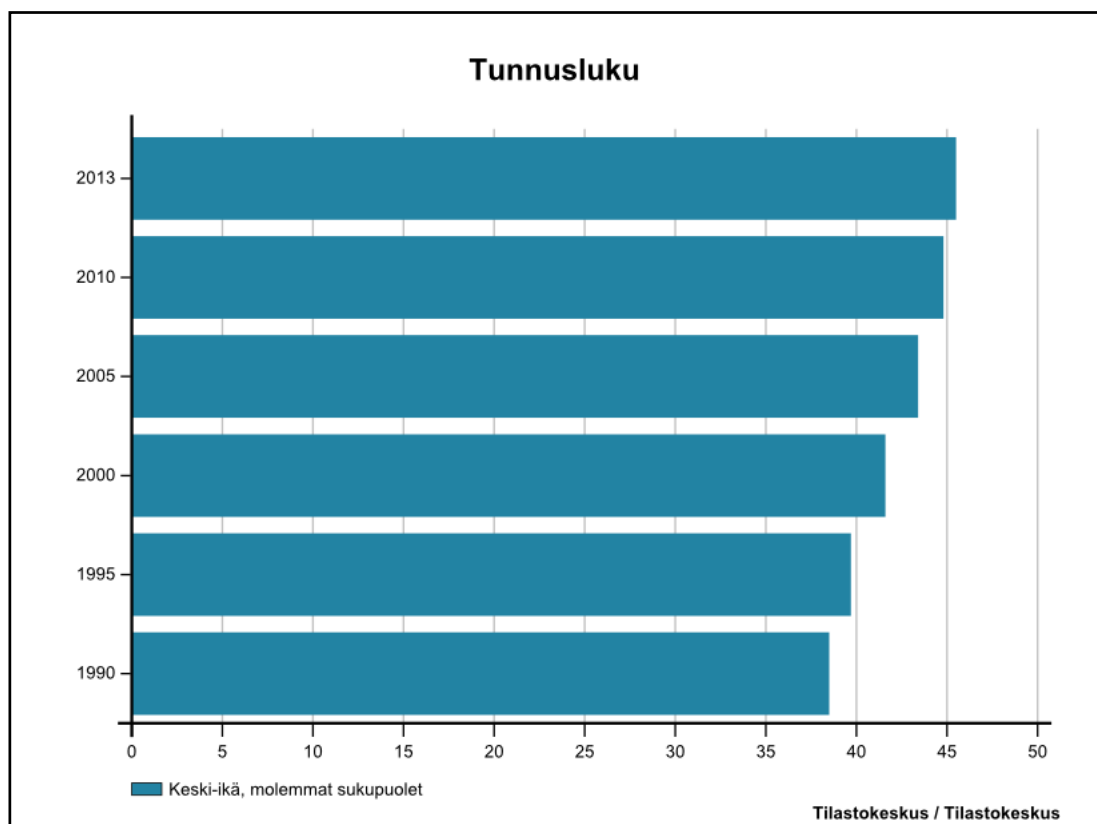
Kuten kuviosta 5 huomataan, Ylä-Savon asukasluku on vähentynyt tasaisesti vuodesta 1985 aina viimevuosiin saakka, eikä trendissä ole havaittavissa muutosta tänään päivänä (Väestömäärän kehitys vuosina 1985–2013 2014).

Kaupunkien läheiselle maaseudulle muuttaa nykyään paljon nuoria lapsiperheitä ja vanhempia pariskuntia, jotka ovat vielä työelämässä. Syyt kaupungin läheisyyteen muuttamiselle ovat erilaiset kaupungista muuttaville sekä syrjemmältä maaseudulta muuttaville. Kaupungista muuttavat hakevat viihtyisää seutua, suurempaa asuntoa sekä hiljaisuutta, turvallisuutta ja parempaa ilmanlaatua. Syrjäisemmältä maaseudulta muuttavat haluavat taas lähemmäksi kaupunkia ja työpaikkaa, mutta haluavat asua kuitenkin edelleen rauhallisella alueella. (Iisakkila 2013, 8.)

Vaikka maaseutu on edelleen suosittu elinympäristö, voidaan nykyajan ilmiönä nähdä, että yhä useammilla maaseudun asukkaalla sosiaaliset suhteet suuntautuvat oman kylän ulkopuolelle, läheisiin kaupunkeihin tai jopa kauemmaksi. Syynä tähän

voidaan pitää muun muassa nykyajan liikkumisen helppoutta sekä tietoliikenteen kehittymistä. Myöskään useilla maaseudun asukkailla ei ole samanlaista pysyvää ja muuttumatonta paikallisidentiteettiä kuin ennen, jolloin sosiaaliset suhteet kylän kesken olivat vahvemmat. (Iisakkila 2013, 3.)

Voidaan siis todeta, että suurempien kaupunkien lähiympäristö on mieluisaa asuinympäristöä. Mutta kun puhutaan pienestä kaupungista tai kunnasta, joka on kauempana suuremmista kaupungeista, voidaan todeta, että muuttoliike on viime vuosina ollut negatiivista. Ihmiset haluavat suuremman kaupungin läheisyyteen, mutta kuitenkin maaseudulle. Vaikka suuremman kaupungin lähistöllä oleva pienempi kunta olisikin muuttovoittainen, ei se tarkoita sitä, että nämä ihmiset käyttäisivät päivittäisissä tarpeissaan tämän kunnan alueella olevia palveluja. Syrjäisten seutujen heikoutena voidaan pitää myös kouluttautumismahdollisuuksien rajallisuutta. (Hilli 2015.)

Kuvio 7. Keski-ian kehitys Ylä-Savossa vuosina 1990-2013 (Väestörakenteen muutokset vuosina 1990–2013 2014)

Kuviosta 7 nähdään, että Ylä-Savon keski-ikä keskiarvo on tasaisesti noussut vuodesta 1990 saakka. Suuret ikäluokat ovat myös muualla Suomessa hyvin tyypillisiä. Suurien ikäluokkien jäädessä eläkkeelle on Suomessa ylintä päätäntävaltaa käyttävien mietittävä, kuinka valtion budjetti pysyy tasapainossa, sillä tulonsiirtojen määrä nousee huomattavasti. Pankeille suuret ikäluokat tarkoittavat, että yhä pienempi osa asiakkaista on todennäköisesti laina-asiakkaita ja pankkipalveluissa erityisesti säästämis- ja sijoitustuotteiden merkitys korostuu. (Hilli 2015.)

Ylä-Savossa elinkeinorakenne on ehkä jopa poikkeavaa verrattuna muualla Suomessa sijaitseviin vastaavan tiheästi asuttuihin seutukuntiin. Alueen keskeisimpiä elinkeinoluokkia ovat erityisesti maatalous ja maitotuotanto, puunjalostusteollisuus sekä metalliala. (Ylä-Savon kehitys 2013.) Vaikka Ylä-Savo tarjoaa alueena laajan elinkeinorakenteen, lisäkilan (2013, 1–3) mukaan maaseudulle muutetaan kuitenkin yleisesti ottaen harvemmin. Ylä-Savon alue on myös maantieteellisesti katsottuna kaukana Suomen merkittävimmistä kasvukeskuksista. Toisaalta Kuopion seutu on viime vuosina ollut hyvin kasvava keskus, ja sen läheisyys varmasti aiheuttaa positiivista muuttoliikettä Ylä-Savoon tulevaisuudessa, sillä esimerkiksi Lapinlahdelta Kuopioon on matkaa vain noin 60 kilometriä.

5.2.2 Maatalouden merkitys Ylä-Savon talousalueella

Ylä-Savon talousalueella maataloudella on elinkeinorakenteessa keskimääräistä suurempi merkitys verraten maan muihin osiin, sillä maidon tuotannosta noin 14 prosenttia syntyy kokonaisuudessaan Pohjois-Savon maakunnassa (Pohjois-Savo on maidon ykkösmaakunta 2009). Viime vuosina Pohjois-Savon maatalouden kehitys on ollut myös tulevaisuuteen katsovaa ja parempaa kuin useimmissa muissa Suomen maakunnissa. Vaikka tilojen määrä on jyrkästi laskenut 2000-luvun alusta aina tähän päivään saakka, ovat jäljelle jääneet tilat entisestään kasvattaneet ja panostaneet toimintaansa. Tästä kertoo se, että maakuntaan on rakennettu viimeisten viiden vuoden aikana reilusti toista sataa uutta navettaa. Samaan aikaan toiminnan tehostuessa maakunnan maidon kokonaistuotanto on kasvanut kymmenillä miljoonilla maitolitroilla vuosittain. (Virranranta 2013.)

Tulevaisuudessa maatalouteen ja erityisesti maidon tuotantoon asettaa haasteita sen tuottajahinnan muodostuminen. Maidon tuottajahinta putoaa tänäkin vuonna jyrkästi. Vuonna 2013 maidon tuottajahinta oli 44 senttiä, josta se on kuluvan vuoden (2015) helmikuuhun mennessä on pudonnut 35–37 senttiin. Näin ollen kokonaispudotus on reilussa vuodessa ollut noin 20 %. Kun ottaa huomioon jo viime vuosien aikaisemmat hintapudotukset 44 senttiin, tuottajahinnan kokonaispudotus viimeisen kymmenen vuoden sisällä on ollut hyvin merkittävä. Viimeisten tuottajahintojen pudotuksia selittävät Venäjän markkinoiden hiipuminen Ukrainan kriisin myötä, maailmanmarkkinoiden supistuminen sekä Suomen markkinoiden ”paikallaan pysyminen”. Kaiken tämän lisäksi kilpailu on kiristynyt muiden pohjoismaisten tuottajien ja jalostajien välillä. (Lehtonen 2015, 8.) Mäkelän (2015) mukaan etenkin juuri investoineet tilat ovat nyt erittäin tiukalla, sillä maidon tuottajahinnan laskiessa kaikkien ylimääräisten kulujen on oltava minimaaliset, jotta tuottajalle jää oikeasti palkkaa. Nyt eletään sitä aikaa, kun maidontuottajat tuottavat maitoa sillä ”kriisirajalla”, että täytyy todella miettiä, onko toiminta taloudellisesti kannattavaa. Tässä tilanteessa investointia harkitsevat todennäköisesti lykkäävät investointipäätöstään pidempään tai unohtavat ne suosiolla. Toisaalta valoisana puolena voidaan nähdä se, että noin 8 vuotta sitten maidon tuottajahinta oli lähes samalla tasolla kuin nyt, mutta toisaalta kustannukset olivat keskimääräistä pienempiä.

6 Tutkimuksen toteuttaminen ja tutkimustulokset

Tutkimuksen tulokset kertovat, mitä haasteita Säästöpankki Optialla on nyt ja tulevaisuudessa Ylä-Savon talousalueella. Keskeisimmät haasteet liittyvät vuoden 2008 finanssikriisiin, jonka seurauksena Suomen taloustilanne heikkeni ja pankkeihin kohdistuvat lainsäädäntövaateet kiristyivät. Talousalueena Ylä-Savo aiheuttaa lisähaasteita kannattavan pankkiliiketoiminnan toteuttamiseksi Säästöpankki Optialle.

6.1 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimuksen tiedonkeruu toteutettiin teemahaastatteluin. Kaikkiaan haastattelu toteutettiin kuudelle henkilölle. Haastattelut suoritettiin yhtä haastattelua lukuun ottamatta Ylä-Savon pankkikonttoreissa 8.1–16.1.2015, yksi haastattelu toteutettiin videohaastatteluna Säästöpankki Optian Jyväskylän konttorin kautta. Yhden haastattelun kesto oli noin 1,5–2 tuntia. Haastateltavat ovat Säästöpankki Optian henkilöstöä. Neljä heistä toimii Ylä-Savon alueella pankkikonttoreiden johtajina ja kaksi toimii pankin hallinnollisella puolella pankinjohtajana ja vastaa laajemmin yksittäisistä konttoreista sekä niiden tuloksista ja kehittämisestä.

Konttoreiden johtajien tehtävänä on johtaa vastuualueensa konttoria, vastata sen tuloksesta ja kehittämisestä koko konttorin toimialueella. Haastateltavat oli valittava tarkkaan, sillä kokematon tai pelkän yksittäisen asian asiantuntija ei olisi pystynyt antamaan aiheesta tarpeeksi kattavia näkemyksiä. Kaikilla haastateltavilla on pitkä ja vakaa kokemus niistä tehtävistä, joissa he haastatteluhetkellä toimivat. Niinpä voidaan olettaa, että haastateltavilla on kattava käsitys siitä, mikä on konttoreiden nykytilanne sekä haasteet nyt ja tulevaisuudessa. Konttoreiden johtajien sekä pankinjohtajien käsitykset antoivat kattavan kuvan siitä, kuinka toimialueella toimitaan ja mitkä ovat niiden päällimmäiset haasteet nyt ja lähitulevaisuudessa. Näin ollen tutkimustuloksista saatiin varmasti riittävän laajat ja kattavat.

Teemahaastattelun avulla selvitettiin, mitkä ovat Säästöpankki Optian Ylä-Savon talousalueen haasteet. Haastattelurunkoon oli teoriapohjan ja tutkimuksen tekijän osaamisen perusteella koottu ne mahdolliset asiat, jotka aiheuttavat haasteita kyseisellä toimialueella nyt ja tulevaisuudessa. Jotta haastattelurungosta saatiin varmasti kattava ja väärinkäsityksiä välttävä, toteutettiin rungosta esihaastattelu. Esihaastateltava henkilö on toiminut pankkisektorilla 25 vuotta ja viimeiset yli 10 vuotta yhden Keski-Suomessa toimivan paikallispankin toimitusjohtajana, joten hänen ammattitaitonsa ja tietonsa olivat varmasti riittävät tutkimuksen sisältöön ja tavoitteisiin näh-

den. Haastattelun lopussa haastateltavilla oli vielä mahdollisuus vastata avoimesti kysymykseen mahdollisista haasteista, joita ei ollut vielä varsinaisen teemahaastattelurungon mukaan käsitelty.

Tutkimuksen viitekehys käsittää teemahaastattelurungon sisällön aihealueittain. Näitä asioita ovat nykyinen taloustilanne ja siihen johtaneet tekijät, finanssikriisin seurauksena lisääntynyt pankkisääntely, maatalouden merkitys ja sen muutokset Ylä-Savossa sekä ikärakenteen viimeaikaiset muutokset Ylä-Savossa. Jotta aihe pystyttiin kattavasti pohjustamaan, oli viitekehys rakennettava niin ymmärrettävästi, että sitä pystyy lukemaan myös asiasta vähemmän tietävä. Jotta tämä olisi mahdollista, käsiteltiin myös pankkiliiketoiminnan perustoiminta ja sen historian kehitys.

Aineisto oli luontevaa analysoida luokittelemalla teemahaastattelusta saadut vastaukset teemoittain. Jotta aineiston siirtäminen tutkimustuloksiin olisi mahdollisimman luotettavaa ja väärinymmärryksiä välttävää, oli tärkeää jo haastatteluvaiheessa tehdä muistiinpanot huolellisesti ja tarvittaessa täsmentää vastauksia haastateltavilta. Heti yksittäisten haastattelujen jälkeen oli oleellisen tärkeää litteroida eli täsmentää saadut vastaukset siten, että tutkimuksen tekijä pystyy ilman epäröintiä varmistumaan siitä, mitä vastauksia hän on haastateltavilta saanut. Teemahaastattelua ja siitä johdettua tutkimusta voidaan pitää onnistuneena, sillä kaikkiin tutkimuksen tekijän teemahaastattelurungon tutkimuskysymyksiin saatiin kattavat vastaukset jokaiselta tutkimukseen osallistuneelta haastateltavalta. Myös se kertoo jotain, että viimeiseen avoimeen kysymykseen (teemahaastattelulomake liitteenä) ei tullut yhtään uutta asiakokonaisuutta, vaan täsmennyksiä edellä esitettyihin kysymyksiin ja asioihin. Tutkimuksen viitekehysten ja teemahaastattelurungon perusteella teemoitellut tutkimuksen tulokset selittävät kattavasti Säästöpankki Optian Ylä-Savon talousalueen keskeisimmät haasteet.

Taulukko 3. Tutkimukseen osallistuneet haastateltavat

Haastateltava	Titteli	Vastuu
1.	Pankinjohtaja	Konttoreiden tavoitteet ja niiden johtaminen
2.	Pankinjohtaja	Konttoreiden tavoitteet ja niiden johtaminen
3.	Konttorinjohtaja	Konttorin tavoitteet ja johtaminen
4.	Konttorinjohtaja	Konttorin tavoitteet ja johtaminen
5.	Konttorinjohtaja	Konttorin tavoitteet ja johtaminen
6.	Konttorinjohtaja	Konttorin tavoitteet ja johtaminen

Jotta tutkimustuloksia olisi loogista lukea, edellä on esitetty taulukko siitä (Taulukko 3), kuka haastateltavista on antanut kyseisen vastauksen. Jotta tutkimus ja sen tulokset eivät paljasta liikaa yksityiskohtaista, rajoitettua tietoa ja jotta haastateltavat pysyvät anonymoineina, haastateltavat on eritelty vain numerojärjestyksessä – tittelin ja vastuullisuuden mukaan.

6.2 SP Optia nykyisessä taloustilanteessa

Vuoden 2008 finanssikriisin seurauksena Suomen talous ajautui taantumaa, eikä siitä vielä tänäkään vuonna olla Suomessa nousu. Talouden taantumasta johtuen pankkien viitekorot ovat syöksyneet historiallisesti katsottuna erittäin matalalle. Talouden taantumasta johtuen yrityksillä ja yksityisellä sektorilla ei ole niin paljon varallisuutta investointeihin ja tuhlattavaksi kuin nousu- tai korkeasuhdanteen aikaan – yritykset säästävät mahdollisuuksien mukaan lykkäämällä investointipäätöksiä ja irtisanomalla henkilöstöä. Syynä näihin toimenpiteisiin ovat yritysten vähentynyt tilauskanta ja viennin hiipuminen. Suomen kaltaisessa, syrjäisessä, pienessä maassa taantuma taittuu noususuhdanteeksi yleensä vientiteollisuuden tilausten lisääntyessä. Vientisektorin elpymiseen vaikuttavat osaltaan myös maamme sekä Euroopan poliit-

tiset päätökset, jotka voivat vaikuttaa viennin kannattavuuteen. Kun yritykset irtisanoivat ja lomauttavat työntekijöitään, ei yksityiselläkään sektorilla ole niin paljon kulutettavaa varallisuutta kuin tilanteessa, jossa työllisyys on normaali.

Ylä-Savon talousalue on vahvaa aluetta pk-yrittäjyydelle sekä maa- ja metsätaloudelle. Säästöpankki Optia on Ylä-Savon talousalueella vahvassa roolissa molempien edellä mainittujen sektorien rahoittajana sekä yhteistyökumppanina. Etenkin maa- ja metsätalouden rooli Pohjois-Savon maakunnan Ylä-Savon talousalueella on merkittävä verrattuna Suomen muihin maakuntiin. Talouden taantuma ei ole vielä kuitenkaan merkittävästi horjuttanut Säästöpankki Optian kannattavuutta Ylä-Savon talousalueella. Ylä-Savon talousalue on vaikeasta taloustilanteesta huolimatta pystynyt pitämään suhteellisesti hyvät olosuhteet niin pk-yritys kuin kuluttajapuolella. Tilanteen mahdollistavat useat suuret, vientiin keskittyneet yritykset, joista osa on julkisia osakeyhtiöitä. Näitä Ylä-Savon alueen merkittävimpiä yrityksiä ovat metsäkoneita valmistava Ponsse Oyj, panimotuotteita valmistava Olvi Oyj, konepajateollisuudesta tunnettu Normet Oy, äänentoistolaitteita valmistava Genelec Oy, erikoisajoneuvoja valmistava Profile Vehicles Oy sekä maitotuotteiden jalostaja Valio Oyj. Suurten vienniteollisuuden keskittyvien yritysten merkittävänä kivijalkana on vahva alihankintaverkosto. Suurten yritysten tilauskannan pysyessä normaalina tai jopa vahvistuvana luo se lähtökohtaisesti jatkuvaa tilauskantaa myös paikalliselle alihankintapuolelle. Vaikka yrityssektorilla menee Ylä-Savossa taloustilanteesta huolimatta kohtuullisen hyvin, maataloudessa, etenkin maidontuottajilla nykyinen taloustilanne on vaikea. Maatalouteen liittyviin tutkimustuloksiin paneudutaan tarkemmin myöhemmässä vaiheessa.

Ylä-Savon talousalueen vahva vientiyritysten asema takaa ainakin toistaiseksi alueella pääasiassa hyvät edellytykset pk-yrittäjyyteen ja sen tilauskannan ylläpitämiseen. Kaikki yritykset eivät kuitenkaan elä suuryritysten ”siivellä”, mistä johtuen talouden taantuma on osaltaan iskenyt Ylä-Savon seutukuntaan. Viimeisten kahden vuoden aikana on selkeästi huomattu, kuinka Säästöpankki Optian järjestämättömät lainat ovat lisääntyneet. Liitteenä olevan tilinpäätöstiedon mukaan koko Säästöpankki Op-

tian järjestämättömät lainat olivat 0,9 % taseesta vuonna 2013 kaikkien Säästöpankkien vastaavan luvun ollessa 0,8 %. Vuoden 2014 tilinpäätöstiedon ja kuluvan vuoden 2015 järjestämättömien lainojen osuus taseen loppusummasta tulee kuitenkin kasvamaan.

Haastateltava nro 2: "Heikentyneen taloustilanteen johdosta etenkin yksityisasiakkaiden sektorilla lyhennysvapaiden määrä on kasvanut. Lyhennysvapaiden määrän kasvu kertoo taloustilanteen heikentymisestä sekä siitä, että lähitulevaisuudessa alaskirjausten eli luottotappioiden määrä tulee kasvamaan."

Pääosa lyhennysvapaiden hakijoista on asuntovelallisia. Lyhennysvapaalla tarkoitetaan lainan maksuvapaita kuukausia, jolloin lainan pääomasta maksetaan pankille vain sen kasvanut korko. Maksuvaikeuksista selviytyminen edellyttää erityisesti asiakkaalta aktiivisuutta. Pankin sisäinen järjestelmä kuitenkin ilmoittaa maksuvaikeuksista, mutta asiakkaalla täytyy olla halu korjata se.

Haastateltava nro 1: "Vaikka matala korkotaso syökin pankin katetta, toisaalta se kompensoi vahvasti muuten heikkoa taloustilannetta. Jos korot olisivat samalla tasolla kuin viisi tai kymmenen vuotta sitten, luottotappioiden ja järjestämättömien määrä olisi aivan jotain muuta, mitä se on nyt tai tulee lähitulevaisuudessa olemaan."

Tällä hetkellä korot eivät kovinkaan merkittävästi nosta lainarahan hintaa. Jos tässä taloustilanteessa viitekorot olisivat samat, mitä ne olivat esimerkiksi vielä vuonna 2007 eli noin viisi prosenttia, kasvattaisi se takaisinmaksettavan lainasumman kokonaissaldoa erityisesti suuremmissa lainoissa hyvin huomattavasti. Nyt huomaa konkreettisesti sen, mihin finanssipolitiikan keinoilla pyritään – ylläpitämään ja kasvattamaan talouden kasvua huonossa taloustilanteessa.

Vakuuksien arviointi

Yksityisasiakkaiden lyhennysvapaat ja lainarästit ovat viime aikoina lisääntyneet. Suurin osa laina-asiakkaista on asuntovelallisia. Mikäli asiakkaalla on huono työtilanne

irtisanomisen tai lomautuksen takia, talous ajautuu helposti tiukoille, mikäli ei ole aikaisempia säästöjä tai muita rahalähteitä ylimääräisten menojen ja lainan takaisinmaksuun. Kun yksityisen laina-asiakkaan talous ja rahavirrat supistuvat, on erityisen tärkeää sopia pankin kanssa lainan lyhennysohjelmasta. Viimeisenä vaihtoehtona asunovelallisen tilanteessa on asunnon eli vakuuden realisoiminen. Heikentyneestä taloustilanteesta johtuen asuntojen myyntiajat pitkittyvät usein hyvinkin paljon. Jotta asunto saadaan kaupaksi, täytyy sen hintaa laskea. Huonossa taloustilanteessa asuntojen hintojen laskiessa on pankin riskien kannalta erityisen tärkeää, että asuntojen vakuusarvot arvostetaan realistisesti. Asunnon vakuusarvoa arvioitaessa yksi merkittävin asia on sen sijainti.

Haastateltava nro 4: "Jos vakuudellinen kiinteistö sijaitsee alueella, jossa ei ole vastaavia kohteita myynnissä, on sen vakuusarvon arvioinnissa oltava tarkkana. Tarkkana oleminenkaan ei usein riitä, vaan on oltava kriittinen ja jopa pessimisti sitä arvioitaessa."

Jotta vakuusriskejä pystytään hyvissä ajoin välttämään, on tärkeää arvioida vakuusarvoja uudelleen tasaisin väliajoin.

Haastateltava nro 3: "Voi olla hyvinkin niin, että 10 vuotta sitten kiinteistön vakuusarvo on ollut 20 % suurempi, mitä se nykytilanteessa on."

Vakuusarvojen uudelleenarviointi on määritelty Säästöpankki Optialle sisäiseen ohjeistukseen viimeistään siinä vaiheessa, jos asiakas on esimerkiksi hakemassa lisälainaa vaikka remonttiin tai autotallin rakentamiseen. Tietyillä Ylä-Savon talousalueen syrjäseuduilla kiinteistöjen arvot ovat viime vuosina laskeneet johtuen alueiden muuttotappiosta ja ostovoiman heikentymisestä. Toisaalta Kuopion läheisyys esimerkiksi Lapinlahdella on voinut jopa nostaa asuntojen ja kiinteistöjen arvoja viime vuosina. Myös muualla Suomessa trendi on ollut vastaava: kasvukeskuksien ympäristössä asuntojen hinnat ovat jopa nousseet, kun syrjäisemmillä seuduilla arvokehitys on ollut päinvastainen. On siis erityisen tärkeää tiedostaa juuri kyseisen alueen kiinteistöjen sen hetkinen hintataso, jotta ylimääräisiltä riskeiltä voidaan välttyä.

Haastateltava nro 2: *”Tärkein työkalu vakuuksien arvioinnissa on ammattitaitoinen henkilöstö. Sen avulla suurimmat, itsestään selvät riskit voidaan välttää. Toki ihminen ei ole kone, joten vahinkoja voi sattua myös heille.”*

Jos kiinteistön arvon määrittäminen tuntuu liian haastavalta, eikä oman henkilöstön voimin varmistuta vakuuden arvosta, arvioinnissa tukeudutaan myös usein paikallisiin, puolueettomiin kiinteistönvälittäjiin. Silloin saadaan ainakin varmistus siitä, mikä kyseisen kiinteistön sen hetkinen realistinen arvo mahtaa olla.

Yrityspuolella Säästöpankki Optian keskittyy lähtökohtaisesti suhteellisiin pieniin yrityksiin. Suhteessa suurempien yritysten rahoitukseen Säästöpankki Optialla ei ole intressiä tarttua riskien kasvaessa suureksi suhteessa pankin taseeseen.

Haastateltava nro 1: *”Ylä-Savon elinkeinorakenne painottuu vahvasti maa-, maito-, metsä- ja metalliteollisuuteen. Jos metsä-alan yritys aikoo investoida uusiin metsäkoneisiin, on hyvin tavanomaista, että rahoituslähteenä on rahastoyhtiö, jolloin meidän riski ei lisäännä.”*

Yrityksien vakuuksia arvioitaessa tulee olla hyvä osaaminen juuri kyseisestä toimialasta. Monet Säästöpankki Optian suuremmat yritysasiakkaat käyttävät investointien rahoittamiseen myös rahastoyhtiöiden palveluja, jolloin Säästöpankki Optian riskit eivät kasva. Alan tuntemuksella ja tulevaisuuden realistisella arvioinnilla on riskien välttämiseksi erityinen painoarvo. Pankin asiantuntijat eivät voi työskennellä tunteen perusteella, vaan rahoituskohteen arvioinnin on perustuttava laskelmiin ja faktoihin.

Korkokatteen heikkeneminen

Heikentyneestä taloustilanteesta johtuen Euroopan keskuspankki on laskenut euri-bor- eli viitekorkoa siten, että toissa ja viime vuonna se oli historiallisesti katsottuna matalimmalla tasolla koskaan. Pankin perinteinen tulos syntyy rahoituskatteella eli anto- ja otto-lainauksen korkojen erotuksella. Asiakkaasta ja asiakassuhteesta riippuen pankki lisää antolainauksessa viitekoron päälle asiakaskohtaisen marginaalin. Viitekorkojen ollessa matalalla pankit joutuvat myöntämään lainoja edullisemmalla

kokonaiskorolla kuin muutamia vuosia aiemmin. Viimeistään kilpailu pitää kokonaiskorot alhaisina. Vaikka Ylä-Savon talousalueella pienten paikkakuntien asukasluku ei välttämättä ole suuri, on jokaisella Säästöpankki Optian toimialueella tällä hetkellä vähintään yksi kilpailijapankki. Rahoituskatteen ollessa entistä pienempi on pankin korvattava menetetty tuotto jollain toisilla tuotteilla tai palveluista perittävillä maksuilla.

Haastateltava nro 2: ”Korkokatteen pienentyessä on erityisen tärkeää hakea tuottoa muista tuotteista. Merkittävimpiä lisätuotteita ovat viime vuosina vahvasti lisääntyneet säästämisen- ja sijoittamistuotteet sekä palvelut. Myös palvelumaksujen ja palkkioiden perinnän merkitys korostuu entisestään.”

Jotta pankin tuloksentekeyky säilyy myös korkotason ollessa matalalla, on tärkeä keksiä vaihtoehtoiskeinoja sen säilyttämiseksi. Viime vuosina talletuskorkojen alentumisen myötä säästämisen- ja sijoitustuotteet ovat ylläpitäneet pankin tuloksentekeykyä, sillä ihmiset pyrkivät maksimoimaan sijoitustensa tuoton. Säästöpankki Optian jokaisessa konttorissa on vähintään yksi henkilö, joka käyttää suurimman osan työajastaan nimenomaan edellä mainittujen tuotteiden myyntiin ja sen tehostamiseen. Koska Säästöpankkiliitto osk:lla on omistuksessaan oma rahastoyhtiö, on sen tuotteiden myyminen Säästöpankki Optian tuloksenteon kannalta hyvin merkittävää verrattuna esimerkiksi pankkiin, joka myy yhteistyökumppaninsa tuotteita.

Haastateltava nro 4: ”Kun talletuskorot ovat jo lähellä nollaa, on järkevää säästää ja sijoittaa vaikka rahamarkkinoille ”varmalla” tuotolla. Sillä kuitenkin lähtökohtaisesti saavutetaan positiivinen reaalityttö sijoitukselle inflaation jälkeen.”

Viitekorkojen ollessa matalalla ei pankilla ole mahdollisuutta maksaa asiakkaan talletuksista suuria korkoja. Korkotaso on tällä hetkellä sitä luokkaa, että inflaatio syö jo korollisten talletusten käyttöarvoa. Järkeväksi vaihtoehdoksi siis jäävät talletuksien sijaan esimerkiksi pitkät korkorahastot, jolloin tuotto kuitenkin nousee usein korkeammaksi kuin perinteinen talletuskorko.

Haastateltava nro 6: *”Heikentyneessä taloustilanteessa yhtenä keinona tuloksenteon ylläpitämisessä oleellisena keinona on kokonaisasiakkuuksien vaaliminen.”*

Pankeissa normaalina, perinteisenä asiakkaana voidaan kuvitella asuntovelallinen perhe. Heikon korkotason aikaan asuntolainaa nimitetään pankeissa usein yksinkertaisesti ”sisäänheittotuotteena”. Kun asiakas on saatu asuntolainan myöntämisellä pankin asiakkaaksi, pankin tuloksenteon kannalta on tärkeää saada myös keskitettyä asiakkaan kaikki muut mahdolliset palvelut samaan pankkiin. Jotta asiakas saadaan kokonaisasiakkaaksi, on oleellisen tärkeää, että tarjottavat palvelut ovat vähintään yhtä hyviä kuin kilpailijoilla. Kun lainan korko on pieni, ei viimeisellä lainamarginaalin kymmenyksellä ole asiakkaalle välttämättä tärkeää merkitystä pankin valinnassa. Oleellisempaa on se, kuinka asiakas toivoo pankin hoitavan asiakassuhdettaan ja kuinka pankin muut palvelut toimivat verrattuna kilpailijapankkiin.

Haastateltava nro 4: *”Paras lopputulos saadaan, kun esimerkiksi lapsiperhe tarvitsee asuntolainan. Laina myönnetään ja samalla perhe aloittaa kuukausittaisen rahastosäästösopimuksen. Lisäksi kaikki perheen jäsenet tarvitsevat päivittäiseen maksuliikenteeseen maksu- ja pankkikortit sekä verkkopankkitunnukset.”*

Säästöpankki Optia luokittelee asiakkaansa eri kategorioihin riippuen asiakkaan yhteenlasketuista lainoista tai talletuksista. Mitä enemmän rahamääräistä lainaa tai talletusta asiakkaalla on pankille, sitä paremmat edut asiakas saa. Usein näitä etuja syntyy nimenomaan palveluiden keskittämisen avulla, jolloin myös usein kokonaisvarallisuus pankkia kohden kasvaa. Viime vuosina Säästöpankki Optian hinnoittelua on nostettu, mutta sitoutuneita asiakkaita palkitaan pienentämällä maksu- ja päivittäispalveluiden maksuja tai tarjoamalla ne ilmaiseksi. Maksu- ja päivittäispalveluilla tarkoitetaan kortteja, verkkopankkeja ja joitain kassapalveluita. Heikentyneen taloustilanteen johdosta on kuitenkin merkittävää, että henkilöstö noudattaa voimassa olevaa hinnastoa – tietyt asiakassegmentit saavat niistä alennuksia tai saavat ne jopa kokonaan ilmaiseksi, toisilta ne on luonnollisesti perittävä.

Haastateltava nro 2: *”Palveluiden palkkiotuotot nousevat huonon korkokatteen aikana merkittävään rooliin, joten on tärkeää, että ne myös muistetaan periä asiakkailta tasapuolisesti.”*

Säästöpankki Optian hinnoittelu on muihin pankkeihin nähden keskitasoa. Kokonaisuudessaan palvelumaksut eivät ole halvimmat, mutta eivät myöskään kalleimmat.

Kiristynyt kilpailu

Kokonaisasiakkuuksien hankkiminen edellyttää pankilta tuotteiden, hinnan ja palvelun toimivaa kokonaisuutta.

Haastateltava nro 4: *”Asuntosijoittajat käyttävät usein kohdetta etsiesään sanontaa ”sijainti, sijainti ja sijainti”, mutta meillä pankkimaailmassa ne asiakkaat, joita me tarvitsemme, arvostavat ajatusta ”palvelu, palvelu ja palvelu”. Vaikka suuri osa pankkipalveluita käyttävistä asiakkaista käyttävätkin pääasiallisena yhteysvälineenä verkkoa ja mobiilipalveluita, on henkilökohtaisen palvelun merkittävyys toisaalta lisääntynyt, kilpailijoiden sitä karsiessa.”*

Vaikka nykyään vain harvat pankin asiakkaat käyttävät pankkipalveluiden hoitamiseen konkreettista pankissa asiointia, on sen merkitys osittain jopa kasvanut, kun ihmisistä on tullut entistä vaativampia. Se suhteellisen pieni asiakaskunta, joka asioi päivittäin kivijalkakonttorissa, arvostaa hyvän asiakaspalvelun toteutumista suuresti. Henkilökohtainen asiakaspalvelu ja sen onnistuminen alusta loppuun on asia, jota arvostetaan suuresti tänä päivänä.

Haastateltava nro 6. *”Asiakkaat ovat lähtökohtaisesti valmiita maksamaan jopa enemmän, kun tietävät saavan laadukasta ja loppuunsaatettua asiakaspalvelua niin verkossa, mobiilissa, puhelimessa ja erityisesti konttorissa asioidessaan.”*

Nykyään asiakkaaseen tehdään vaikutus erityisesti asiakaspalvelulla ja sen laadulla. Avoimuus, tavoitettavuus, asiakaslähtöisyys ja palveluallttius ovat näitä asioita. Jos

kilpailijapankissa jokin näistä asioista ei toteudu, ollaan valmiita hakemaan toivottua palvelua toisesta pankista. Asiakas joka arvostaa palvelua, ei tingi viimeistä kymmenystä, vaan on valmis maksamaan saamastaan kohtelusta.

Haastateltava nro 2: ”Jos esimerkiksi paikallisella, hyväksi ja luotettavaksi yrittäjäksi todetulla yrittäjällä tulee pankkien kesälomien aikaan yllättävä, pakollinen meno, voi tämä ottaa henkilökohtaiseen pankin yhteyshenkilöön yhteyttä ja luottopäätös saadaan aikaan hyvinkin nopeasti.”

Säästöpankki Optian tärkein tavoite on auttaa asiakasta ja toimia asiakkaan hyväksi. Asiakaspalvelu ja joustava palvelu ovat edellytyksiä sille, että asiakas saa mahdollisimman nopeaa palvelua pankilta, joka tuntee asiakkaansa. Säästöpankki on ollut useina vuosina peräkkäin suomalaisista pankeista asiakastyytyväisyyskyselyiden parhaimmistoa. Kun suuri osa päivittäin käytettävistä pankkipalveluista on siirtynyt verkkoon ja mobiiliin, palvelun laadun merkitys on jopa kasvanut.

Vaikka myös Säästöpankeilla on tavoitteena saada toiminnastaan mahdollisimman suuret voitot, ei voiton tavoitteleminen ole niin kärjistettyä verrattuna esimerkiksi suuriin, osakkeenomistajien omistamiin liikepankkeihin. Liikepankeissa ehdottomasti merkittävin tavoite on tuottaa osakkeenomistajille mahdollisimman suuret voitot ja osingot sekä kasvattaa olemassa olevien osakkeiden arvoa. Kun ainoana pankkiliiketoiminnan lähtökohtana on voittojen maksimoiminen, useat suuret, osakeyhtiömuotoiset pankit karsivat kulujaan siitä, mikä vie suurimman osan katteesta: henkilökunnasta ja pankkien aukioloajoista. Vaikka suhteellisen pieni määrä käyttää pankkiasiointiin kivijalkapankkia, on sen olemassaolo kuitenkin monelle tärkeä. Moni ajattelee: ”Jos joskus tuleekin tarve käydä pankissa, mutta se ei olekaan auki.” Kun suuremmat toimijat karsivat palvelujaan, Säästöpankki Optialle jää enemmän tilaa.

Osa Säästöpankeista on osakeyhtiömuotoisia, osa perinteisiä Säästöpankkeja. Säästöpankki Optia on perinteinen Säästöpankki, jonka pohjimmaisena erityistarkoituksena on rahapalkkaa nauttivien säästämisen edistäminen. Perinteisessä Säästöpankissa voittovaroja käytetään usein sen toimialueen yleishyödyllisiin tarpeisiin.

Haastateltava nro 2: *”Säästöpankin toimintamalli markkinoi itse itsensä, sillä osa sen saavuttamista voittovaroista sijoitetaan alueiden kehittämiseen sekä yleishyödyllisiin tarpeisiin. Asiakkaat ja muu yleisö arvostavat, että yhteiskuntavastuullisuutta kehitetään tätä kautta. Sen takia useat muiden pankin asiakkaat haluavat tulla juuri meidän asiakkaaksi.”*

Vaikka korkomarginaalit ovat nyt erityisen matalalla, useat lainanhakijat kilpailuttavat lainansa. Korkotason ollessa matalalla erityisesti talletusasiakkaat pyrkivät kilpailuttamalla saada suurempaa korkoa talletukselleen. Lainan viimeisellä korkomarginaalin kymmenyksellä on harvalle lainan hakijalle suurta merkitystä, vaan kilpailukeinoksi nousee palvelu. Talletusasiakkaalle marginaalin kymmenys voi olla merkittävin asia hänen valitessaan talletukselleen pankin. Syynä siihen on se, että esimerkiksi vuoden määräaikaisen talletuksen aikana asiakkaan ei välttämättä tarvitse kertaakaan olla tekemisissä pankin kanssa toisin kuin laina-asiakkaan, jonka täytyy kuitenkin olla lähtökohtaisesti pankin kokonaisasiakas, johon kuuluvat myös mahdolliset säästämis- ja sijoittamistuotteet sekä päivittäispalvelut ja välineet.

Pankkivero

Suomen ylin päättävä toimielin, eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen väliaikaisesta pankkiverosta, joka otettiin käyttöön 1.1.2013. Pankkivero on kolmevuotinen ja loppuu vuonna 2015. Pankkiveroa on kritisoitu paljon, sillä ajankohta on lähtökohtaisesti huono pankkeihin koskeviin ylimääräisiin verotuksiin.

Haastateltava nro 1: *”Kun taloustilanne on jo valmiiksi heikko, on järjestöntä asettaa pankeille lisäveroja. Jostainhan verot on joka tapauksessa maksettava – tässä tapauksessa uskon, että jokainen pankki perii sen asiakkaalta, joko suoraan tai välillisesti.”*

Pankkiveroa kritisoitaessa sen asettamisen ei ole todettu olevan kovin pitkälle suunniteltu toimi, sillä lainarahan kallistuessa talouden kasvu ei ainakaan nopeudu vaan pikemminkin päinvastoin. Pankkiveron suuruus on 0,125 % pankin riskipainotettujen

erien määrästä. Säästöpankki Optialle veron määräksi muodostui vuonna 2013 lähes miljoona euroa.

Haastateltava nro 1: *”Vaikka prosentuaalisesti katsottuna veron osuus onkin pienen kuuloinen, oli se meillä kuitenkin vuonna 2013 lähes miljoona euroa. Kyseisen vuoden tuloksesta se tarkoittaa noin viittä prosenttia.”*

Tällä hetkellä uusia pankkeihin kohdistuvia ylimääräisiä veroja ei ole tiedossa. Tulevaisuutta ei voi tietenkään ennustaa, mutta Säästöpankki Optiassa nähdään, että on kohtuutonta lisätä pankkien verotusta, sillä pankkien tuloja verotetaan muutenkin jo rankasti. Jatkuvien, kiristyvien lisäverojen avulla varmistetaan ainakin se, ettei talouskasvu lähde Suomessa nousuun johtuen asiakkaiden korkeammista lainamarginaaleista.

6.3 Lainsäädäntövaateiden muutokset

Uusien, kiristyvien lainsäädäntövaateiden muutokset eivät suoranaisesti juurikaan näy pankin rajapinnassa työskenteleville. Eniten lainsäädäntövaateet vaikuttavat pankin hallintopuolella ja ylemmässä johdossa työskentelevien arkeen.

Haastateltava nro 1: *”Meillä Säästöpankki Optiassa kiristyneet lainsäädäntövaateet eivät juurikaan vaikuta asiakasrajapinnassa työskenteleviin. Hallinto- sekä johtamisportaaseen vaateet vaikuttavat erityisesti omien pääomien sijoittamisessa ja niiden allokoinnissa.”*

Myös aikaisemmin on ollut pankkeihin kohdistuvia lainsäädäntövaateita. Niiden puitteissa toimintaa on ollut kuitenkin nykyiseen verraten yksinkertaista toteuttaa, sillä niiden saavuttaminen ei Säästöpankki Optian kaltaisessa, hyvässä kunnossa olevassa pankissa ollut kovinkaan haastavaa.

Haastateltava nro 2: *”Uusien lainsäädäntövaateiden tavoitteena on hillitä yksittäisten pankkien riskienottoa. Esimerkiksi ydinpääoman ja vakavaraisuuden kasvattaessa riskit täytyy ottaa entistä tarkemmin huomioon.”*

Suomalaisten pankkien tämänhetkinen tilanne lainsäädäntövaateiden ylitsepääsemiseksi on hyvällä tasolla verrattuna muihin eurooppalaisiin pankkeihin keskimäärin. Yleisesti ottaen yksittäiset pankit ovat valmistautuneet tuleviin haasteisiin keräämällä taseisiinsa pitkäaikaista rahoitusta mm. määräaikaistalletuksia keräämällä. Säästöpankkien uusi yhteenliittymä oli myös lainsäädäntövaateiden velvoittama pakote – yksittäinen pieni, erillinen Säästöpankki ei pystyisi tulevaisuudessa vastaamaan lainsäädäntövaateisiin samanaikaisesti kannattavaa pankkiliiketoimintaa toteuttaen. Säästöpankkien yhteenliittymän aiheuttamien haasteiden ja mahdollisuuksien tutkimustuloksiin syvennyttään hieman myöhemmässä vaiheessa.

Uudet Basel III -sääntelyn vaatimustasot lasketaan eri tavalla kuin aiemmassa Basel II -säännöstössä. Koska Säästöpankki Optia on jo ennen lainsäädäntövaateiden kiristymistä ollut hyvässä kunnossa, ei uusien vaateiden selvittämiseksi tarvitse tuhjata kohtuuttomasti resursseja.

Haastateltava 1: *”Olemme jo hyvissä ajoin varautuneet Basel III vaatimustuloon ja tulemme selviämään vaateista hyvin. Tosin lisätyötä ja resursseja se vaatii.”*

Omien pääomien laatuvaatimusten kiristyessä pankin vakavaraisuus saattaa hieman laskea. Vuoden 2013 tilinpäätöstiedon mukaan Säästöpankki Optian varavaraisuussuhdeluku oli 18,4 %, kun Basel II -säännöstön vakavaraisuussuhteen minimitaso oli 8 %. Säästöpankki Optian taserakenne takaa sen, että myös Basel III -vaatimustasot saavutetaan varmasti. Omien pääomien laatuvaatimusten muuttuminen aiheuttaa pankille epäsuoria kuluja, mikä näkyy suoraan pankin kannattavuudessa.

Rahoituksen hintaa nostaa lainsäädäntövaateiden vaatimus pankkien pidennetystä varainhankinnasta. Aiemmin ”ylimääräistä” varallisuutta voitiin käyttää enemmän

tuottavaan rahoitustoimintaan, sillä aikaisemmin omaa pääomaa ei tarvinnut sitoa pankin omiin pääomiin niin paljoa kuin nyt. Kun pitkäaikaista rahaa täytyy pahimassa tapauksessa ”ostaa” omiin varoihin, jää varoja antolainausliiketoiminnan toteuttamiseksi vähemmän.

Haastateltava nro 1: ”Jotta omaa pääomaa ei tarvitsisi nostaa ostettavalla varallisuudella, on erityisen tärkeää pyrkiä maksimoimaan pankin tulos, jotta voittovaroja voidaan sitoa pääomavaatimuksien täyttämiseen.”

Viitekorkojen ollessa matalalla on tärkeää ylläpitää hyvää tuloksenteekokykyä myös muiden tuotteiden myynnillä. Kiristyneet lainsäädäntövaateet lisäävät myös pankkien raportointivelvollisuutta pankkiviranomaisille. Uusiin raportointivaatimuksiin täytyy panostaa tehostamalla ja satsaamalla tietoteknisiin vaatimuksiin. Yhteenliittymän myötä suurin raportointivelvoite kuitenkin jää Säästöpankkien keskusyhteisölle, joten yksittäisenä pankkina Säästöpankki Optia säästyy suurimmilta raportointivaateilta.

Kun lainsäädäntövaateilla pyritään saamaan pankkien pääomista aiempaa vähempiriskisiä, saattavat yritysten lainat kallistua. Yrityslainojen riskipaino on 100 %, mikä tarkoittaa sitä, että pankilla on oltava vastaava raha myös omissa pääomissa, jotta kriisitilanteen sattuessa lainatut omaisuuserät pystytään maksamaan niiden alkupe-
räisille tallettajille. Tilanne on hieman ristiriitainen, sillä omien pääomien sijoittamista on rajoitettu vahvasti, joten niille ei saada kunnollista tuottoa. Mutta toisaalta yrityslainat ovat lähtökohtaisesti pankille tuottavia johtuen korkeammista lainamarginaaleista. Asuntolainojen riskipaino on 35 %, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että pankilla on oltava 35 % asunnon arvosta omia pääomia.

Haastateltava nro 1: ”Viime vuosina olemme kasvattaneet yritysrahoituskohteita. Pienyritykset ovat usein asiakkaina tuottavia ja yrityksen onnistunut suhde pankkiin avaa usein myös uusia asiakassuhteita yrittäjään ja hänen perheeseen.”

Säästöpankki Optian vakavaraisuussuhdeluku oli 18,4 % vuonna 2013, kun vastaava luku muissa Säästöpankeissa oli 22,1 %. Vuonna 2011 Säästöpankki Optian vakavaraisuussuhde luku oli 19 %. Tämä kertoo siitä, että Säästöpankki Optia on pyrkinyt vahvistamaan markkina-asemaansa lainakauppaa kasvattamalla. Toisaalta se on hieman syönyt vakavaraisuussuhdetta, mutta toisaalta tulosta on kertynyt enemmän ja tulevaisuuden varalle on saatu kerättyä lisää asiakkaita.

Uusien lainsäädäntövaateiden yksi merkittävä ehto on pysyvän varainhankinnan (NFSR) vaatimus. NFSR-vaatimuksen mukaan pankeilta vaaditaan yli vuoden pituista rahoitusta suhteessa sen myöntämiin lainoihin. Kun lainsäädäntövaateet asettavat paineita pitkän rahan hankintaan, voidaan sen olettaa nostavan pitkien talletuskorkojen hintoja. Säästöpankki Optian onni on, että tulevaisuudessa perustettavan asunto- luottopankin toimiessa se todennäköisesti saa edullisempaa rahaa suuremmilta tukumarkkinoilta, eikä sen tarvitse olla pelkän talletusvarahankinnan varassa. Maksuvalmiusvaatimus eli LCR-vaatimus tarkoittaa likvidien varojen suhdetta seuraavien 30 päivän aikana erääntyviin velkoihin. Jos pankin asiakkaan talletus erääntyy kuukauden sisällä, minkä jälkeen hän nostaa sen pois, täytyy pankilta löytyä vastaava määrä likvidiä rahaa.

Käytännössä uudet lainsäädäntövaateet lisäävät pankkien kuluja. Kulut tulevat siirtymään todennäköisesti välillisesti asiakkaiden maksettavaksi. Koska uusien lainsäädäntövaateiden tavoitteena on pankkien ottamien riskien vähentäminen, suurempiriskisten lainojen hinnat tulevat nousemaan. Erityisesti tämä tulee näkymään yrityslainojen lainamarginaaleissa. Lainsäädäntövaateiden vaatimukset pysyvästä varainhankinnasta tulee mahdollisesti nostamaan pitkien määräaikaistalletuksien hintoja, ja pankkien välillä voidaan tulevaisuudessa nähdä jopa kilpailua niistä.

6.4 Maatalouden kehitys

Ylä-Savon talousalueella maataloudella on suuri merkitys myös pankeille. Viime vuosina maatalouden, etenkin maidontuotannon kannattavuuden heikentyminen vähentää myös pankin palveluiden kysyntää ja pahimmissa tapauksissa aiheuttaa ongelmia maidontuottajan ja pankkien välisissä suhteissa. Viime aikoina maidon tuottajien

tuottajahinta on laskenut sille tasolle, että tuottajien on käytettävä resurssinsa juuri oikeisiin, pakollisiin asioihin – kiristyneessä tilanteessa kulut on oltava kurissa. Maidon hinta on laskenut niin paljon, että tuottajien on todella mietittävä, kuinka kaikki liiketoiminnasta syntyneet kulut katetaan.

Haastateltava nro 5: ”Kun maidon tuottajahinta litralta on pudonnut noin 0,37 euroon, tuottajien kate on lähes nolla. Jotta tilanteesta selviää ja pystytään odottamaan parempia aikoja, kulut on puristettava minimiin.”

Kun maitotilallisten merkittävimmän tulonlähteen, maidon hinta on sitä luokkaa, että siitä ei jää katetta, harvalla tilallisella on myöskään uskallusta satsata tulevaan. Tulevaisuuden kehitystä on vaikea ennustaa, mutta kauheasti maidon hinta ei voi enää laskea. Mikäli näin käy, useiden tilojen tulot eivät yksinkertaisesti riitä menojen kattamiseen ja lopputuloksena voi olla liiketoiminnan alasajo tai jopa konkurssi. Jos maitotilallisen ainoaksi vaihtoehdoksi jää toiminnan alasajo tai konkurssi, on tärkeää, että erityisen suuret ja kalliit investoinnit toteutetaan niin, että ne pystytään tarvittaessa realisoimaan.

Haastateltava nro 4: ”Uusi navetta tulee rakentaa sellaiselle paikalle, josta se voidaan tarpeen vaatiessa realisoida. On merkittävää, missä navetta sijaitsee. Jos se on vanhan talomiljöön pihapiirissä, voi ulkopuolisen olla vaikea jatkaa navetan pyörittämistä siinä, mikäli realisoitavaksi omaisuudeksi katsotaan pelkkä navetta. Jotta ulkopuolinen pystyy toimintaa tarvittaessa jatkamaan, tulee navetta sijoittaa pihapiirin ulkopuolelle.”

Yhtenä yksinkertaisena toimenpiteenä pankki voi siis esittää maatilayrittäjälle ehdon siitä, mihin uusi navetta sijoitetaan. Jos maatilayrittäjän talous ajautuu pisteeseen, jossa navetta on realisoitava, harva ulkopuolinen haluaa ostaa navetan toisen pihapiiristä. Myös tilan asukkailla voi olla vaikea sitoutua ajatukseen siitä, että ulkopuolinen, navetan lunastanut toteuttaa liiketoimintaa heidän itsensä rakentaman pihapiiri-

rin navetassa. Yksinkertaisella keinolla pystytään siis ehkäisemään realisointitilanteessa se, että navetta olisi täysin väärällä paikalla. Maataloudellisesti ajateltuna Ylä-Savo on kuitenkin lähtökohtaisesti alueena sellainen, jossa maataloutta on realistista toteuttaa kannattavasti ajatellen maaperää ja sen hedelmällisyyttä.

Haastateltava nro 6: ”Suurempia investointeja rahoitettaessa on tärkeää, että asiakkaan luona käydään konkreettisesti katsomassa ja arvioimassa, kuinka investointi mahdollisesti tulisi toteutumaan.”

Suurempia rahoituskohteita, kuten maatilainvestointeja, pienyritysinvestointeja ja suurempia kiinteistöinvestointeja, arvioitaessa on tärkeää, että pankin vastuullinen rahoituksen asiantuntija käy paikan päällä kartoittamassa tilanteen. Näin voidaan välttyä kaikkein yksinkertaisimmilta ja suurimmilta riskeiltä, ja samalla asiakkaaseen saadaan rakennettua syvällisempi suhde.

Haastateltava nro 4: ”On tärkeää, että suhteessa suuremmilla asiakkailla on mahdollisuus ottaa henkilökohtaiseen rahoituksesta vastaavaan henkilöön yhteyttä milloin vain. Näin asiakas tuntee myös pankin sitoutuneen asiakkaaseen ja hänen suhde pankkia kohtaan vahvistuu.”

Maatilarahoittamisessa on pankin kannalta myös oleellista, että pankki on sitoutuneena asiakkaaseen. Yksi merkittävä keino tähän on tavoitettavuus – asiakas kokee asiansa ja merkityksensä pankin kannalta tärkeäksi, kun hän voi suoraan soittaa asiansa perehtyneelle, vastuulliselle henkilölle ja neuvotella suoraan mahdollisista ongelmista tai lisätarpeista hänen kanssaan jo suoraan puhelimitse.

6.5 Ikärakenteen haasteet

Ylä-Savon seutukunnan ikärakenne korreloi vahvasti myös pankin asiakkaiden ikärakennetta. Vuoden 2013 tilaston mukaan Ylä-Savon seutukunnalla asuvien kaikkien yhteenlaskettujen ihmisten iän keskiarvo oli noin 46 vuotta, kun vastaava keskiarvo vuonna 1990 oli noin 37 vuotta. Tästä voidaan päätellä suurien ikäluokkien saavutta-

van pian eläkeiän. Kun asiakaskunta muuttuu iäkkäämmäksi, pankkipalveluiden tarpeet muuttuvat. Kun väestö vanhenee pienissä taajamissa ja kunnissa, samaan aikaan suuri osa nuorisosta muuttaa suurempiin kaupunkeihin opiskelujen tai työn perässä. Tästä johtuen pienten taajamien ja kuntien ikärakenne muuttuu tulevaisuudessa yhä enemmän iäkkäämmäksi ja kokonaisuasukasluku vähenee, mikäli alueelle ei tule merkittäviä, suuria työnantajia. Myös pankin henkilöstön vanheneva väestö sekä nuorison muuttoliike suurempiin kasvukeskuksiin aiheuttaa haasteita, sillä tulevaisuudessa voi olla vaikeaa löytää alueelta ammattitaitoista ja sitoutunutta henkilökuntaa yhä haastavampiin pankkitekhtiin.

Vanheneva väestö

Kun 1990-luvulla Ylä-Savon asukkaiden keski-ikä oli noin 37 vuotta, on se tänä päivänä noin 46 vuotta. Tämä muutos kertoo, että keski-ikä on noussut noin 9 vuotta. Samalla Säästöpankki Optian asiakkaiden keski-ikä on Ylä-Savossa noussut tasaisesti. Keski-ian noustessa myös asiakkaiden pankkipalveluiden tarpeet muuttuvat. Kun 1990-luvulla suurin osa asiakkaista oli työssäkäyviä perheellisiä, on useilla heistä tyyppillistä ollut ostaa oma asunto. 1990-luvulla yksityisen sektorin investointeja kuitenkin hillitsi sen ajan syvä lama. 2000-luvulle tultaessa lama oli jo kuitenkin taittunut alueen keski-ian keskiarvon ollessa noin 43 vuotta. Viimeistään silloin suuri osa työssä käyvistä halusi ostaa oman asunnon. Kun keski-ikä on tähän päivään tultaessa noussut noin 46 ikävuoteen, eläkeikä lähestyy, eikä uuteen asuntoon ole enää intressiä lainarahan avulla investoida, sillä eläkeiän saavutettua asiakkaan maksukyky usein laskee tulojen pienentyessä. Vaikka alueen keski-ikä on noussut merkittävästi viimeisen kahden vuosikymmenen aikana, ei se tietysti tarkoita sitä, että työssäkäyvien pankkipalvelutarpeet loppuvat, vaan nyt ja tulevaisuudessa niiden tarpeet vähenevät merkittävästi.

Haastateltava nro 1: "Eläkeläisille toki myönnetään lainaa, mikäli maksukyky on kunnossa. Elinajan ennuste on kuitenkin lyhempi, mitä se on esimerkiksi keski-ikäisellä asiakkaalla. Suuremmasta riskistä johtuen myönnetty laina on asiakkaalle kalliimpi, sillä korkomarginaali korreloi pankin ottamaa riskiä."

Eläkeikäiset eivät enää juurikaan hae pankista lainarahaa. Toisaalta myös maksukyky pienenee merkittävästi tulojen pienentyessä, joten harvat eläkeikäiset lainanhakijat edes saisivat pankista suurempaa lainaa. Maksukyvyyn lisäksi lainan saantiin ja hintaan vaikuttaa lainanottajan ikäennuste. Vaikka maksukyky olisikin vanhemmalla lainanhakijalla kunnossa, lisää iäkkäämpi laina-asiakas riskiä pankille, sillä ennustettu elinikä on eläkeikäisillä pienempi, mitä se on nuoremmilla. Eläkeikäisellä jäljellä olevat elinvuodet tuovat mukanaan pankin riskilisän, joten jos laina myönnettäisiinkin, olisi lainamarginaali suhteessa paljon suurempi.

Useilla eläkeläisillä on työuran aikana kertynyt säästöjä eläkepäivien varalle. Useat asiakkaat säästävät ja keräävät varallisuutta myös jälkipolvilleen. Säästämisen ja sijoitustuotteiden kysyntä onkin viime vuosina merkittävästi kasvanut. Jotta pankki pystyy olemaan kilpailukykyinen myös varainhoidon puolella, täytyy sillä olla kattavat ja hyväksi todetut sijoitus- ja säästämistuotteet.

Haastateltava nro 3: "Koska meillä on oma, kannattava rahastoyhtiö, meidän on helppoa ja yksinkertaista myydä omia tuotteitamme asiakkaillemme. Jos myisimme ainoastaan yhteistyökumppaneidemme tuotteita, olisivat asiakkaat enemmän epäileväisempiä niitä kohtaan, eikä saamamme tuotto olisi niin merkittävää."

Sp-Rahastoyhtiö Oy on suomalaisten Säästöpankkien omistama rahastoyhtiö, joka on perustettu vuonna 2003. Kun suuri osa tarjottavista varallisuudenhoitotuotteista on oman yhtiön hallinnoimia, tuo se vahvan kilpailukykyyn – hinnoittelussa ei tarvitse ottaa huomioon muun rahastoyhtiön palkkioita, vaan kaikki myynti on ikään kuin omaa.

Ikärakenne muodostaa ongelmia myös siinä vaiheessa, kun suurien ikäluokkien edustama vanhempi polvi vähenee ja uutta pitäisi saada tilalle. Uusia asiakkaita ehkä saadaankin, mutta saadaanko myös varoja talletuksina niin kuin aiemmalta ikäpolvelta. Viime vuosina Säästöpankki Optia on kuitenkin saanut yhä enemmän asiakkaita toimipaikkojensa ulkopuolelta. Haasteena ikärakenne tuo käytännössä sen, että nuoret ihmiset eivät todennäköisesti ole niin innokkaita säästämään pankkitileille kuin so-tien aikaan syntyneet ihmiset, jotka ovat kasvaneet ja eläneet niukkuudessa. Säästöpankki Optialle talletusten vähentyminen tarkoittaa varainhankinnan pakollista lisäämistä toisin keinoin, esimerkiksi tulevan Säästöpankkien keskusyhteisön perustaman kiinnitysluottopankin turvin.

Haastateltava nro 3: "Notariaattipalveluiden tarjoaminen on etuna esimerkiksi perunkirjoitus- ja perinnönjako tilanteissa. Kuolinpesässä voi olla paljonkin osakkaita, jolloin perinnönjakoa tehtäessä pankin on

usein oltava yhteydessä heihin. Surullisista asioista puhuttaessa asiakkaat arvostavat nopeaa ja mutkatonta palvelua.”

Vanhempien asiakkaiden kuoltua pankeissa olevat varat jaetaan perinnönjaossa perillisille. Säästöpankki Optia on tiedostanut palvelun olevan mahdollisuus siihen, että suuriakin varallisuuksia voidaan saada pidettyä omassa pankissa, vaikka varsinainen asiakas on kuollut. Yksi tärkeä palvelu tähän on notariaattipalvelujen tarjoaminen. Sitä kautta voidaan saada sidottua edes osa varoista pankille. Kun vainajan perilliset ostavat Säästöpankki Optialta perunkirjoitus- ja perinnönjakopalvelut, saattavat he hämmästyä erityisen hyvää ja aikaansaavaa palvelua, jolloin mahdollisesti haluaisivat itsekin pankin asiakkaiksi. Kun perintö on jaettu, perillinen saattaa tulla perintöjen kanssa pankin asiakkaaksi, ja näin ollen myös perityt varat tulevat takaisin alkuperäiseen pankkiin. Myös muut notariaattipalvelut, kuten kiinteistöjen kauppakirjapalvelu ja pankissa toimiva julkinen kaupanvahvistaja, auttavat asiakashankinnassa esimerkiksi kiinteistökaupan kauppakirjoja tekemällä.

Vaikka asiakaskunnan ikärakenne on yhä vanheneva, se ei kuitenkaan tarkoita asiakaskunnan vähentymistä. Säästöpankki Optian asiakasmäärä on tasaisesti noussut, keskimäärin 2-3 % vuodessa. Monet uudet asiakkaat tulevat asiakkaiksi suurempien pankkien sulkiessa konttoreitaan sekä palvelun perässä. Osa asiakkaista tulee pitkänkin matkan päästä tietäen sen, että kyseisestä pankista saa henkilökohtaista ja laadukasta palvelua lyhyellä varoitusajalla.

Säästöpankki Optialla on jatkuvana tavoitteena vahvistaa toimipaikkojensa markkinaosuutta. Ylä-Savossa se ei välttämättä ole jatkuvasti mahdollista johtuen jo valmiiksi suuresta markkinaosuudesta sekä ikääntyvän polven vähentymisestä. Ylä-Savossa niillä toimipaikoilla, joissa Säästöpankki Optian on toiminut jo vuosikymmenten ajan, ei jatkuvaan asiakasmäärän kasvattamiseen yksinkertaisesti ole mahdollisuutta markkinaosuuden ollessa jo valmiiksi hyvin merkittävä.

Muuttoliike kasvukeskuksiin

Ylä-Savon seutukunnalta muuttaa yhä enemmän väkeä seutukunnan ulkopuolelle töiden tai opiskelujen perässä. Syynä tähän ovat pienen seutukunnan ongelmat: opintotarjonnan puute ja suhteellisen rajalliset työllistymismahdollisuudet. Merkittävin osa muuttajista on nuorisoa – täysi-ikäisiä opiskelijoita tai työpaikan perässä muuttajia. Ongelma muodostuu jo valmiiksi nurinkurisesta ikärakenteesta. Työllistymismahdollisuuksien rajallisuus Ylä-Savossa sekä nuorison muuttoliike suurempiin kasvukeskuksiin tulee aiheuttamaan haasteita. Ongelman aiheuttaa vähenevä ja vanheneva väestö sekä kysymys siitä, kuinka löytää ammattitaitoista työvoimaa sitten, kun suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle.

Haastateltava nro 2: ”Merkittävän haasteen aiheuttavat nuoremman polven muuttoliike kasvukeskuksiin. Toisaalta Kuopion läheisyys ja sen kasvumahdollisuudet kompensoivat tilannetta.”

Osa Ylä-Savon talousalueelta poismuuttajista on Säästöpankki Optian asiakkaita. Tulevaisuudessa haasteen aiheuttaakin se, kuinka heidät saadaan myös tulevaisuudessa pidettyä asiakkaina. Toisaalta nykyään ei ole niin suurta merkitystä, missä asiakkaan ”oma” pankki sijaitsee, sillä verkko- ja mobiilipalveluiden käyttö on lisääntynyt merkittävästi.

Haastateltava nro 6: ”Jos asiakkaalla ei ole mitään merkittävää tundesidettä pankkiimme, hänen on helppo käydä kysymässä esimerkiksi asuntolainatarjousta paikkakuntansa paikallisesta pankista.”

Vaikka Säästöpankki Optian tavoitteena on pysyä paikallisena pankkina, on tärkeää myös pitää ja saada mahdollisia uusia asiakkaita toimipaikkojen ulkopuolelta. Toisaalta, jos asiakas on ostamassa asuntoa vaikka syrjäisemmältä seudulta länsirannikolta, on Säästöpankki Optialla oma haasteensa osata arvostaa rahoitettavan asunnon vakuusarvo toimialueen ulkopuolelta. Haasteen aiheuttaa etenkin tilanne, jossa ostettava kohde on syrjäseudulla, eikä vastaavia kohteita välttämättä ole alueella. Joskus vastaan voikin tulla tilanne, jossa asiakkaan edun kannalta voi olla jopa suotavaa suositella kysymään lainatarjousta alueen paikallisilta pankeilta. Jos kyseessä on

tunnettu ja varma, vanha asiakas, tilanne on usein varmempi. Kun pankki tuntee asiakkaan pitkään asiakassuhteeseen perustuen, saa se usein asiakkaasta luotettavamman kuvan.

Haastateltava nro 2: ”Myös Säästöpankki Optian henkilöstössä on iäkäämpää henkilöstöä, joten tulevaisuudessa on suuri haaste löytää Ylä-Savon seutukunnalle eläkkeelle siirtyvien tilalle vähintään yhtä motivoitunutta ja osaavaa työvoimaa.”

Asiantuntevan henkilöstön rekrytoiminen Ylä-Savoon nähdään myös haasteena. Säästöpankki Optialla on vahva halu kasvattaa toimintaansa, kuten liitteinä olevista tilinpäätöstiedoista saatetaan päätellä. Ylä-Savon seutukunta on maantieteellisesti kaukana suurista kasvukeskuksista, pois lukien Kuopion seutu. Ammattitaitoiset, potentiaaliset työntekijät ovat usein suuremmissa kasvukeskuksissa, kuten pääkaupunkiseudulla tai muissa suurissa yliopisto- ja opiskelukaupungeissa. Kun suuret ikäluokat asettavat paineita myös Säästöpankki Optian henkilöstössä, voi olla vaikeaa saada tilalle suurta määrää ammattitaitoisia ja sitoutunutta työvoimaa. Nykypäivänä useat valmistuneet ovat hyvin määrätietoisia ja haluavat kehittyä urallaan. Vaikka Säästöpankki Optiassa onkin tällä hetkellä henkilöstöä noin 160, yksittäisen henkilön urakehitys ei välttämättä ole kovinkaan nopeaa pankin sisällä. Tästä johtuen useat pätevät ja urallaan kasvua tavoittelevat henkilöt haluavat saada kokemuksia myös muiden pankkien tehtävistä.

6.6 Säästöpankkien yhteenliittymä

Viime vuoden syksyllä toteutettu Säästöpankkien yhteenliittymä antaa tulevaisuudessa turvaa yksittäisille Säästöpankeille, mukaan lukien Säästöpankki Optialle.

Haastateltava nro 1: ”Yksittäiselle Säästöpankille uusi yhteenliittymä tarjoaa valmiudet toiminnan kehittämiseen ja tehostamiseen.”

Kaikki yhteenliittymässä mukana olevat Säästöpankit maksavat varoja Säästöpankkien keskusyhteisölle maksuvalmiusreserviin sekä toiminnan kehittämiseen ja markkinointiin. Maksuvalmiusreservi tuo turvaa kaikkien Säästöpankkien asiakkaille, mutta toisaalta syö yksittäisen Säästöpankin varoja.

Haastateltava nro 1: ”Tällä hetkellä yhteenliittymästä koituvat menot voivat olla suurempia kuin siitä saatava hyöty, mutta viimeistään silloin, kun oma keskusluottolaitos saadaan tehokkaasti toimintaan, edullisen tukkurahan hinta kompensoi yhteenliittymän kustannuksia siten, että kokonaisuus tulee jäämään positiiviseksi.”

Uusi keskusluottolaitos voidaan saada toimintaan aikaisintaan vuonna 2016. Keskusluottolaitoksen avulla Säästöpankkien yhteenliittymän jäsenpankit ovat oikeutettuja saamaan rahaa Säästöpankin keskusluottolaitoksen tukkumarkkinoilta keräämästä varallisuudesta. Tukkurahan hintaa voidaan lähtökohtaisesti pitää edullisempänä kuin pelkkiä asiakkaiden määräaikaistalletuksia keräämällä. Kun Säästöpankkien keskusluottolaitos on toimintansa alussa kansainvälisillä markkinoilla uusi, ei sen arvostus oletettavasti ole vielä kovinkaan vahva. Kansainvälisillä markkinoilla brändin ja luotettavuuden rakentaminen vie oman aikansa. Kun sijoittajien luottamus kasvaa Säästöpankkia kohtaan ja sen brändi vahvistuu, myös sen kansainvälinen arvostus ja ”reittauspisteet” paranevat. Mitä luotettavampi ja vahvempi brändi sijoitettavaan kohteeseen on, sitä pienempänä riskinä sijoittaja sijoitusta pitää. Riskin pienentyessä myös sijoittajien tuotto-odotukset laskevat. Silloin sijoittajat myös sijoittavat kohteeseen pienemmällä tuotolla ja Säästöpankin keskusluottolaitos saa edullisemmin varallisuutta käyttöönsä.

Haastateltava nro 3: ”Vaikka Säästöpankit ovat vahvoja ja vakavaraisia toimijoita Suomessa, on se kuitenkin pieni toimija Euroopassa. Jos vertaa Säästöpankkeja kahteen suurimpaan Suomessa toimivaan pankkiin, voidaan todeta, ettei Säästöpankeilla ole näillä resursseilla mahdollisuutta kilpailla pelkällä hinnalla – jos kilpailee, kate jää ohueksi.”

Suomen finanssimarkkinoilla toimivat suurimmat toimijat ovat niin suuria ja vahvoja verrattuna Säästöpankkeihin, että kansainvälisiltä markkinoilta tullaan tuskin koskaan saamaan tukkurahaa samoilla hinnoilla, kuin he saavat nyt. Vaikka Säästöpankit tulevaisuudessa tulevat toivon mukaan saamaan kohtuullisen hintakilpailukykyistä varallisuutta käyttöönsä, ei se pysty sitä saamaan niin edullisesti kuin kilpailijansa. Jos pelkällä hinnalla taistelee antolainauksessa suurimpien kilpailijoiden kanssa, jää Säästöpankeille pienempi rahoituskate. Säästöpankkien menestyksen mittari ei välttämättä olekaan edullisin hinta, vaan palvelu ja sen laatu.

Haastateltava nro 1: ”Yhteenliittymän alussa yksittäisten Säästöpankkien menot kasvavat johtuen maksuvalmiusreservin kasvattamisesta sekä suurista markkinointi- ja hallinnointi kuluista.”

Yhteenliittymän ensimmäisinä vuosina nähdään, että siitä koituvat kustannukset ovat suurempia kuin siitä saatavat hyödyt. Suurimmat menoerät koostuvat maksuvalmiusreservin pääomittamisesta sekä markkinointi- ja hallinnointikuluista. Maksuvalmiusreserviin kerätyillä varoilla varaudutaan yksittäisten Säästöpankkien mahdollisiin tappioihin ja niiden kattamiseen. Maksuvalmiusreservin varat pystytään toki sijoittamaan melko tuottavasti, mikä kompensoi osaltaan Säästöpankkien keskusyhteisön kuluja. Aikaisemmin Säästöpankit ovat toteuttaneet markkinointia myös osittain keskusyhteisön kautta, mutta tulevaisuudessa sen merkitys korostuu, ja siihen tullaan satsaamaan entistä enemmän sen kautta. Tulevaisuudessa Säästöpankki Optian ei siis ole välttämättä tarpeen markkinoida omaa pankkiaan yhtä vahvasti, koska se saa aikaisempaa enemmän tukea keskusyhteisöltä. Myös keskusyhteisön hallinnointia varten kerätään varoja yksittäisiltä pankeilta.

Haastateltava nro 2: ”Keskusyhteisön hallinnolliset kulut lisääntyvät, mutta toisaalta yksittäisten pankkien hallinnolliset kustannukset pienevät.”

Yhteenliittymän myötä kaikkia Säästöpankkeja pidetään viranomaisten sekä sijoittajien mielessä ”yhtenä” pankkina, myös pääasiallinen raportointi finanssivalvonnalle tapahtuu Säästöpankkien keskusyhteisön kautta. Aikaisemmin kaikkien yksittäisten

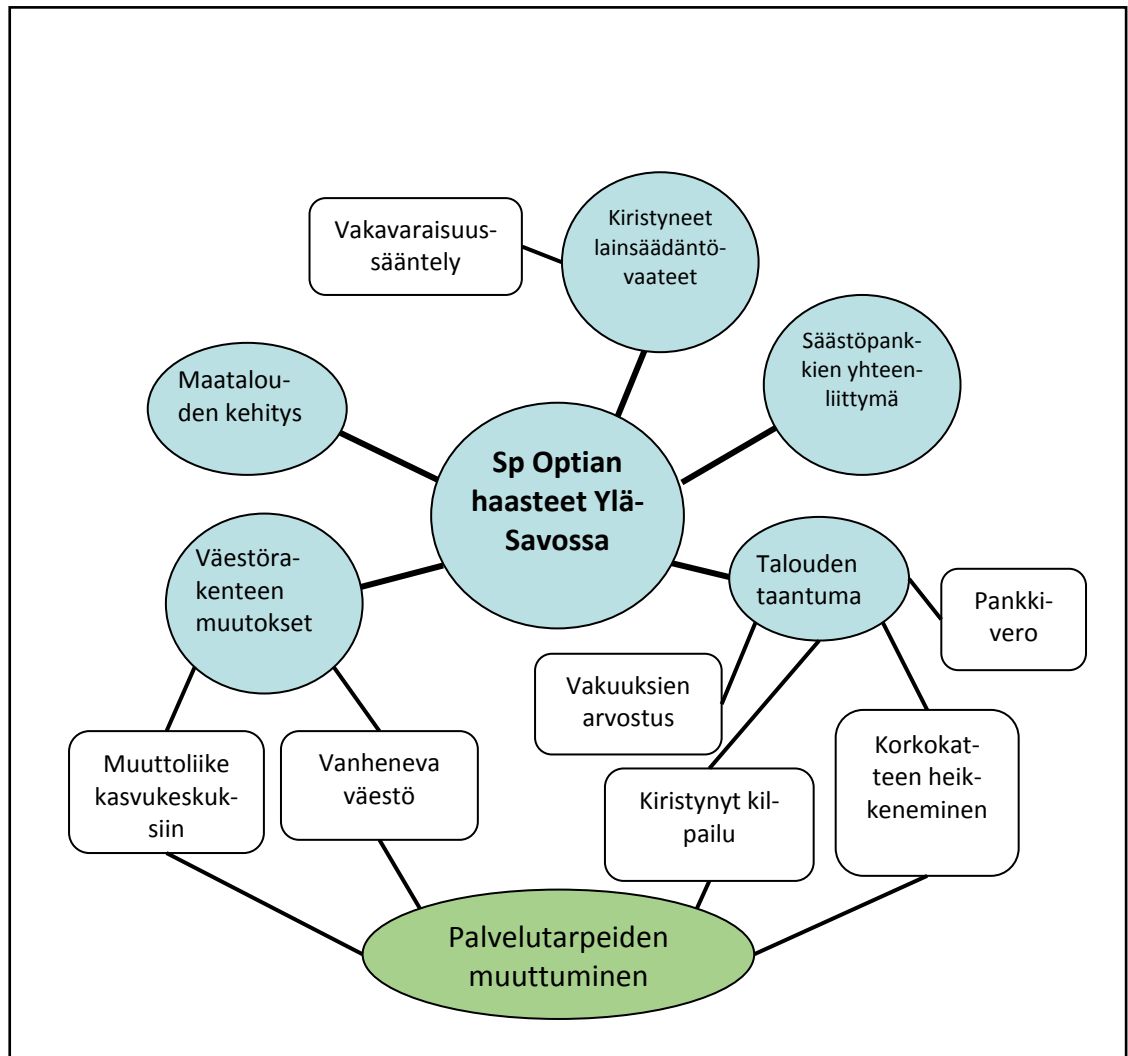
Säästöpankkien piti raportoida tarkemmin toimistaan finanssivalvonnalle, mutta nyt suurimman työn tekee Säästöpankkien keskusyhteisö.

Haastateltava 2: ”Uudistuneet ja vaativat lainsäädäntövelvoitteet vaativat isomman koneiston, jotta lainsäädäntövaateiden setvimiseen ei mene suhteellisesti kohtuuttoman suurta aikaa.”

Kiristyneiden lainsäädäntövaateiden johdosta hallinnollinen vastuu kasvoi ennen yhteenliittymää melko suureksi yksittäiselle pankille. Vaikka hallinnoinnista maksettavat kustannukset nousevat, yksittäisten Säästöpankkien resursseja vapautuu enemmän tuottaviin liiketoimiin.

6.7 Tulosten yhteenveto

Säästöpankki Optian keskeisimmät haasteet Ylä-Savossa liittyvät lainsäädäntövaateiden kiristymiseen, Säästöpankkien yhteenliittymään, talouden taantumaa, väestörakenteen kehittymiseen sekä maatalouden kehitykseen. Talouden taantuma vaikuttaa merkittävästi vakuuksien arvostuksen kriittisyyteen, kilpailun kiristymiseen, korkokorotuksen heikkenemiseen sekä poliittiseen ratkaisuun väliaikaisesta pankkiverosta. Ylä-Savossa väestörakenteen muutokset voidaan jakaa etenkin nuorison negatiiviseen muuttoliikkeeseen sekä alueen ikääntyvään väestöön.

Kuvio 8. Säästöpankki Optian haasteet Ylä-Savossa

Kuviosta 8 nähdään, mistä kaikista asioista Säästöpankki Optian haasteet rakentuvat. Talouden taantuman sekä väestörakenteen muuttumisen johdosta myös palvelutarpeet ovat viime aikoina muuttuneet ja tulevat muuttumaan myös tulevaisuudessa. Keskeisimmät palvelutarpeiden muutokset liittyvät verkkopalveluiden kehittymiseen sekä säästämis- ja sijoitustuotteiden kysynnän kasvuun. Huonosta taloustilanteesta huolimatta lainakauppa on käynyt suhteellisen hyvin, sillä korkotaso on niin matala. Korkojen noustessa lainanhakijoita voidaan olettaa olevan vähemmän.

7 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää niitä haasteita, mitä Säästöpankki Optia kohtaa Ylä-Savon talousalueella. Vuonna 2008 puhjennut finanssikriisi ajoi maailmantalouden pisteeseen, jossa myös Suomen talous on painunut hyvin syvälle ja on siellä edelleen. Finanssikriisi sai alkunsa Yhdysvalloista. Amerikkalaispankit olivat luottaneet epärealistisia kohteita ja asiakkaita jopa osavaltion hallituksen painostuksesta tavoitteena talouden kasvu. Asuntojen hinnat romahtivat – asuntokupla puhkesi. Rahoituslaitokset eivät saaneet lainojaan takaisin, ja yhä useampi tunnettukin, vakavarainen pankki ajautui konkurssiin. (The financial Crisis Inquiry Commission 2011.) Kriisi levisi myös Eurooppaan ja Suomeen. Finanssikriisistä johtuen Suomen talous on edelleen hyvin alhaisella tasolla. Ja samaan aikaan pankkeihin kohdistuvia lainsäädäntövaateita kiristetään, jotta tulevaisuudessa vältyttäisiin vastaavilta kriiseiltä. (Ala-Nissilä 2011, 16.) Suomessa, Pohjois-Savon maakunnassa, Ylä-Savon talousalueella elinkeinorakenne on painottunut vahvasti alkutuotantoon, etenkin maidontuotantoon. Viime vuosina maidontuotannon kannattavuus on ollut vaakalaudalla johtuen kiristyneestä ja vapautuneesta kilpailusta sekä Venäjän vientirajoitteista. (Lehtonen 2015, 8.) Maantieteellisesti Ylä-Savon seutukunta on hieman syrjässä suuremista kasvukeskuksista, pois lukien Kuopion seutu. Seudun ikärakenne on hyvin nurinkurinen, kuten useimmissa muissakin Suomen syrjäisemmissä seutukunnissa – yhä suurempi osa väestöstä on eläkeläisiä ja yhä suurempi osa nuorisosta muuttaa suurempiin kaupunkeihin joko työn tai opiskelujen perässä. (Iisakkila 2013.) Väestörakenteen muuttumisen johdosta myös asiakkaiden pankkitarpeet muuttuvat.

Tilanne on kokonaisuudessaan hyvin ristiriitainen: finanssikriisi, talouden taantuma, maidontuotannon kannattavuus, alueen väestörakenteen muutokset. Kun kaikkia edellä mainittuja haasteita miettii, tulee mieleen, että kuinka Säästöpankki Optia pystyy toteuttamaan kannattavaa pankkiliiketoimintaa Ylä-Savossa. Vaikeasta tilanteesta huolimatta Säästöpankki Optia on kokonaisuudessaan onnistunut toteuttamaan ainakin viimevuosiin saakka erittäin kannattavaa pankkiliiketoimintaa samaan aikaan toimintaansa kasvattamalla.

Talouden taantumien johdosta pankin perinteisin tulonlähde, korkokate, on laskenut hyvin matalalle. Korkokatteen laskiessa pankkien on haettava muita tuottoja muilla tuotteilla, mikäli mielivät pitää hyvän tuloksentekevyyden. Vaikeasta taloustilanteesta huolimatta Säästöpankki Optia on kasvattanut viime vuosina jatkuvasti toimintaansa erityisesti lainakaupalla (Rahkonen 2015). Lainakaupan vahvistuminen heikentää pankin vakavaraisuutta, sillä uudet lainsäädäntövaatimet vaativat riskipainoisten saatavien tilalle omia pääomia riippuen siitä, kuinka riskipitoisia myönnettyt lainat ovat. Etenkin pienyritysten lainakannan vahvistuminen sitoo pankilta omia pääomia paljon, mutta vastaavasti myönnettyjen luottojen tuottavuus on hyvä. (Bank for International Settlements 2014.) Vaikka pienyritysten lainojen myöntäminen sitoo pankin pääomia, olisi pankin kasvun kannalta ehdottoman tärkeää hankkia mahdollisimman pieniriskisiä pienyrityksiä lisää. Tulevaisuudessa korkotason noustessa myös pankin tekemä tulos kasvaisi merkittävästi.

Matalasta korkotilanteesta johtuen pankkien myöntämiä asuntolainoja pidetään niiden huonon tuottavuuden johdosta enemmän ”sisäänheittotuotteina”. Asuntolainasiakkailta vaaditaan lähtökohtaisesti kokonaisasiakkuutta. Kokonaisasiakkuuksilla taataan se, että pankki saa myytyä myös muita tuotteita asiakkaille. Nykyään lähes välttämättömiä palveluita ovat mm. kortti- ja verkkopankkipalvelut. Matalan korkotason aikaan myös määräaikaistalletusten korot ovat laskeneet. Talletusten hinnan laskun syynä on se, että pankit eivät pysty ostamaan rahaa kalliilla, koska se joutuu kuitenkin myymään sitä pienellä marginaalilla. Kun määräaikaistalletusten korot ovat laskeneet, Säästöpankki Optia on lisännyt säästämis- ja sijoittamistuotteiden myyntiin suunnattuja resursseja. Nykyisillä talletuskoroilla ei tänä päivänä saavuteta edes kunnolla inflaatiotasoa, eli talletustileillä makaavien varojen käyttöarvo syöpyy, vaikka sen bruttokorko ei olekaan nolla. Inflaation ja matalien talletuskorkojen huonon yhdistelmän vuoksi asiakkaalle jäävät fiksuksi vaihtoehdoksi esimerkiksi pienempi riskiset korkorahastot. Säästöpankit omistavat oman rahastoyhtiön, jolloin Säästöpankki Optia pystyy tarjoamaan asiakkailleen oman rahastoyhtiönsä säästämis- ja sijoitustuotteita. Tulevaisuudessa säästämis- ja sijoittamistuotteiden kysyntä tulee varmasti entisestäänkin nousemaan. Kannattavan rahastoyhtiön tuotteiden

myynnin tehostamisella Säästöpankki Optia pystyy kompensoimaan matalasta korkotasosta johtuvan alentuneen korkokatteen tuoton. Tulevaisuudessa, taloustilanteen vahvistuessa on Säästöpankki Optian kannalta entistä tärkeämpää lisätä resursseja nimenomaan säästämis- ja sijoituspuolelle.

Lainojen myynnillä pankki saa sitoutettua asiakkaansa pankkiin. Vaikka korkotaso ei tällä hetkellä suosi pankin tulostavoitteita, tulevaisuudessa korkotason noustessa myös korkokatteen suureneminen tulee näkymään pankin tuloksessa. Matalan korkotason aikaan pankkien kannattaisi hankkia uusia laina-asiakkaita jopa lähes nolllakatteella, sillä tulevaisuudessa korkotaso ei voi käytännössä enää laskea. Korkotason ja talouden odotetaan lähtevän nousuun aikaisintaan vuonna 2016. (Talouden näkymät 2014, 5, 18–19.) Vaikka Säästöpankki Optia on viime vuosina jatkuvasti vahvistanut asiakashankintaa ja lisännyt lainojen myyntiä, ei sen intressi ole hankkia asiakkaita sillä kustannuksella, että odottaa parempia aikoja. Yhtenä syynä siihen voidaan myös nähdä kiristynyt lainsäädäntö, jossa myös asuntolainat määritellään lähtökohteisesti 35 %:n arvostuksella riskipainotetuksi saatavaksi, jolloin myönnettyjen lainojen tilalle tulee hankkia omaa pääomaa, kuten yritysrahoituksessakin. Toisaalta Säästöpankki Optian vakavaraisuus on hyvällä tasolla, jolloin sillä olisi varaa entisestään painottaa lainanmyöntöpolitiikkaansa. Säästöpankin perimmäinen tavoite on kuitenkin asiakkaiden säästämisen ja taloudellisen tilan parantaminen, joten kohtuuttomien riskien ottaminen ei ole Säästöpankki Optian moraalin mukaista.

Ylä-Savon talousalueella pienten paikkakuntien konttorit joutuvat vastaamaan kiristyneeseen kilpailuun. Jokaisessa tutkimukseen osallistuneen haastateltavan pankki-konttorin sijaitsemassa kunnassa tai taajamassa oli haastatteluhetkellä vähintään yksi kilpailijapankki. Korkotason ollessa matalalla myös marginaalierot ovat usein hyvin pieniä asiakkaasta riippuen. Kilpailukeinoiksi jääkin usein muu kuin hinta – palvelun kokonaisuus ja tarjottavat palvelut. Säästöpankki on saavuttanut useina viime vuosina kansainvälisen EPSI Rating -tutkimuksen mukaan asiakkaiden pankkityytyväisyyskyselyissä suomalaisten pankkien parhaimpia arvosteluja (Säästöpankeilla tyytyväisimmät asiakkaat 2013). Vaikka perinteinen konttoriasiointi on viime vuosina merkittävästi vähentynyt, on palvelulla ja sen laadulla tärkeä rooli kuitenkin niille, jotka

konkreettisia pankkipalveluita käyttävät. Etenkin laina-, sijoitus- tai palveluneuvonnan henkilökohtaisen tapaamisen laatu ja onnistuminen luovat pohjaa asiakkaan tulevan pankkisuhteen luomiseen ja sen rakentamiseen. Erityisesti suurempien liikepankkien karsiessa päivittäisasiointipalvelujaan tai jopa sulkiessaan konttoreita Säästöpankki Optialle jää enemmän tilaa markkina-alueelleen. Myös muu palvelun laatu, kuten puhelinpalvelu, tavoitettavuus ja verkko- sekä mobiilipalveluiden toimivuus, on korostunut. Vaikka vain harva asiakkaista käyttää kivijalkakonttorin palveluita päivittäisiin pankkipalveluiden hoitamiseen, on sen olemassaolo monille merkityksellistä. Kun palvelu ja sen laatu on huipputasoa, asiakkaat ovat jopa valmiita maksamaan siitä. Jos kilpailtaisiin pelkällä hinnalla, asiakas ei sitoutuisi pankkiin vaan kilpailuttaisi lainaansa tai talletustaan jatkuvasti. Viimeisen laina- tai talletusmarginaalin kilpailuttavat asiakkaat eivät ole Säästöpankki Optian tavoitelluinta asiakaskuntaa. Säästöpankki Optian yksi ehdoton kilpailuetu on asiakaspalvelu ja sen laatu. Tulevaisuudessa on tärkeää, että myös pienten paikkakuntien konttoriverkosto säilyy. Se herättää potentiaalisille asiakkaille paremman kuvan pankista. Kun pankki on ihmistä lähellä, myös sen slogan ”Säästöpankki auttaa aina”, toteutuu.

Heikentyneen taloustilanteen takia Säästöpankki Optian järjestämättömät lainat ovat lisääntyneet viimeisten parin vuoden aikana. Järjestämättömissä lainoissa pankin saaminen on eräännytynyt, ja suuret järjestämättömien lainaerien saamiset kertovat usein luottotappioiden tulevasta kasvusta. (Luottolaitosten tilinpäätökset n.d.) Vaikka Ylä-Savon talousalueen työllisyystilanne on pysynyt vaikeasta taloustilanteesta huolimatta kohtuullisen hyvänä, huomataan talouden taantuma pankissa. Suurin osa Säästöpankki Optian laina-asiakkaista on asuntovelallisia. Jos asiakkaan taloudellinen tilanne ajautuu huonoksi esimerkiksi lomautuksesta, työttömyydestä tai muusta taloudellisesta vaikeudesta johtuen, pankin viimeisenä vaihtoehtona on vakuudellisen kohteen realisoiminen. Kun huonossa taloustilanteessa ihmisillä ei ole motiivia sijoittaa uuteen asuntoon, samaan aikaan myytäviä asuntoja tulee yhä enemmän myyntiin asunnon tai kiinteistön omistajien maksuvaikeuksien vuoksi. Kun asuntoja on paljon myynnissä ja ostajia on vähän, asuntojen ja kiinteistöjen myyn-

tiajat pitkittyvät ja niiden hintoja joudutaan laskemaan. Erityisesti syrjäisemmillä seuduilla ostajaehdokkaita on entistä vähemmän. Säästöpankki Optialle tämä tarkoittaa Ylä-Savossa erityistä tarkkaavaisuutta asuntojen ja kiinteistöjen vakuusarvoja määrittäessä. Talouden taantumia ja pankin riskejä ajatellen on oleellista myös päivittää vakuusarvoja viimeistään siinä vaiheessa, jos asiakas on hakemassa esimerkiksi lisälainaa. Jotta Säästöpankki Optia pääsee vaikean taloustilanteen ylitse mahdollisimman pienin luottotappion, täytyy myös pankin antaa asiakkaille tarvittaessa joustoa. On ehdottoman tärkeää, että asiakas ja pankki ovat toisiinsa tasaisin väliajoin yhteydessä. Viimeistään silloin vaaditaan molemmilta osapuolilta aktiivisuutta, kun asiakkaalla on ongelmia maksukyvyn kanssa.

Suomen huonosta taloustilanteesta huolimatta valtio alkoi keräämään väliaikaista pankkiveroa kaikilta suomalaisilta, itsenäisiltä pankeilta. Väliaikaista pankkiveroa kerätään vuosina 2013–2015. Monet asiantuntijat ovat kritisoineet pankkiveron vaikutusta kansantalouteen. Pankit perivät pankkiveron asiakkailtaan joko suoraan tai välillisesti. (Repo 2013.) Säästöpankki Optian pankkiveron osuus oli vuonna 2013 noin miljoona euroa, noin viisi prosenttia sen vuoden tuloksesta. Säästöpankki Optialle väliaikainen pankkivero tarkoittaa lainamarginaalin kasvua sekä palveluiden hinnoittelun suurentumista. Toisaalta tilannetta kompensoi jo valmiiksi matala korkotaso.

Väestörakenteen pyramidin trendi Ylä-Savossa on ihanteelliseen väestörakennetrendiin verrattuna melko päinvastainen. Seutukunnan keski-ikä on tällä hetkellä noin 46 vuotta, kun se vuonna 1990 oli noin 37 vuotta. Tämä kertoo alueen suurten ikäluokkien saavuttavan pian eläkeiän. (Väestörakenteen muutokset vuosina 1990–2013 2014.) Samaan aikaan seutukunnan väkiluku on vähentynyt noin 57 000 ihmiseen, kun vuonna 1990 se oli noin 10 000 ihmistä enemmän (Väestömäärän kehitys vuosina 1985–2013 2014). Säästöpankki Optialle alueen väestön ikääntyminen ja väestön väheneminen tarkoittaa asiakkaiden palvelutarpeiden muuttumista sekä paineita asiakashankintaan ja haasteita ammattitaitoisen henkilöstön löytämiseksi. Kun suuri osa väestöstä lähentelee eläkeikää, kotitalouksien suuret investoinnit vähenevät tu-

lotason alentuessa. Niihin ainakin käytetään aiempaa vähemmän velkarahaa. Velkaran käytön vähentyminen merkitsee Säästöpankki Optialle muiden tuotteiden myynnin korostumista.

Kun suuret ikäluokat aikanaan vähenevät, suurena haasteena nähdään suurten ikäluokkien talletusten menettäminen. 1930- ja 1940-luvulla, sodan jälkeen syntyneet ovat eläneet nuoruusaikansa niukkuudessa ja oppineet säästämään. Useilla eläkeläisillä on huomattaviakin summia määräaikaistalletuksina pankkitileillään. Kun tämän ikäryhmän ihmiset aikanaan kuolevat, kuinka pankki saa pidettyä poismenneiden asiakkaiden suuria varallisuuksia pankissa tai miten niiden tilalle saadaan varallisuutta? Notariaattipalveluiden tarjoaminen on Säästöpankki Optialle yksi merkittävä keino saada pidettyä edes osa poismenneiden asiakkaiden varallisuudesta pankin sisällä. Kun edesmenneen asiakkaan omaiset ovat tyytyväisiä pankin tarjoamiin palveluihin, osa heistä haluaa tulla Säästöpankki Optian asiakkaaksi perintövarallisuus mukanaan. Säästöpankki Optian tulisi korostaa notariaattipalveluiden merkittävyyttä enemmän kuin tällä hetkellä. Vainajan perunkirjoitus ja perinnönjako ovat omaisille vaikeita asioita. Myös esimerkiksi kiinteistöjen kauppakirjojen laadinta ja pankissa oleva julkinen kaupanvahvistaja ovat tärkeitä tarjottavia palveluita. Säästöpankki Optian tulisi lisätä resursseja notariaattipalveluiden tehtävien hoitamiseen ja markkinoida näitä palveluita enemmän. Notariaattipalveluita enemmän tarjoamalla myös asiakashankinta tulisi helpottumaan.

Yhä suurempi osa nuorisosta muuttaa suurempiin kasvukeskuksiin tai kaupunkeihin työn tai opiskelujen perässä (Iisakkila 2013). Säästöpankki Optialle nuorison poismuutto seutukunnalta tarkoittaa erityisesti tuottavan, potentiaalisen laina-asiakkaiden vähenemistä. Toisaalta useat nuoret asiakkaat, jotka muuttavat pois paikkakunnalta, pyytävät usein esimerkiksi asuntolainatarjousta omasta pankistaan, Säästöpankki Optiasta. Usein nuoret, joiden vanhemmillä on esimerkiksi ollut laina Säästöpankki Optiasta, ovat saattaneet kuulla pankin ja asiakkaan välisestä onnistumisesta, mikä on tavallaan luonut jo suhteen nuoreen. Vaikka nuoret muuttaisivatkin muualle Suomeen, asiakassuhdetta voidaan ylläpitää ottamalla tasaisin väliajoin asiakkaaseen yhteyttä pankista ja selvittämällä mahdollisia palvelutarpeita, nykyistä tilannetta ja

niiden toimivuutta. Säästöpankkiryhmän kaikilla jäsenpankeilla on velvollisuus tarjota tiettyjä palveluita myös muiden Säästöpankkien asiakkaille. Näin ollen esimerkiksi Lapinlahden konttorin asiakas voi käydä allekirjoittamassa vakuusasiakirjan Tampereella toimivassa, itsenäisessä Säästöpankin konttorissa. Säästöpankkien yhteenliittymän myötä Säästöpankkien välinen yhteistyö tulee lähenemään ja ”ristiinasiointi” tulee entisestään helpottumaan.

Ammattitaitoisen henkilökunnan hankkiminen Ylä-Savoon nähdään myös merkittävänä haasteena. Säästöpankki Optian merkittävin avain kannattavan pankkiliiketoiminnan toteuttamiseksi, on ehdottomasti ammattitaitoinen ja sitoutunut henkilökunta. Ylä-Savon seutukunta on hieman syrjässä suuremmista kasvukeskuksista, joista suurin osa ammattitaitoista, potentiaalista työvoimaa valmistuu pankkitekniikan viin. Tosin Kuopion seutu on hyvin kasvavaa ja kehittyvää aluetta ja se on suhteellisen lähellä Ylä-Savoa. Tutkimuksien mukaan suurien kaupunkien lähiympäristö on nykyään ja tulevaisuudessa mieluisaa asuinalueita (Iisakkila 2013,3). Kun pankin menestyksen ehdoton edellytys on hyvä henkilöstö, Säästöpankki Optiassa on mietittävä keinoja sen saamiseksi tulevaisuudessa. Tärkeinä keinoina työntekijän sitouttamisessa on avoin työympäristö, haasteiden ja kehitysmahdollisuuksien tarjoaminen sekä palkitseva ja kannustava palkkaus.

Maatalous on viime vuosina kokenut kovia. Ylä-Savon seutukunnalla maataloudella ja erityisesti maidontuotannolla on myös valtakunnallisesti merkittävä painoarvo (Pohjois-Savon on maidon ykkösmaakunta 2009). Viimeisen vuosikymmenen aikana tilojen määrä on pienentynyt, mutta vastaavasti jäljelle jäävien tilojen koko on kasvanut (Virranranta 2013). Viime vuosien aikana maidon tuottajahinta on kuitenkin laskenut rajusti. Tällä hetkellä tuottajahinta on sillä tasolla, että tilat pääsevät kaikkien kulujen jälkeen juuri ja juuri nollatulokseen. Syynä maidon tuottajahinnan laskuun on ollut Venäjän markkinoiden hiipuminen ja kilpailun kiristyminen. Vaikeasta kannattavuudesta johtuen tilalliset ovat siirtäneet tai jopa unohtaneet suunnitelmissa olleita investointeja. Juuri investoiville tiloille matala korkotaso on ollut ehto maidon tuottajahintojen ollessa matalalla. (Virranranta 2015, 8.) Kun korkotaso alkaa nousta,

monet tilalliset ajautuvat ongelmiin, mikäli maidon tuottajahinta ei nouse samaan tahtiin. Hintojen laskuun useimmilla tiloilla ei ole varaa.

Säästöpankki Optialla on merkittävä osuus Ylä-Savon maatilallisten rahoituksessa. Jotta vaikean tilanteen yli päästäisiin, on sekä pankin että tilallisten oltava joustavia ja aktiivisia. Jotta suurimmilta riskeiltä vältyttäisiin, Säästöpankki Optian henkilöstöllä on oltava vahva, ajantasainen osaaminen maataloudessa tapahtuviin muutoksiin ja niiden ennustamiseen. Vaikka tilanne on vaikea, rohkeimmat maatalousyrittäjät ovat rohkenevaisia investoimaan tulevaisuuteen. Jos tilallisen taloudellinen tilanne on vakaa ja tila on valmiiksi melko omavarainen, ei investointeja pidä tietysti liikaa rajoittaa. On kuitenkin tilanteita, jolloin pankin on annettava edellytyksiä rahoitukselle. Jos esimerkiksi rakennetaan uusi, kallis navetta, yhtenä yksinkertaisena pankin kannalta riskiä alentavana keinona voidaan pitää sen konkreettista rakennuspaikkaa. Jos navetta joudutaan jostain syystä realisoimaan, on sen myyminen ulkopuoliselle helpompaa, kun se ei sijaitse maatilan välittömässä pihapiirissä. Suurien maatalo-asiakkaiden pankkisuhteessa on oleellista, että asiakas voi soittaa hänen rahoituksesta vastaavalle pankin yhteyshenkilölle milloin vain. Asiakkaan ja pankin välillä on oltava avoin luottamusside, jolloin pankki voi tukea asiakasta mahdollisimman hyvin.

Pankkeja koskeva lainsäädäntö on viime vuosina kiristynyt merkittävästi. Lainsäädäntöjen uudistamisen taustana on vuoden 2007 finanssikriisin aikana huomatu pankkien riskienottoon liittyvät heikkoudet. Uuden Basel III -säädöksen tavoitteena on vahvistaa pankkijärjestelmän vakautta ja luotettavuutta kolmella eri tavalla: vähimmäispääomavaatimuksia kiristämällä, pankkien valvontaa lisäämällä sekä markkina-kuria lisäämällä. Vähimmäispääomia kiristetään kolmella eri tavalla: omien, laadukkaampien varojen lisäämällä, riskipainotettuja saamisia vähentämällä sekä vähimmäisvakavaraisuussuhdetta kasvattamalla. (Liikanen 2012, 444.) Säästöpankki Optialle vähimmäispääomavaateiden kiristäminen tarkoittaa, että riskipitoisten lainojen, erityisesti myönnettyjen yrityslainojen, tilalle on hankittava omaa pääomaa. Mikäli pankki ei saa riskipainoisten saamisten tilalle vastaavaa varallisuutta, sen vakavaraisuussuhdeluku laskee. Säästöpankki Optian vakavaraisuussuhdeluku onkin viimevu-

sina hieman laskenut johtuen myönnettyjen lainojen lisääntymisestä. Koska riskipainosten saamisten tilalle hankittava varallisuus ei ole pankille ilmaista, myönnettyjen lainojen lainamarginaalit tulevat nousemaan. Jotta yksittäisiä pankkeja valvovat viranomaiset pystyvät tehokkaasti seuraamaan pankkien tilannetta, raportointivaateet lisääntyvät merkittävästi. Säästöpankkien uuden yhteenliittymän ansiosta merkittävimpin raportointivelvollisuus viranomaisille jää kuitenkin Säästöpankkien keskusyhteisölle, jolloin Säästöpankki Optia voi hyödyntää omat resurssinsa tuottavaan pankkiliiketoimintaan ja sen tehostamiseen. Markkinakurin kiristyminen tarkoittaa julkistamisvaatimusten avoimeen julkaisemista – yksittäiset pankit ovat lainsäädäntövaateiden mukaan velvollisia julkaisemaan avoimesti osavuosikatsaukset ja tilinpäätöstietonsa.

Finanssivalvonta myönsi lokakuussa 2014 Säästöpankkiliitto Osk:lle toimiluvan, jonka myötä se voi toimia muodostettavan Säästöpankkien yhteenliittymän keskusyhteisönä (Lehdistötiedote 2014). Uusien lainsäädäntövaateiden mukaan Säästöpankkien yhteenliittymä on viranomaisten silmissä yhtä pankkia. Yhteenliittymään kuuluvilla jäsenpankeilla on yhteisvastuu toistensa velkoihin. Yhteisvastuullisuus tarkoittaa sitä, että mikäli yhteenliittymän yksittäinen toimija ei selviä veloistaan, jäsenpankeilla on velvollisuus kattaa velat. Todellisuudessa kaikki yhteenliittymän jäsenpankit toimivat täysin itsenäisesti, mikäli ongelmia ei ilmene. Jäsenpankeilta kerätään varallisuutta Säästöpankkien keskusyhteisöön maksuvalmiusreserviin sekä markkinointia ja hallinnointia varten. (Lassila 2013.) Päävastuu koko pankin raportointivelvoitteista jää Säästöpankkien keskusyhteisölle, jolloin yksittäiset pankit pystyvät käyttämään resurssinsa kannattavaan pankkiliiketoimintaan. Aikaisemmin yksittäisillä pankeilla oli suurempi vastuu myös markkinoinnista, mutta yhteenliittymän ansiosta päävastuu markkinoinnista keskittyy Säästöpankkien keskusyhteisölle.

Aikaisemmin Säästöpankki Optialla ei ollut mahdollisuutta kerätä varallisuutta niin kutsuuilta ”tukkumarkkinoilta”. Säästöpankkien keskusyhteisön tavoitteena on rakentaa uusi kiinteistöluottopankki. Asuntoluottopankin toiminnan toteutuessa jokaisella jäsenpankilla on mahdollisuus saada varallisuutta sitä kautta. Nykyään Säästöpankki Optia on kerännyt varallisuutensa pääasiassa asiakkaidensa talletuksilla sekä

laskemalla liikkeelle joukkovelkakirjoja. Aikaisemmin Säästöpankki Optia pystyi keräämään varallisuutta Aktia hypoteekkipankki Oyj:n yhteistyökumppanina, mutta Aktian irtisanoessa sopimuksen myös luottojen välittäminen loppui. Varojen keruu joukkovelkakirjamarkkinoilta loppui myös yhteenliittymän myötä. Tulevaisuuden kannalta asuntoluottopankin toiminta on edellytyksenä kannattavalle kasvulle. Jos ja kun Säästöpankkien keskusyhteisö saa asuntoluottopankin toimintaan, Säästöpankki-brändin ja luotettavuuden rakentaminen vie aikansa. Kansainvälisillä markkinoilla sijoituskohteen ollessa uusi ja tuntematon, sijoittajat vaativat sijoituksilleen suurempaa tuottoa, jolloin Säästöpankkien keskusyhteisön on maksettava saamastaan varallisuudesta suurempaa korkoa. Kun toiminta ”tukumarkkinoilla” vakiintuu ja saa yleisön luottamuksen, myös sijoittajien tuotto-odotukset laskevat riskin pienentyessä, jolloin Säästöpankit saavat edullisempaa varallisuutta käyttöönsä. Säästöpankki Optialle asuntoluottopankin perustaminen on ehdoton edellytys toiminnan kasvua ajatellen. Säästöpankkien yhteenliittymä nähdään kokonaisuudessaan hyvin positiivisena asiana. Se on askel kohti tulevaisuutta. Aikaisempaa pankkimaailmaa ei enää ole, eikä pankki selviä uusista lainsäädäntövelvoitteista ilman hyvää taustajoukkoa.

Luotettavuuden arviointi

Laadullisen tutkimuksen yksi tärkein luotettavuuden mittari on tarkka dokumentointi. On tärkeää, että lukija saa tarkan kuvan siitä, kuinka tutkimus on toteutettu ja mitkä asiat siihen ovat vaikuttaneet. Mitä tarkemmin opinnäytetyön yksityiskohdat, ratkaisut ja perustelut on kuvattu, sitä paremman kuvan lukija saa työstä. (Kananen 2010, 68–69.) Tutkimuksen eri vaiheet on selvitetty kohta kohdalta. Tarkan dokumentoinnin lähtökohtana on tutkimustulosten tarkka litterointi. Tämän opinnäytetyön dokumentaatio on kokonaisuudessaan toteutettu täsmällisesti, eikä lukijalle pitäisi jäädä mistään kohdasta epäselvää tai epäloogista kuvaa.

Kaikki tutkimukseen valitut haastateltavat olivat haastatteluhetkellä toimineet jo useamman vuoden ajan sen hetkisissä tehtävissä. Tutkimuksen kannalta olennaista oli, mitkä haastateltavien ammattitaito ja kokemukset ovat tutkimuksen luotettavuutta ja realistisia tuloksia ajatellen. Haastattelujen edetessä haastattelija huomasi

hyvinkin nopeasti, kuinka tulokset alkoivat toistaa itseään. Pankinjohtajien ja kontto-
reiden johtajien välillä ei havaittu näkemuseroja, mutta huomattiin, että pankinjohta-
jien tiedot ja ajatukset olivat laajempia liittyen pankin hallinnollisiin asioihin, kuten
pankkien lainsäädäntövaateisiin ja Säästöpankkien yhteenliittymään.

Saturaatiolla eli tutkimustulosten kylläntyneisyydellä pystytään tehokkaasti arvioi-
maan kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen aineisto on saturoitu-
nut eli kylläntynyt silloin, kun tutkimustulokset alkavat toistaa itseään, eikä vastauk-
sista saada enää uutta tietoa. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on olennaista,
että haastateltavien määrä on riittävä. Mikäli haastattelujen edetessä tutkittavasta
aiheesta paljastuu jatkuvasti uusia asioita, on haastateltavien joukkoa jopa kasvatet-
tava, jotta vastaukset saturoituvat eli kylläntyvät. (Kananen 2010, 70.) Tämän tutki-
muksen tulosten huomattiin saturoivan jo ensimmäisten haastattelujen jälkeen.

Koska teemahaastattelurungosta oli ennen varsinaisia teemahaastatteluja toteutettu
esihaastattelu alan ammattilaisen kanssa yhteistyössä, myös tutkimustulokset olivat
sen mukaisia – teemahaastatteluissa ei noussut esille yhtään uutta asiahaaraa, joka
aiheuttaisi merkittäviä haasteita Säästöpankki Optialle Ylä-Savossa. Esihaastattelun
tarkoituksena on, että teemahaastattelun sisältö muokkautuu juuri tutkimusongel-
man selventämiseen ja sen ympärille muotoutuviin tutkimuskysymyksiin (Bell 2006).
Esihaastattelijana tässä opinnäytetyössä toimi henkilö, joka on toiminut yli 10 vuotta
itsenäisen paikallispankin toimitusjohtajana ja pankkialalla yhteensä 25 vuotta.

Lukija saa opinnäytetyöstä luotettavamman kuvan, jos työssä on pystytty esittämään
asioita monista näkökulmista, monimenetelmällisesti. Tätä monimenetelmää kutsu-
taan triangulaatioksi. (Kananen 2010, 72–73.) Vertailuaineistona tässä tutkimuksessa
käytettiin Säästöpankki Optian tilinpäätöstietoja sekä kaikkien Suomessa toimivien
Säästöpankkien yhteenlaskettuja tilinpäätöstietoja. Triangulaation avulla tutkimustu-
loksia pystytään tehokkaasti vertailemaan luotettavaan, varmaan tietoon, jolloin luki-
jalle jää luotettavampi kuva tutkimuksesta.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat tekijät on määritelty jo opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa. Tutkimus toteutettiin alusta loppuun saakka valmiiksi määriteltyjen kriteereiden puitteissa. Opinnäytetyön kaikki osa-alueet: teoreettinen viitekehys, tutkimuksen toteuttaminen ja sen tulokset on pyritty toteuttamaan alusta loppuun huolellisesti, kvalitatiivisen tutkimuksen ohjeiden mukaan. Luotettavuutta on tarkasteltu useilta eri puolilta luotettavuustarkastelun sekä ohjeiden mukaan. Näiden perustelujen mukaan tutkimusta ja sen tuloksia voidaan pitää hyvin luotettavina.

Jatkotutkimukset

Tästä opinnäytetyöstä voidaan johtaa useita eri jatkotutkimuksia. Tämän työn tavoitteena oli selvittää Säästöpankki Optian haasteet Ylä-Savossa. Jatkotutkimuksissa voitaisiin syventyä tutkimustuloksista havaittuihin yksittäisiin haasteisiin, kuten palvelutarpeiden muutokseen ja niiden tarpeisiin tai maatalouden kehitykseen pankin näkökulmasta ajatellen. Talouden taantumien ja lainsäädäntövaateiden vaikutuksista on jo olemassa useita tutkimustuloksia, joten niiden tutkimisella ei välttämättä saavuteta uutta tietoa.

Maatalouden kehityksellä on merkittävä vaikutus niin alueella toimiviin pankkeihin kuin alueen taloudelle yleensäkin. Aiheeseen voisi syventyä haastattelemalla myös esimerkiksi maidontuottajia ja selvittämällä myös, mitkä ovat heidän näkökulmastaan oleellisia tulevaisuuteen vaikuttavia haasteita heidän sekä pankkien välisessä yhteistyössä. Näistä haasteista saadaan myös selville se, mitkä ovat pankin kannalta olennaisimmat maatalousrahoitukseen liittyvät haasteet nyt ja tulevaisuudessa ja kuinka niistä voitaisiin selvitä.

Lähteet

- Aktia Hypoteekkipankki. 2012. Aktia: Sijoittajasuhteet. Viitattu 4.2.2015. [Http://www.aktia.com/fi/velkasijoittajat/aktia-hypoteekkipankki](http://www.aktia.com/fi/velkasijoittajat/aktia-hypoteekkipankki).
- Ala-Nissilä, O. 2011. Ulos finanssikriisistä. Helsinki: Otava.
- Basel Committee on Banking Supervision. N.d. Bank for international settlements. Viitattu 9.3.2015. [Http://www.bis.org/bcbs/](http://www.bis.org/bcbs/).
- Basel Committee on Banking Supervision reforms – Basel III. 2014. Bank for international settlements: Basel Committee on Banking Supervision. Viitattu 9.3.2015. [Http://www.bis.org/bcbs/basel3/b3summarytable.pdf](http://www.bis.org/bcbs/basel3/b3summarytable.pdf).
- Basel III phase-in-arrangements. 2014. Bank for International Settlements: Basel Committee on Banking Supervision. Viitattu 9.3.2015. [Http://www.bis.org/bcbs/basel3/basel3_phase_in_arrangements.pdf](http://www.bis.org/bcbs/basel3/basel3_phase_in_arrangements.pdf).
- Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems. 2010. Bank for international settlements: Basel Committee on Banking Supervision. Päivitetty 6/2011. Viitattu 29.11.2014. [Http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf](http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf).
- Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools. 2013. Bank for international settlements: Basel Committee on Banking Supervision. Julkaistu 1/2013. Viitattu 9.3.2015. [Http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf](http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf).
- Basel III: The Net Stable Funding Ratio. 2014. Bank for international settlements: Basel Committee on Banking Supervision. Päivitetty 11.4.2014. Viitattu 9.3.2015. [Http://www.bis.org/publ/bcbs271.pdf](http://www.bis.org/publ/bcbs271.pdf).
- Bell, J. 2006. Doing your research project: A guide for first-time researchers in education, health and social science. 4. Edition. Berkshire: Open university press.
- Elinkeinoharjoittajat nostaneet korkoja maltillisesti. 2014. Suomen pankki. Kuukausitiedote 28.11.2014. Viitattu 4.12.2014. [Http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/tase_ja_korko/Pages/index_28_11_2014.aspx](http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/tase_ja_korko/Pages/index_28_11_2014.aspx).
- Eskola, J. & Suoranta, J. P. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 2. Painos. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-kustannus, 24–42.
- Euribor. N.d. Tietoa euribor-korosta. Viitattu 11.12.2014. [Http://www.euribor-rates.eu/](http://www.euribor-rates.eu/).

Euribor-korot kuukausittain. 2014. Suomen pankki: Tilastot. Päivitetty 1.12.2014. Viitattu 11.12.2014. [Http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/korot/pages/tilastot_markkina-ja_hallinnolliset_korot_euriborkorot_kk_chrt_fi.aspx](http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/korot/pages/tilastot_markkina-ja_hallinnolliset_korot_euriborkorot_kk_chrt_fi.aspx).

Euroopan pankeilta puuttuu 70 miljardia euroa. 2013. Taloussanomien 25.9.2013. Viitattu 17.2.2015. [Http://www.taloussanomien.fi/rahoitus/2013/09/25/euroopan-pankeilta-puuttuu-70-miljardia-euroa/201313363/12](http://www.taloussanomien.fi/rahoitus/2013/09/25/euroopan-pankeilta-puuttuu-70-miljardia-euroa/201313363/12).

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/36/EU. 2013. Päivitetty 27.6.2013. Viitattu 29.11.2014. [Http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:176:0338:0436:FI:PDF](http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:176:0338:0436:FI:PDF).

Farquhar, J.D. & Meidan, A. 2010. Marketing Financial Services. Palgrave Macmillan.

Finanssikriisin vaikutuksista Suomen talouteen. 2011. Suomen pankki 18.1.2011. Viitattu 3.11.2014. [Http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/selvitykset_ja_raportit/bof_online/Documents/BoF_Online_01_2011.pdf](http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/selvitykset_ja_raportit/bof_online/Documents/BoF_Online_01_2011.pdf).

Hilli, K. 2015. Säästöpankki Optian toimitusjohtaja. Säästöpankki Optia. Haastattelu 9.1.2015.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Iisakkila H. 2013. Täydennysrakentaminen kaupungin läheiselle maaseudulle. Opin- näytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu, Tekniikan ala, Ympäristötekniikan koulutusohjelma. Viitattu 12.1.2015. [Http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/68463/iisakkila_Henna.pdf?sequence=1](http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/68463/iisakkila_Henna.pdf?sequence=1).

Isotalus, P. 2014. Liikenne: Euroalueen pankkien pääomien laadussa on yhä eroja. Kauppalehti 28.10.2014, 4–5.

Jokivuolle, E & Vauhkonen, J. 2010. Pankkien vakavaraisuussäätelyn muuttamiseen. Suomen Pankki. Euro ja Talous 29.1.2010, 9–19.

Kananen, J. 2008. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja taustat. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2010. Opin- näytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kontkanen, E. 2009. Pankkitoiminnan käsikirja. 2. p. Jyväskylä: Finanssi- ja vakuutus- kustannus.

Kontkanen, E. 2011. Pankkitoiminnan käsikirja. 3. p. Jyväskylä: Finanssi- ja vakuutus- kustannus.

Korot, kulut ja lyhennystavat vaikuttavat kokonaiskustannuksiin. 2014. Finanssivalvonta 25.3.2014. Viitattu 11.12.2014. <http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssi-asiakas/Tuotteita/Lainat/Korot/Pages/Default.aspx#.VllrQTGsWy0>.

Kyrö, P. 2003. Tieteellinen tutkimusprosessi: Tutkimusprosessin vaiheet ja raportointi. Viitattu 16.3.2015. http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimusprosessi/01_tieteellinen_tutkimusprosessi/tutkimusprosessi1/400.

Laitinen, J. 2011. Yritysrahoitus ja pankkitoiminta lisääntyvän sääntelyn kourissa. Aktia Oyj. Viitattu 27.11.2014. [http://www.oulu.chamber.fi/tiedostot/Ajankoh- taista/Yritysrahoitus%20ja%20pankkitoiminta%20110504%20\(2\)\[1\].pptx](http://www.oulu.chamber.fi/tiedostot/Ajankoh- taista/Yritysrahoitus%20ja%20pankkitoiminta%20110504%20(2)[1].pptx).

Lassila, A. 2012. Moody`s: Pankkivero heikentää suomalaispankkien luottonäkymiä. Helsingin Sanomat 30.11.2012. Viitattu 19.3.2015. <http://www.hs.fi/talous/a1305624173920>.

Lassila, A. 2013. Säästöpankit muodostavat yhteisvastuullisen yhteenliittymän – kuusi jää pois. Helsingin sanomat 29.11.2013. Viitattu 7.1.2015. <http://www.hs.fi/talous/a1385692800880>.

Lehtonen, S. 2015. Valioloaisen maidon perushinta putoaa 35–37 senttiin. Maaseudun tulevaisuus 28.1.2015, 8.

Liikanen, E. 2012. Pankkisektorin rakenteiden muuttumisesta kriisin jälkeen. Kansantaloudellinen aikakauskirja 4 / 2012. <http://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/images/stories/kak/KAK42012/kak42012liikanen.pdf>.

Luottolaitosten tilinpäätökset. N.d. Suomen virallinen tilasto. Tilastokeskus: verkkojulkaisu. Viitattu 2.2.2015. <http://www.stat.fi/til/llai/kas.html>.

Luottoyhteisöt. 2014. Finanssivalvonta. Päivitetty 26.9.2014. Viitattu 14.11.2014. <http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Palveluntarjoajat/Pankkiala/Luottoyhteisot/Pages/Default.aspx#.VGXITfmsWy0>.

Niemi, E. 2004. Kaupungin rajat – Laitakaupunki, esikaupunki, nukkumalähiö. Hyvinvointikatsaus 2014, 4-13. Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/tup/hyvinvointikatsaus/hyka3-04niemi.pdf>.

Näin luet pankkien tunnuslukuja. 2013. Talouselämä: Analyysit. Päivitetty 28.5.2013. Viitattu 2.2.2015. <http://www.talouselama.fi/analyysit/nain+luet+pankkien+tunnuslukuja/a2070988>.

Osavuosisikatsaus 1.1.–30.6.2014. 2014. Säästöpankki Optia 5.8.2014. Viitattu 23.3.2015. <http://www.saastopankki.fi/documents/34660/103936/Osavuosisikatsaus%20Optia.pdf/1cf3c6d8-fb0a-43ad-ab03-e18cf6c73226>.

Paineita pankkien vakavaraisuussäätelyn muuttamiseen. 2010. Suomen pankki 29.1.2010. Viitattu 17.2.2015. [Http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/euro_ja_talous/euro_ja_talous_vanhat/Documents/ET_1_10_EsaJokivuolle-JukkaVauhkonen.pdf](http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/euro_ja_talous/euro_ja_talous_vanhat/Documents/ET_1_10_EsaJokivuolle-JukkaVauhkonen.pdf).

Pankki- ja rahoitusalan palveluntarjoajat. 2014. Finanssivalvonta. Päivitetty 3.4.2014. Viitattu 9.3.2015. [Http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Palveluntarjoajat/Pankkiala/Pages/Default.aspx](http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Palveluntarjoajat/Pankkiala/Pages/Default.aspx).

Pankkiveron eräpäivä on 30. huhtikuuta. 2014. Vero: Tiedotteet. Päivitetty 27.3.2014. Viitattu 19.3.2015. [Http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tiedotteet/Pankkiveron_eraiva_on_30_huhtikuuta\(32292\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Tietoa_Verohallinnosta/Tiedotteet/Pankkiveron_eraiva_on_30_huhtikuuta(32292)).

Pohjois-Savo on maidon ykkösmaakunta. 2009. Pohjois-Savon liiton tiedotuslehti. Viitattu 17.2.2015. [Http://www.pohjois-savo.fi/multimagazine/web/2009/1-2009/Merkitys/index.php](http://www.pohjois-savo.fi/multimagazine/web/2009/1-2009/Merkitys/index.php).

Rahkonen. 2015. Yritysluottojen kasvu vauhditti Jyväskylän Optiaa. Keski-suomalainen: Talous 28.2.2015.

Rahoitusjärjestelmän vakaus. N.d. Euroopan keskuspankki. Viitattu 11.11.2014. [Https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/stability/html/index.fi.html](https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/stability/html/index.fi.html).

Repo, E. 2013. Nordea ja OP-ryhmä maksavat yhdessä 100 miljoonaa uutta pankkiveroa. Arvopaperi 11.3.2013. Viitattu 19.3.2015. [Http://www.arvopaperi.fi/uutiskisto/nordea+ja+opryhma+maksavat+yhdessa+100+miljoonaa+uutta+pankkiveroa/a885628](http://www.arvopaperi.fi/uutiskisto/nordea+ja+opryhma+maksavat+yhdessa+100+miljoonaa+uutta+pankkiveroa/a885628).

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Osuuskunta vastapaino.

Shin, H. 2011. Global Banking Glut and Loan Risk Premium. Viitattu 9.3.2015. [Https://www.imf.org/external/np/res/seminars/2011/arc/pdf/hss.pdf](https://www.imf.org/external/np/res/seminars/2011/arc/pdf/hss.pdf).

Suomen virallinen tilasto. 2014. Kansantatouden tilinpito. Helsinki: Tilastokeskus. Päivitetty 2.3.2015. Viitattu 29.3.2015. [Http://www.stat.fi/til/vtp/2014/vtp_2014_2015-03-02_tie_001_fi.html](http://www.stat.fi/til/vtp/2014/vtp_2014_2015-03-02_tie_001_fi.html).

Säästöpankki Optia. 2014. Säästöpankki Optian esittely. Esite. Säästöpankki Optian tietojärjestelmässä. Viitattu 15.1.2015.

Säästöpankeilla on tyytyväiset asiakkaat. 2013. Säästöpankit: Uutinen 7.10.2013. Viitattu 21.3.2015. [Http://www.mynewsdesk.com/fi/saastoepankki/news/saestoepankeilla-on-tyytyvaeiset-asiakkaat-67825](http://www.mynewsdesk.com/fi/saastoepankki/news/saestoepankeilla-on-tyytyvaeiset-asiakkaat-67825).

Säästöpankkien yhteenliittymä sai Finanssivalvonnalta toimiluvan. 2014. Säästöpankki 14.10.2014. Lehdistötiedote. Viitattu 7.1.2015. [Http://www.saastopankki.fi/documents/29308/227138/yhteenliittym%C3%A4tiedote171014.pdf/57bb4f35-13ea-4118-a33f-fd8f0845b331](http://www.saastopankki.fi/documents/29308/227138/yhteenliittym%C3%A4tiedote171014.pdf/57bb4f35-13ea-4118-a33f-fd8f0845b331).

Talouden näkymät. 2014. Euro & Talous 3 / 2014. Suomen pankki. Viitattu 14.2.2015. [Http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/euro_ja_talous/talouden_nakymat/Documents/ET314.pdf](http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/euro_ja_talous/talouden_nakymat/Documents/ET314.pdf).

The Financial Crisis Inquiry Commission. 2011. The Financial Crisis Inquiry Report. Viitattu 17.2.2015. [Http://fcic-static.law.stanford.edu/cdn_media/fcic-reports/fcic_final_report_full.pdf](http://fcic-static.law.stanford.edu/cdn_media/fcic-reports/fcic_final_report_full.pdf).

The origins of the financial crisis: Crash course. 2013. The Economist 7.9.2013. Viitattu 23.3.2015. [Http://www.economist.com/news/schoolsbrief/21584534-effects-financial-crisis-are-still-being-felt-five-years-article](http://www.economist.com/news/schoolsbrief/21584534-effects-financial-crisis-are-still-being-felt-five-years-article).

Tilinpäätöksen avainluvut 2011-2013. 2014a. Finanssivalvonta: Säästöpankki Optia. Päivitetty 4.4.2014. Viitattu 23.1.2015. [Http://www.finanssivalvonta.fi/FI/Tilastot/Tilinpaaotokset/Pages/Tilinpaaotokset.aspx](http://www.finanssivalvonta.fi/FI/Tilastot/Tilinpaaotokset/Pages/Tilinpaaotokset.aspx).

Tilinpäätöksen avainluvut 2011-2013. 2014b. Finanssivalvonta: Säästöpankit yhteensä. Päivitetty 4.4.2014. Viitattu 23.1.2015. [Http://www.finanssivalvonta.fi/FI/Tilastot/Tilinpaaotokset/Pages/Tilinpaaotokset.aspx](http://www.finanssivalvonta.fi/FI/Tilastot/Tilinpaaotokset/Pages/Tilinpaaotokset.aspx).

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uud. p. Helsinki: Tammi.

Vakavaraisuusvalvonta. 2011. Finanssivalvonta. Päivitetty 17.11.2011. Viitattu 27.11.2014. [Http://www.finanssivalvonta.fi/fi/valvonta/vakavaraisuusvalvonta/pages/Default.aspx](http://www.finanssivalvonta.fi/fi/valvonta/vakavaraisuusvalvonta/pages/Default.aspx).

Valvottavien taloudellinen tila ja riskit. 2013. Finanssivalvonta. Päivitetty 18.9.2013. Viitattu 9.3.2015. [Http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tiedotteet/Analyysit_tutkimukset/Documents/Valtari_2_2013.pdf](http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tiedotteet/Analyysit_tutkimukset/Documents/Valtari_2_2013.pdf).

Vauhkonen, J. 2010. Basel III -uudistus parantaa pankkien riskinkantokykyä. Euro & Talous 12.10.2010. Viitattu 27.11.2014. [Http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/euro_ja_talous/euro_ja_talous_vanhat/Documents/ET_3-2010_JukkaVauhkonen.pdf](http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/euro_ja_talous/euro_ja_talous_vanhat/Documents/ET_3-2010_JukkaVauhkonen.pdf).

Vesala, J. 2010. Finanssikriisin opetukset sijoitustoiminnan riskienhallintaan sekä eläkelaitosten valvontaan. Finanssivalvonta. Päivitetty 26.5.2010. Viitattu 19.11.2014. [Http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tiedotteet/Esitelmat/Arkisto/Documents/Vesala_ESY_260510.pdf](http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Tiedotteet/Esitelmat/Arkisto/Documents/Vesala_ESY_260510.pdf).

Virranranta. 2013. Paa maitoa tulemaan. Savon Sanomat. Mielipidekirjoitus. Päivitetty 13.2.2013. Viitattu 29.1.2015. [Http://www.savonsanomat.fi/mielipide/artikkelit/paa-maitoa-tulemaan/1297860#.URySok4g41g.email](http://www.savonsanomat.fi/mielipide/artikkelit/paa-maitoa-tulemaan/1297860#.URySok4g41g.email).

Väestömäärän kehitys vuosina 1985–2013. 2014. Tilastokeskus. Viitattu 17.2.2015. [Http://pxweb2.stat.fi/graph/Graphpage.aspx?matrix=060_vaerak_tau_107&ti-meid=2015217575390&lang=3&ssid=1502171658023&ACTION=#top](http://pxweb2.stat.fi/graph/Graphpage.aspx?matrix=060_vaerak_tau_107&ti-meid=2015217575390&lang=3&ssid=1502171658023&ACTION=#top).

Väestörakenteen muutokset vuosina 1990–2013. 2014. Tilastokeskus. Viitattu 23.2.2015. [Http://193.166.171.75/graph/?matrix=048_vaerak_tau_203&ti-meid=2015223462488&lang=3#top](http://193.166.171.75/graph/?matrix=048_vaerak_tau_203&ti-meid=2015223462488&lang=3#top).

Yli 190 vuotta Säästöpankkihistoriaa. 2014. Säästöpankkiryhmän historia esite. Julkaistu 3 / 2014. Viitattu 19.2.2015. [Http://www.saastopankki.fi/documents/10180/668819/Sp-ryhm%C3%A4n+historia+03_2014.pdf/2d9a5dd9-67e3-416d-9feb-496375e1adeb](http://www.saastopankki.fi/documents/10180/668819/Sp-ryhm%C3%A4n+historia+03_2014.pdf/2d9a5dd9-67e3-416d-9feb-496375e1adeb).

Ylä-Savon alue. 2014. Viitattu 11.1.2015. [Http://www.yla-savo.fi/fi/Yla-Savon-alue](http://www.yla-savo.fi/fi/Yla-Savon-alue).

Ylä-Savon kehitys. 2013. Vahvuuksina maito, metsä ja metalli. Päivitetty 2.12.2013. Viitattu 12.1.2015. [Http://www.ylasavonkehitys.fi/Suomeksi/Alueen-kehittaminen/Yla-Savon-karkitoimialat](http://www.ylasavonkehitys.fi/Suomeksi/Alueen-kehittaminen/Yla-Savon-karkitoimialat).

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelulomake

Kuinka Säästöpankki Optia kykenee toteuttamaan kannattavaa pankkiliiketoimintaa pienissä, (taantuvissa) Ylä-Savon konttoreissa?

Haasteita?

- Vanhentuva väestö / muuttoliike suurempiin kaupunkeihin
- Uudet lainsäädäntövaateet
- Heikentynyt taloustilanne
- Uusi Säästöpankkien yhteenliittymä
- Vakuuksien arvot

1. Kuinka asiakaskuntanne on viimevuosina muuttunut ja mikä on asiakaskunnan ikärakenne?
2. Kuinka suuri osa asiakkaista on paikkakunnan ulkopuolelta?
3. Millä keinoilla vanhat asiakkaat (etenkin paikkakunnan ulkopuoliset asiakkaat) saadaan pidettyä tulevaisuudessakin asiakkaina?
4. Millä keinoilla haetaan kasvua, vai onko se edellytyksenä kannattavalle toiminnalle?
5. Kuinka uusien lainsäädäntövaateiden voimaantulo näkyy asiakkaille?
6. Kuinka uusista lainsäädäntövaateista selvitään? Mitä työtä se konkreettisesti lisää?
7. Mitkä ovat vaihtoehtoiskeinot tulojen lisäämiseksi tilanteessa, jossa korkokate on heikko?
8. Voidaanko heikkoa taloustilannetta pitää mahdollisuutena tulevaisuutta varten? Kannattaako tulevaisuuteen entisestään panostaa tämän hetkisen katteen kustannuksella?
9. Mikä on teidän konttorin otto- / antolainauksen suhde?
10. Kuinka Säästöpankkien yhteenliittymä on vaikuttanut toimintaan?
11. Tulevatko yhteenliittymästä aiheutuvat kustannukset vaikuttamaan asiakashintoihin?
12. Mitä muita haasteita näet Säästöpankki Optialla olevan lähitulevaisuudessa Pohjois-Savon taantuvilla, pienillä paikkakunnilla?

Liite 2. Säästöpankki Optian tilinpäätös 2011–2013

Säästöpankki Optia

Tuhat EUR	2013	2012	2011
RAHOITUSKATE	25 822	23 868	22 302
Palkkiotuotot, netto	9 686	8 615	7 347
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	1 511	632	- 2 082
Liiketoiminnan muut tuotot	4 892	3 288	2 390
Hallintokulut	16 419	15 441	13 369
Poistot ja arvonalentumiset	596	581	561
Liiketoiminnan muut kulut	3 541	2 230	2 290
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	727	710	195
Liikevoitto/-tappio	20 629	17 440	13 541
Käteiset varat	1 529	1 619	1 638
Saamiset luottolaitoksilta	54 883	41 299	60 700
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	845 604	757 497	656 731
Saamistodistukset	207 899	151 322	119 020
Taseen muut varat yhteensä	78 461	98 594	88 948
VASTAAVAA YHTEENSÄ	1 188 376	1 050 330	927 036
Velat luottolaitoksille	64 225	60 658	30 446
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	848 768	817 784	748 321
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	94 638	0	0
Taseen muu vieras pääoma yhteensä	14 699	21 346	18 411
Tilinpäätössiirtojen kertymä	37 807	33 292	29 136
Oma pääoma	128 240	117 250	100 723
	1 188 376	1 050 331	927 036
VASTATTAVAA YHTEENSÄ			
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	56 219	60 247	51 012

Omat varat yhteensä	140 819	129 302	113 210
Riskipainotetut erät yhteensä	764 808	689 752	594 333

TUNNUSLUVUT

	2013	2012	2011
Vakavaraisuussuhdeluku (%)	18.4	18.7	19.0
Järjestämättömät saamiset, (%)	0.9	1.0	0.5
Kulut /tuotot (%)	49.0	50.1	54.1
Liikevoitto /keskitase (%)	1.8	1.8	1.6
Taseen kasvu (%)	13.1	13.3	13.1

Säästöpankki Optian tilinpäätöksen avainluvut 2011–2013. (Tilinpäätöksen avainluvut 2011–2013 2014a)

Liite 3. Kaikkien Säästöpankkien yhteenlaskettu tilinpäätös 2011–2013

Säästöpankit yhteensä			
Tuhat EUR	2013	2012	2011
RAHOITUSKATE	135 540	144 329	147 211
Palkkiotuotot, netto	70 523	64 028	55 547
Arvopaperikaupan ja valuuttatoiminnan nettotuotot	2 290	1 323	- 4 472
Liiketoiminnan muut tuotot	37 406	21 322	18 437
Hallintokulut	129 047	128 939	120 504
Poistot ja arvonalentumiset	5 314	5 615	5 601
Liiketoiminnan muut kulut	29 845	22 937	22 368
Arvonalentumistappiot luotoista ja muista sitoumuksista	8 546	6 396	2 898
Liikevoitto/-tappio	73 007	67 114	65 353
Käteiset varat	27 539	29 567	26 790
Saamiset luottolaitoksilta	773 880	614 321	700 754
Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	6 601 965	6 241 428	5 666 758
Saamistodistukset	817 252	760 078	717 776
Taseen muut varat yhteensä	849 860	749 709	656 192
VASTAAVAA YHTEENSÄ	9 070 496	8 395 102	7 768 269
Velat luottolaitoksille	403 063	269 757	169 568
Velat yleisölle ja julkisyhteisöille	6 941 924	6 749 096	6 354 943
Yleiseen liikkeeseen lasketut velkakirjat	342 222	58 259	60 293
Taseen muu vieras pääoma yhteensä	333 798	311 807	256 786
Tilinpäätössiirtojen kertymä	264 453	246 618	229 452
Oma pääoma	785 035	759 566	697 226
	9 070 494	8 395 103	7 768 269
VASTATTAVAA YHTEENSÄ			
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	442 970	481 458	487 948
Omat varat yhteensä	1 132 911	1 056 685	963 590

Riskipainotetut erät yhteensä	5 117 899	4 717 870	4 278 235
-------------------------------	-----------	-----------	-----------

TUNNUSLUVUT

	2013	2012	2011
Vakavaraisuussuhdeluku (%)	22.1	22.4	22.5
Järjestämättömät saamiset, (%)	0.8	0.7	0.6
Kulut /tuotot (%)	66.8	68.1	68.5
Liikevoitto /keskitase (%)	0.8	0.8	0.9
Taseen kasvu (%)	8.0	8.1	6.2

Säästöpankkien tilinpäätöksen avainluvut 2011–2013. (Tilinpäätöksen avainluvut 2011–2013 2014b)